

B
010.09

serijs

J. Rainis un viņa dzeja

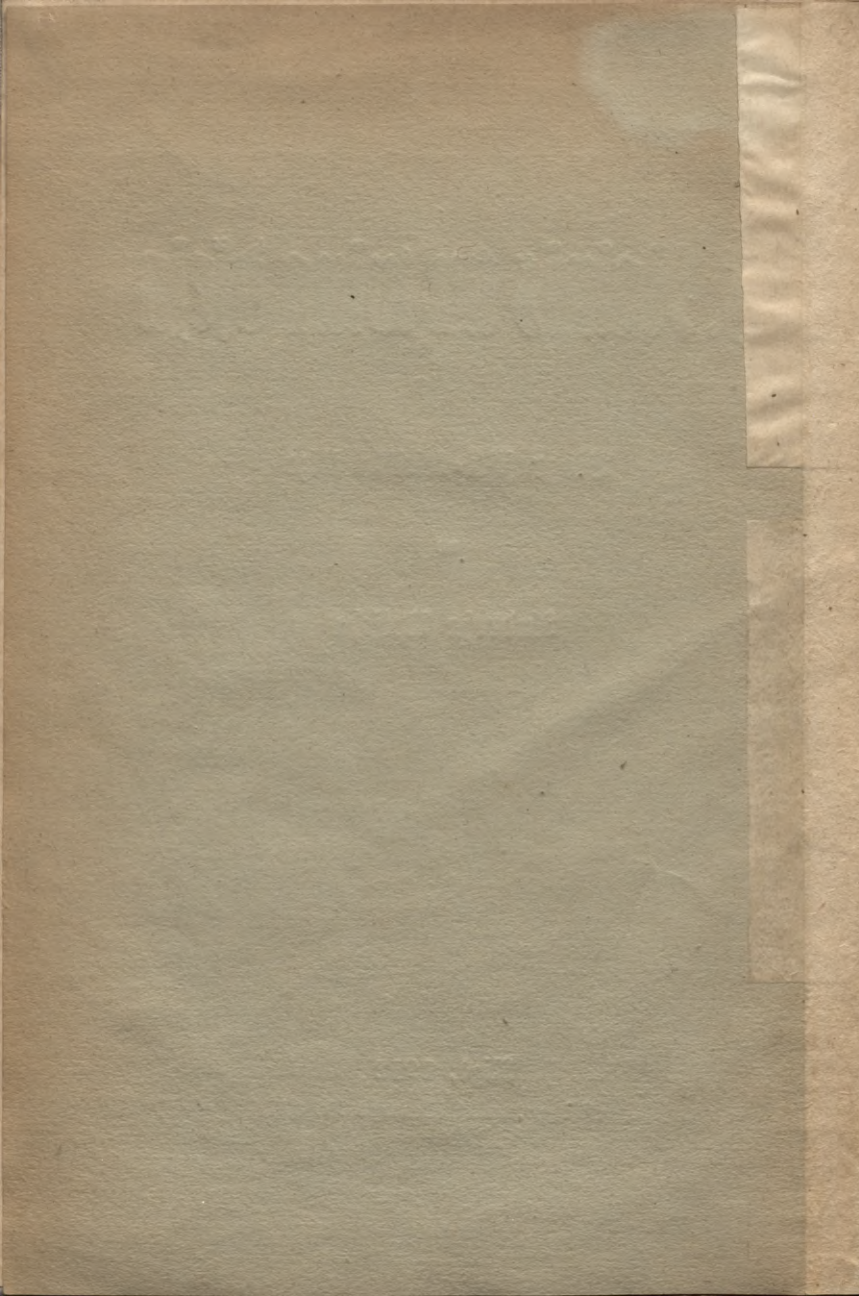
Biogrāfiski-kritiska sīzē

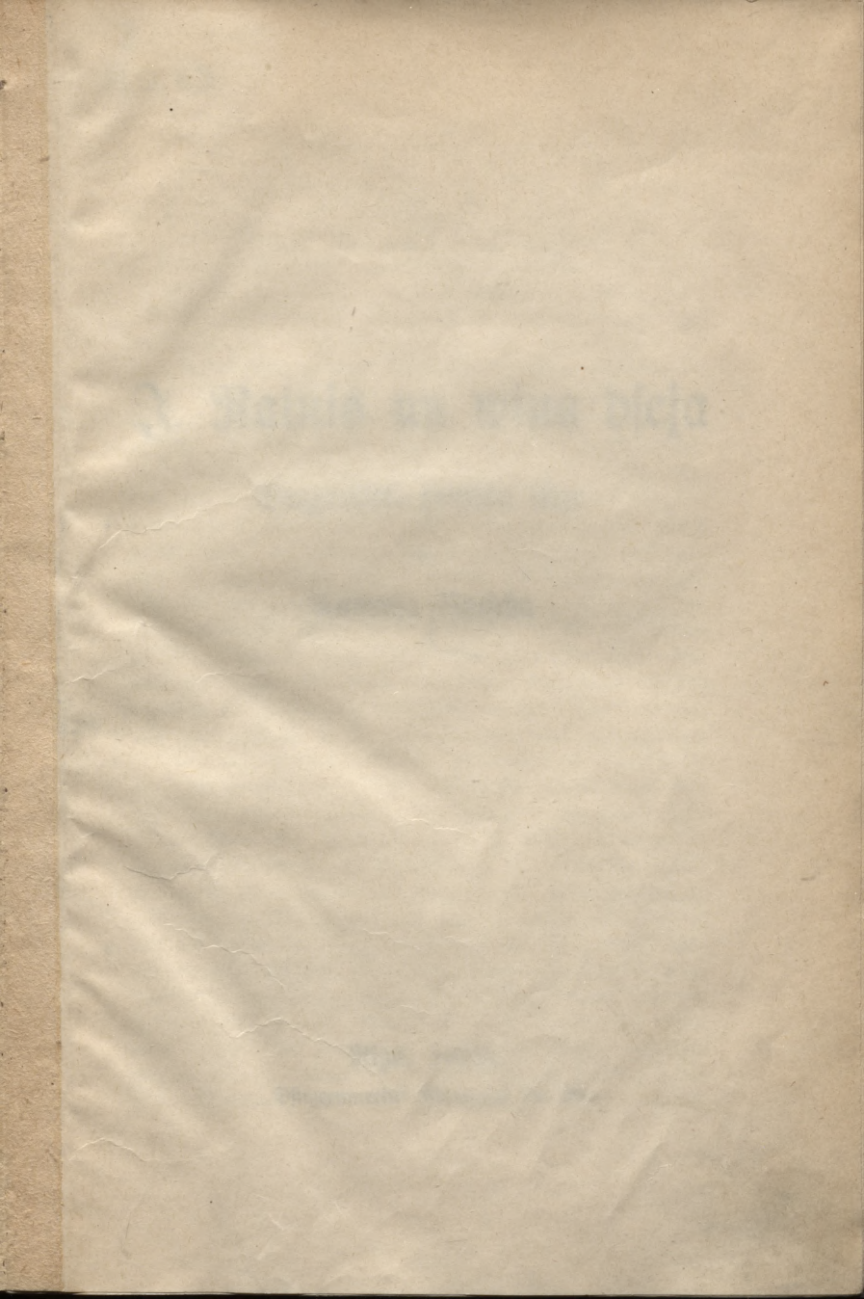
no

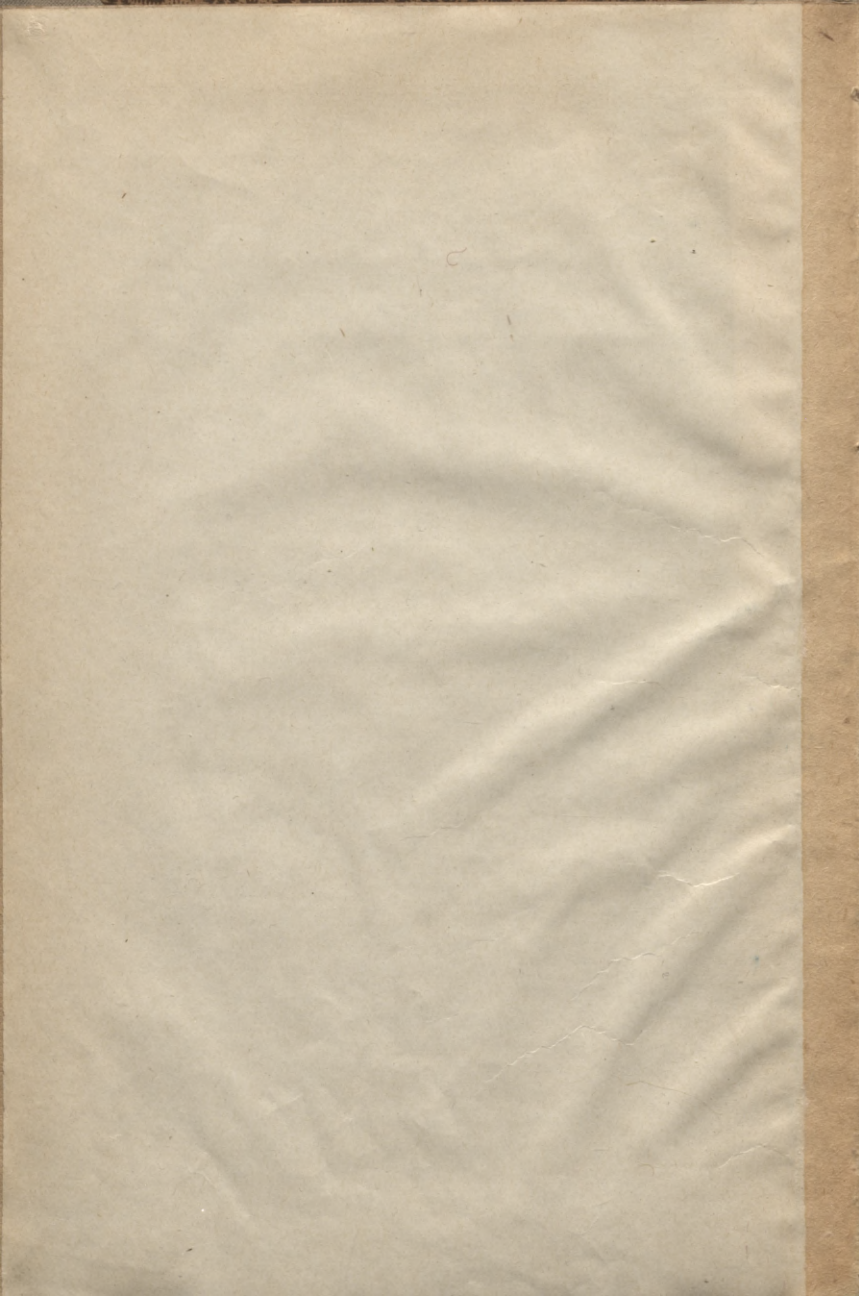
Andreja Upiſha

Rigā, 1912

„Dzirzēmneeku” izdevums Nr. 30

B 8
810.09

J. Kainis un viņa dzeja

Biogrāfiski-kritiska skīze

no

Andreja Upiņa

Rīgā, 1912.

„Dzirzēmneeku” izdevums Nr. 30

a L. V. B.
№ _____ In. 105.617

28

60
56

Drukats „Latvijas” drukatavā, Rīgā, Paulutšči eelā Nr. 15.

Aus dem Tal der Einsamkeiten, ?
wo die Kräfte sich erheben,
ruft das Leben.

Richard's Dehmels.

Latweeschu mahtsfa, fewischki rakstneeziba, pallaban at-
rodas kruustzela. Eihds schim dominejuse rakstneeku-tautskolo-
taju grupa beids litwidet sawu darbibu. Weenaldfigatee,
wahjatee atmet ar roku, aifflehdj durwis aif fewis, aif sa-
was programas un silu burtnitschu grehdam. Jaunatee,
spirgtatee klist pa leelpilsehtu — peežas deenas maieses ku-
mosa deht strahda algadscha darbu, lai festaja palautu watas
sawai dshwes un dailuma slahpu pilnai mahtslineeka dweh-
selei. Ar katru deenu redsami masaks paleef latweeschu rakst-
neezibas tradizionela, pasimā realisma darbu slaits, kur sah-
kums un beigas tipiskumā, fotografiska notehlojuma objekti-
witalē. Behdejōs, mirstoschōs akordōs isflan dekadenzes bana-
lais kaku-konzerts, kur wijs eedomatas, pahrsphiletas erotikas
pluhdōs un paschtaifita mistizisma miglā. Mostas saprata,
masakais jausma, ka tā warbuht war gan eewingrinatees
rakstibas un tehlojuma weikmē, bet ka tahdeem tehlojumeem
naw nekahda eespaida dshwē. Latweeschu rakstneeki un dsej-
neeki sahl nojehgt, ka gar winu formas elementarmehginaju-
meem sabeedribai toti mas datas. Rakstits un nodrukats
dsejas darbs, kaut ari dsejneeka kabatas grahmatas weida,
ir sabeedribai domats un sneegts. Bet sabeedriba simpa-
tisti atfauzas tilai tam, kas winai gara rada. Weenaldfiga,
waj pat ihgna wina paet garam tur, kur tilai tutscha indi-
widuela dihshofchanas, kur wina newar atbalsi fallaufit sa-
was firds puksteenus, sajust sawu ašiu siltumu, samanit
sawas dshwibas elpu. Newaram wairs runat par tautu
weza nošimē: sen jau wairs naw weenas weselas, nedalitas
tautas. Un ja runajam par sabeedribu, tad jasaprot sabee-
driskas schkiras ar sawu fewischko sozialo stahwocki un ihpat-

nejo psihologiju. Wehsturiskās pagahnes atminas un weenada waloda tautas daschadās schkiras wehl waligi fatura lopā; bet aši winaš schkir ſawa apšina, ſawas ihpatnejas ſaimneeziškās interesēs un garigās teeksmēs. Naw jau tik pahraļ gruhti ſaprašt, ka buht latweeschu rakſineekam noſihmē rakſtit latweeschu walodā, bet nepawifaam nenofihmē rakſtit reiſē preekſch latweeschu kalpeem un ſaimneekeem, latweeschu fabrikaš ſtrahdneekeem un latweeschu fabrikanteem. Ne tika tagad — ihſtenibā nekad naw bijis tahdas wiſpahrejas tautas mahkſlas, par kaſdu plahpā tautiſtee romantiki. Schkiru plaiſmoſchana wiſās tautās ſahlufēs jau tik wiſai ſen; un lihds ar to radufēs ari schkiru mahkſla. Waj Indijas un Egiptes preeſteru un Ateni pilnteeſigo pilſonu mahkſla pehž ſawa wiſpahrežā rakſtura naw tipiska waldoſcho schkiru mahkſla? Widuš laitu ſeodalo brunineeku apdſeedataju, zelojoſcho mineſingeru un trubaduru mahkſla? Renesansēs laikmeta baſnizu gleſnotaju un herzogu galma deenderu mahkſla? Muſſlaitu bagatneeku iſwirtiabas un baudu apdſeedatajuš, naſionalās politikas un pulwera patriotiſma entuſiaſtus naw nemaš ko minet. Mahkſla ir schkiru mahkſla; bet mahkſlineeki paſchi to tika wehl beidsamā laikā ſahl atſiht. Ne ar ſaulainu preeku auſi ſchi atſina, bet wehſā, druhmā ſaihguma krehſlā. Widuš laitu klejotaju dſeeſmineeku katrā pili pahdinaja un apdahwinaja; muhſu laikōš kalpinataji ar peedodoſchu ſmaidu raugas uſ mahkſlineeka ſihkaſeem perſonigeem untumeem un neſlopojas ar leekuligām uſſlawām un glaſteem. Tad, naw brihnumš, ka wiſch eedomajas eſot pilnigi brihwš un neatkarigš, wiſām schkirām un wiſai dſihwei pahri ſtahwoſchš. Schillers domā, ka dſejneekam wajaadſetu eet karalim blatuš, jo abi wina ſtahw zilwezes galotnē. Tad ſaprotamš ihgnumš pret teem, kaš mahkſlu grib „paſemot“ lihds schkiras mahkſlai, kaš ſawi ſoziali pamati un ſawas ſabeedriſtas funkzijas. Birmažā azumirli iſleekas dihwaini, kadehļ ſawu ſabeedriſto lomu un ſawu darbu schkiras rakſturu atſiht tee mahkſlineeki, kaš waj nu idejiſki ween, waj ari dſihwē un garā peeder pee nabagatās, noſpeetiškās schkiras; kadehļ kapitaliſtiſki waldoſcho schkiru aplalpotaji runā tika par wiſpahrzilweziſku mahkſlu un loti zenſchās eeſkaidrot

eštetiško wehrtibu autonomo dabu. Bet šaprotama ari šchi parahdiba, ja atminas, ka ihšts dšejneeks newar nefajust, waj winam ar šawu šabeedribu ir nahšotnes išredše, waj wini abi aug ar šafnem dšifat šemē, ar galotni augštal šaulei preti, jeb waj winam pamafam jašabilšt kà mešnešim. Štweenam eemiht dšina attaišnot šawu dšihwi un darbu, ušwehrt šawu darbu par to šwarigako, pahreelinat žitus un šewi. Št šewišchi latweešchu rakšneezibā šchi žilweziški šaprotamā dšina parahdas nepatiškamas, beeschi pat apšinatas leekulibas pilnōs rakšlōs. Latweešchu jaunakee rakšneeki en gros pahreet tautišklās burščuafšijas deenestā, štrahdat winaš amišēs, kalpot winaš mahšklas un žitās eestahdēs. Bet šchad un tad parahdas rakšti par to, žif neatkarigam wajag buht ihtam mahšklīneekam, žif augštu mahšklai jaštahw pahri wišam šchīrām, winu atšewišchām interešem un šawštarpigām atteežibām.

Bet kas dafas gar to Rainim un wina dšejai? — Wtums wišem dafas žitam gar žitu. Un jo leelaks kašds štarp mums, jo taškafu no wina peršonas, dšihwes un dšejas šneedšas tee štīpree šaules pawedeeni, kas muhs wišus šaišta jaunā, špežigā mahšklīneeku dšimtā. Nahš jauni, apdahwinati žilweki un šalām kruhšem tel pee Raina dšejas awota. Žeeti nomihštais želīnšch plehšchas arweenu platašs. Nu ir jadomā, kad til te neišrodas plats brauzams želšch, pa kuru reiš uhdens muža klaudšēs iždilušcheem riteneem. Pilšoniškās mahšklas ilgštōšcho bankrotu wišrakšturiškai eejihmē špežigu, patšahwigu un neatkarigu, ihpatneji juhtōšchu un brihwi tehlojošchu talantu truhšums, wežas weelas atgremožumi, trivialu formu lopežumi — fraše wišōs mahšklas weidōs. Augoščhai demokratiškai mahšklai nopeetni žažihnas pret ašiniš eedšimteem pilšoniškās šlimibas bažikeem, kas aug lihšči un wairožas un draud nomahšt šatōšchna organizimu weža weida atfahrtožumu, plahpibas un šimuletas šajušfmas šuhšalām. Žaunai demokratiškai mahšklai wišai weegli išwehštēes par frašu un šchablonaš mahšflu: wina galwenā fahrtā ir ideju mahškla. bet winaš un winaš šchīras pamata ideja ir škaidra un negrošama, kà šaule pee debesim. Šeekas — kur te katram rakšneekam nēmt ko jaunu? Šeekas,

te eespehjami tilai atkahrtojumi un warijazias. Un patee-
 ſcham pahraf daudj warijaziju dſirdas Raina mahjeltu
 darbõs. Gedſimta pilſoniſtã ſlimiba roſas. Tadeht latwee-
 ſchu mahſklas kruſtzetã, pahrejã no ſemneeziſki-ſihtpilſoniſtãs
 iſklaidu lirikãs uſ demokratiſko epiſki-dramatiſko mahſflu
 Rainim un wina dſejai ir diwlahreſcha noſihme. Rainis ir
 pirmais latweeſchu dſejneeks, kaſ apſinigi noſtahjas uſ ſawas
 ſchkiras pamateem un ſawã dſejã wiſzaur konſetwenti ſlu-
 dina ſchis ſchkiras idealus. Wiſſch ir dſihwa leeziiba teem
 ſchaubigajeem, kaſ newar waj negrib ſapraſt, ka ſchkiras ap-
 ſina, peenahkuma ſajuhta un ſajuhtma neſaſchaurina dſejas
 apwahreſchmuſ, bet iſdſitina un peeſchir mahſflai wehl nepee-
 redſetu aktiwu kulturãs ſpehtu. Satokſneja, ſmejoſcha ſpehta
 pilna Raina dſeja warbuht atjehdſinãs daſchu no teem no-
 beedeteem un behduteem, kaſ tilai tad paleel preezigati, kad
 ar ſawãm operu glaſſem atgreeschãs mahjãs modernee
 ſwaigſchmu luhkotaji un ſwinigi paſião, ka — ari ſaulẽ eſot
 plankumi. Bet wiſwairaf no Raina war mahjitees jaunee
 latweeſchu rakſneeki, kaſ naw ſaiſtiti tautiſkãs pilſonibas dee-
 neſtã, bet apſinãs organiſki waj idejiſki ſaiſtiti ar plaſchakãm
 ſabeedriſki dſihwakãm tautãs maſãm, kaſ zenschãs ſewi ſa-
 flauſit un dſejã atbalfot kolektiva ſtãtoſ ſirdſpuſtieenuſ. Te
 wini redſes, ka iſhtã mahſflã nekaſ nedrihtj buht warijets,
 neiſjuſts, pehj ſchablonãs darinaſts, ka kãila awiſchneeziſka
 propaganda naw mahſklas uſdewumuſ. Wahrdam mahſflã
 jatop par meeſu, lai buhtu dſihwuſ un dſihwiibu radofchſ;
 wiſãm idejãm jatehrpjas ſiltu aſinu zaurſtrahwotõs tehloſ
 un dſihwã elpã wilnotõs tehlojumõs. Weena ſaule ſpihd par
 wiſu dabu, bet tomehr itweena puſe winaſ ſiltuma ſpehtu
 weido ſawada ſeeda ſkaiſtumã. Tahdai jabuht jaunai demo-
 kratikãi mahſflai. Rã puſu plawai, kur wiſi ſtahdi ſãnem
 ſuhj no tãſ paſchãs ſemeſ, bet katrs ſawu ihpatneji ſawado
 ſeedu eeauſch ſauleſ apmirdeſetã, daſchadiga ſkaiſtuma ſaſta-
 notã ſedſenẽ! Pilſoniſtã mahſflã daudſreij bij til ahrejas
 formãs mahſflã, kur aſz un eſtetikã tihtſme rotutojãſ gãiſã
 lidofcheem tuſſcheem ſeepju burbuteem. Jaunã mahſflã ir
 ideju mahſflã; nekãhda dairunãtãiba, nekãhdaſ wiſmainãſ
 kraſſãſ nenoflehpſ idejiſko tuſſchumu. Jaunãſ mahſflãſ

mekletaji ir darba laudis, spēka un zīnās zilvēli; tee
 mahtslā nemeklēs weeglu estetisku tihšminaschanos, bet zaur
 flaištuma šajuhtas wilnojumem energijas un drošmes pa-
 zēhlumu, jaunus, spēhzigalus juhtu un ideju uspluhdus.
 Wīnu garīgā daba šawā sinā ir weenfahrschaka, tapeh3 ka
 dsilaka, tapeh3 ka isaugufe teeschā šakarā ar wīnu dšihwi un
 darbu. Tai organiski pretigs wīšs, kas no ahrpufes pee-
 deegts, neihts un leekufots. Tapeh3 daubseem jaunās maht-
 slas mahzekteem wispirms jaatmet pilsoniskā dihschoschanās
 ar breh3oschu patosu waj lišhtigeem glaimem. Jamehgina
 atkratitees no wezmodigās sentimentalitates un liriskeem
 firdsifpluhdeem — no wīšām wezā semneeziškā zilweka ihpa-
 schibām. Rainis pirmāis starp latweeschu rakstneekem is-
 pratis, ka mahtslīneekam wispirms jabuht šlaidrībā par šawu
 šabee drisko stahwokli, par šawu organisko un idejisko šchīras
 peederibu, ka dšejneeka firdij muhscham japušt šašanā ar to
 kolektiwu, ar kuru wīnsch neschīrami kopā šaaudsis. Wīnā
 pirmajā ispaudufēs šlaidra atšina, ka ne no augščas, no
 romantisku eedomu mahšoneem janahl dšejneekam ar šawām
 idejām, bet jaisaug šawā šchīrā, kā ofols isaug no dsilās
 semes starp ziteem fihšateem kokeem. Bet ne no idejiskās at-
 šinas. ween Raina un wīna dšejas leelais spēhšs. Gandrihf
 war šazit, wīnsch pats ir jaunās sozjalās mahtslas simbols,
 tipiskaks, pilnigaks, šlaidrakas darba kaušchu rāšas dšejneeks,
 nekā wīnani radneežigee eeksch- un ahrsemē. Tītai tadeht
 wīna dsili idejistai dšejai tahds mahtslīneezisks spēhšs, ka ta
 kaušeta šajuhtmas uguni un isleeta tīhrās mahtslas formās.
 Tās naw no ahrpufes peesawinamas, ne ikkatram dšejas
 materialam peerveidojamas; tās isaug kopā ar šatura ihpat-
 nejo weelu un tītai zaur tām, ne zītām, war pilnīgi isteiktees
 weelas imanentās ihpaschibas. Tītai zaur tām zilweks is-
 juht ikkatras dšejas darba ihpatnejo šlaistumu. Un ja mehš
 šchajā ihšajā apzerejumā par Raini un wīna dšēju atšewišchki,
 šchīrti apluhšofim wīna peršonu un idejas, wīna isteikšmes
 weidus un lihdseltus, tad galwenā šahrtā tapeh3, lai rahditu
 patlaban atkal modē nahšuschās, tā šauktās formalās estetikas
 kritikas aklamību un tipiski pilsonisko dabu. Ta apgalwo,
 ka šaturs naw nekās, ka dšejā wīšs atkarajas tītai no for-

mas, ka zilveka tihra estetiška šajuhta atšaužas tikai tihreem formas elementeem, škanu, krāsu un liniju eespaideem, šche eespaidi ir tihri autonomas dabas, mehrtis par ņewi, teem naw nekahda šakara ar zilveka sozjalajām teeksmēm, tadeht newar buht nekahdas šchkiru mahkšlas, nekahdas mahkšlas preeksch dšihwes, bet weenigi mahkšla preeksch mahkšlas. Tadeht tad newarot buht ari nekahdas sozjalas mahkšlas kritikas, bet weenigi formali estetiška analise un pašlaidrojumi. Ja ari turpmatā apzerejumā iņkatrā iņdewigā gadījumā netiks pretmetōs aistruhdits uš formalās estetikas wahjibām, tad ne tadeht, lai ušwehrtu šchi apzerejuma nepartejiški-estetisko raksturu. Muhs nebaida partejiskuma un polemikas pahremetumi; tā ta šchkira un winas zenteeni, ar kureem mehš augam un ejam, muhsu dseja un winas kritika ir zihnas drošcha un šakra, jo tikai zihnā ar šaweem dabisteem pretineekeem, šazenšibas preekā un šawas aijštahwamās taišnibas apšinā muhsu spehšs un pahršwars. Šaunā mahkšla nekawas šawa štahwokla, nešekulo, nemahna ņewi un žitus. Wina ir lepna, ka winai šaknes tik dšiki almenainā ņemē, wina tiž, ka tadeht jo plašchal plehtifees winas šari un augštak galotne šneegšees šaulei preti. Wina apšinās nesaraujamā šakarā ar melnām, nabadšigakajām laušchu mašām, kas wišu dšihwi reiš padaris špodru un gaišchu, wišu pašauli bagatu. Šaunā mahkšla pate ir špehžigakais eerozis šchajā leelajā darbā.

3. Rainis starp latweešchu rakstneekem ir pirmais štrahdneekš šchajā leelajā darbā.

3. Rainis dšimis 1865. gada 30. augustā Tadenawas muiščā, Augšchalē, Šlukštes aprinki; krištits Raldabrunas draudšē — wahrdā: Žahnis Kriščjahnis. Wina tehws, T. muiščas nomneekš, Kriščjahnis Pleekščans un mahte Dahrte — (abi lutertizigi un) eenahzeji no Baušlas apwidus. Tur, Štelpes pagastā, wehl tagad atrodamas Pleekščenu krona mahjas. (Rakstibu Pleekščans — e weetā a — eetureta wišōs dokumentōs, kas iņdoti Augšchalē.) Pleekščana teh-wam pawišam bij peezi behrni: wezakā meita Elsa, tad divi

dehli, kas nomira wehl maji, zeturtais Zahnis un beidsot par peezeem gadeem jaunakā meita Dora. Kad Zahnis bij trihs gadu wezs, Pleefschana tehws nonomaja leelo Randenu mtiischu uš pascha Daugawas krašta pee Grihwas un Dinaburgas, bet pehz dascheem gadeem peenehma wehl klast otru leelu muischu, Verbenhegenu; schajā winsch dšihwoja pats, kamehr mahte ar behrneem šaimneeloja Randenē. Gadus wehlat Pleefschanu tehws tāpat reišē nomaja diwas wehl leelakas muischas winpus Daugawai, Latgalē: Wasilewu un Jasmuischu, un eepirka wehl pats par dšimtu leelo Esermuischu turpat Latgalē, Kreslawas turumā. Domehr zaur prahwu, aif walodas neprašchanas, winsch scho šawu dšimtihpaschumu drihs atkal pasaudeja. Schajās muischās pagahja Raina behrniba un jauniba lihds pat studiju beigām. — Mahzitees nahfoschais dsejneeks šahka titai wehl astotā gadā, wezakās mahšas wadibā, wahzu walodā; bet jo wehlat šahka, jo ahtrak un labak šetmejās. > Gadu wehlat winsch pahrgahja, pee „Egiptes“ mahzitaja Swensona, bet jau drihs atkal uš Grihwas-Semgales wahzu „Landeschuli“, no furas eestahjās Rigas pilsehtas gimnastijas terzijā. Gimnastiju Rainis beidsa jau ar 17 gadeem; dšihwofli un ušturā pa scho laitu winsch bij pee pašihstamā B. Dihrika tehwa.

Jau Landeschulē, laikam ap 10-to gadu, šahlās pirmee dsejas mehginajumi. Sihmigi, ka lai gan dsejneeka pirmakā isglihtiba bij tihri wahzifka, tomehr pirmee dsejas mehginajumi latwiški. Titai wehlat, gimnastijā, winsch wingrinajā ari wahzifkōs un latwiškōs pantōs. Tatschu agrak par dsejas mehginajumeem, Raini dauds wairak intereseja šihmeschana un kraššas; ari wehlat wehl ilgi ušturejās un neatlaidās špehziga teekšme uš glesneezibu. (Dsejneeks pats domā, ka tas gan laikam mantojums no mahtes, kas bijuše leela audeja un kraššainu musturu isdomataja. < Rā jau pa laikam spehzigu, neapšinatū mahšflineezišlu dšiau mošchanās un meliešchanas laifmetā, ari > Rainis, gimnastiju apmelledams, loti dauds lašija; turpinaja dsejas mehginajumus, tulsoja Puschtina „Mozartu un Saljeri“ u. t. t. Bet ihšta, rošiga literariška darbiba šahlās pehz gimnastijas furša beigšchanas, kad pirms eestahšchanās univērsitatē Rainis ap pušotra gada šabija

mahjās. Tur wiņsch rakstija wairakas lugas un nobeidša Puščkina „Boriša Godunowa“ tulkojumu. Šhis tulkojums, gandriņš pawisam bej pahrgrosijumeem, gadus 15 wehla (1898) tika nodrukats „Mahjās Weeša Mehneschraštā“. Bet toreij (1883) „Austruma“ redaktors Welme, tam tulkojums tika peesuhitits, to nedrukaja, pat netureja par wajadšigu jaunajam tulkotajam šo atbildet. (Zapeesihme, ka tas pats red. Welme atraidija ari Aspastijas „Saules meitu“.) Pehz tam weselus septinūs gadus no weetas Rainis wairs netika strahdajis neweena nopeetnala literarišla darba.

1884. gadā, 19 gadus wežs, Rainis eestahjas Peterburgas uniwersitates teesleetu fakultatē. Studijas nobeidša pehz iščetreem gadeem ar teesleetu kandidata gradu. Peterburgā dšihwodams wiņsch atkal loti daudz lašija un, blakus teesfinibu studijām, daudz nodarbojās ar filologiju (walodu šinatni) wišpahri un sewiščki ar leišchu walodu, tulkoja Donaleišča „Gada laikus“ (wokrastis wehla tika konšizets š.-d. prahwā). Šchajā laikā šaraktitās ari epigramas un šatiras: „Mašee dunduri“, kureem 1889. drukā išnashot diwas treschdaldas tika noštrihpotas. Augstškolu beidšis Rainis kašdu pušgadu nodšihwoja mahjās, Žasmuišchā; šche wiņsch turpinajaja jau Peterburgā pašahko širisko dšēju un šaraktitaja epigramas uš III. wišpahriģeem dšeesmu šwehtkeem („Apsšeedamas dšeesmas“ — išnashaja drukā 1887. g.). — 1889. g. februari Rainis eestahjās Wilnas apgabalteesā par kandidatu uš teesu amateem. Šche wiņsch šabija par šekretara palihgu un teesišmekletaja weetās išpilditaju lihbs 1891. gada janwarim, kaš išprašija atwalinajumu, lai pahreetu atpakaš uš dšimteni. Wilnā dšejneeks atwalinajās neween no teesleetu šarjeras, bet ari no dšejas. Pehz nepatihlamā peedšihwojuma ar „Borišu Godunowu“ wiņsch tomehr wehl reiš bij mehginajis išdot šawu dšēju krahjumu; bet panahkums bij tahds pats. Taš Rainis eestlatija, ka ar šawas dšejas peedahwajumu (nesapratejeem pats sewi šawā pašchlepnumā pašemojis un nowehmās atteiktees no dšejas. Desmit gadus wiņsch tureja šew doto wahrdu.) apšpeeda sewi dšejas teesmi un ar labeem panahkumeem nodewās praktiškai darbibai.

1891. gada janwari Rainis eestahjas Želgawas adwo-

faturā. Ta pašča gada februārī nomira wina tehws, kad eepreefšch zaur otru prahwu bij zeetis faudejumus ari šawā nomas muišchā (Zasmuiščā). Tehws bij atstahjis ari parahdneekus, bet tee tilai daudš wehlaš šahla šawus parahdus atmašfat Bleefšchanu mantineekeem. Želgawā Rainis bij par palihgu pašihštamajam adwolotam un šmalšajam walodas pratejam Stehrstu Andrejam, kas tulkojis Teesu Ustawus, ar to nodibinadams mušju juridisko walodu. Šau ta pašča gada oktobrī Rainis pahrgahja uš awišchneezibu un ušnehmās Rīgā „Deenas Lapas“ galweno wadibu, kas wina rokās un wina wirseenā palika lihds 1885. gada 1. dezembrim. Deenas awiši eewadot jaunā wirseenā un wišos šihlumōs redigejot tilai ar dirwu lihdsštrahdneeku, filologa J. Widina un Aronu Matiša peepalihdsibu, Rainim neatlika laika pašča beletristiskai darbībai. Šchajā laikā wiščh tilai šatiras un epigramas drukajis šawā waditā awišē. 1893. gada wafarā wiščh išbrauza uš ahršemēm, kur studeja ari wina mahša Dore. Tur wiščh ihsti daudš nodarbojās ar šinatnem un literaturu, ko tad, mahjās pahrbrauzis, žentās pahrzelt šawā awišē un iiplahtit latweefschu šabeedribā.

No 1895. gada dezembra lihds 1896. g. rudenim Rainis atkal dšihwoja Želgawā, kur nu išpildija notara weetu. Šche wiščh atkal atšahla literarišku darbibu: pahrtulkoja Hauptmana „Šanneli“ un šahla „Šaustu“; beš tam Ašpašijas „Waideloti“ un „Šaules meitu“ pahrtulkoja wahžišti. Bij jagaida aššiprinajums par adwolatu; bet pehž gada weltaš gaidiššanas, aiš šahdas pušes iščhaleem puhlineem, aššiprinajumu Želgawā leedša. Turpreti Šeepajā Raini beš šahdām eerunam peenehma par adwolatu. Tomehr uš Šeepaju wiščh negahja, bet 1896. gada rudenī aišbrauza uš ahršemēm. Tagad wiščh wairš nebij weens: winam lihdsi wina dšihwes beedrene Ašpašija, ar kuru bij eepašinees jau 1894. gadā. Wineem bij nodoms, negreestees wairš atpašat uš dšimteni. Nometās Berlinē. Rainis tur dabuja štundas un weetu pee leelas awišes; štrahdaja ari wehl pee „Šausta“ tulkojuma. Bet pehž pahriš mehnešcheem winuš tomehr šauza atpašat uš dšimteni dšejneeka wezatās mahšas nahwe. Tagad lihds ar mahti wini aišbrauza uš Boneweefschu Leišhōs, kur Rainis nometās par adwolatu.

Tur wiensch tikko paspehja eerihkotees, kad jau pirmajā sozia-
demokratu prahwā tika apzeetinats un eewetots Leepajas zee-
tumā, wehlaſ pahrwests uſ Rigu. Zeetumā Rainis pabeidsa
„Fausta“ un Vermontowa „Demona“ tulkojumu un ſahla
ſawu newehſturisko joku lugu „Puſidealists“. Saſtimuſchu
winu pahrweda uſ zeetuma ſimnižu un no tureenes 1897.
gada paſchās beigās iſſuhtija uſ Pleſlawu. Pleſlawā wiensch
ſabija puſotra gada, kur ſewiſchli daudſ nodarbojās ar tul-
koſchanu. Pahrtulkoja Getes „Iſigeniju“, Leſinga „Natanu
gudro“, Iſfena „Swehtus Solhaugā“, Hauptmana „No-
grimuſcho ſwanu“ — bej tam eefahla ari ſahdu romanu. No
Pleſkawas Rainis 1899. gadā tika aiſſuhtits uſ Wjatkaſ gu-
bernu, Slobodſkaſ meeſtā nometinaſchanā uſ peezeem gadeem.
Ari ſchajā laikmetā wiensch leelako teeſu nodarbojās ar tul-
kojumeem. Sche tulkoti: Schekſpira „Karaliſ Dirſ“, „Antonijs
un Kleopatra“, Getes „Klawigo“, „Prometejs“ u. z., Schillera
„Wilhelms Tellſ“, Heines „Ratklis“, „Bimini“, „Seemehjuhras
ainas“, Hamerlinga „Amors un Pſiche“, Bulwera „Kola
Kienzi“ u. t. t. Wjatkaſ trimdā ſarakſtits ari Raina pirmais
dſejoku krahjums „Zahlaſ noſtanaſ ſilā wakara“. Sche galigi
nobeigtſ ari „Puſidealists“ un eefahkti daudſ jauni darbi.
Wispahri ſchee peezi gadi bij literariſki augligſ un raſchigſ
laikmets Raina dſihwē.

1903. gadā Rainis atkal pahrnahja dſimtenē, kur ar
ſawu dſihwes beedreni dſihwoja pa leelakai daſai Rigā, Zel-
gamā un Rigas juhrmalā; ſche wini (Zaun-Dubultōſ) uſzehla
waſarnižu, jo parahdneeki bij pa daſai atmakſajuſchi tehwa
aiſdewumus. Juhrmalā wehl tulkoti Getes „Taffo“, „Egmontſ“,
Kalderona „Salamejaſ teeſneſis“ u. z. No originaldarbeem
ſche ſarakſtits dſejoku krahjums: „Wehtras ſehja“, weza dſeeſma
jaunās ſkanās: „Ugunſ un Naktſ“, daudſ maſaku darbu,
ſchurnaliſtiſku rakſtu un leelaku darbu ſahkumi. Peħz 1905.
gada Rainis aikal apmetās ahrſemēs, kur abi ar Wpaſtiju
dſihwo wehl ſchimbrihſham. Schajā ſawā dſihwes jaunatajā
poſmā Rainis tulkojis „Mariju Stjuart“, „Laupitajuſ“, (ſahziſ)
„Wallenſteinu“ un Büchnera „Dantona nahwi“. Wina peħdejee
originaldarbi: dſejoku krahjumi „Kluſa grahmata“, „Lee kaſ
neaiſmirſi“, „Wehja neſtaſ lapas“: poema: „Ave ſol“; lugas:

„Girts Wilks“ „Selta sirgs“, un „Induls un Arija“. Bet ne tikai tibras mahkšlas beletristikai ween Rainis beidsamā laikā nodeweēs. Da leelā ideja, kurai peeder wiņsch un wina dseja, ir eerošinajuse wīnu ari publizistiskai darbībai. Bahri gadu wiņsch fastahdijis un laidis klajā „Wirpula“ kalendaru un daschadus rakstus par nopeetneem deenas jautajumeem. — — —

Tahds ir Raina dsihwes gahjuma konspetts — labaf šafot, dsejneeka ahrejās dsihwes konturas, tikai pašchōs galwenōs, rupjakōs wilzeenōs sihmetas. Kā šafarā ar wina kluhmainās zilweziskās dsihwes mainām un pašrwehtibām lihdsiisweidojusēs wina dsejneeka dwehsele, kā apstahku šmehdē isfalta un noahrdeta wina pašaules un šabeedriškās dsihwes atfina, tas wina ahrejās dsihwes šihmejumā gan usminams, bet naw škaidri redšams. Soli pa šolim mums wajadsetu šefot dsejneekam no agras behrnibas lihdsi pehdejam āzumirklim, ispašit to wispašrejo laikmeta špaidu, sem kura wiņsch auga un attihstijās, tos tuwakos mainigos dsihwes un dšimtas apstahklus, kurōs wiņsch noktuwa, šabeedribu, kurā aisdegās un ušturejās wina ideju kwehle, atšewišchēš zilwekus, ar kureem wīnam bij šaduršme, waj kas wīnam garā rada. Raina dšejā dsejneeka persona jau no pašcha šahkuma parahdās pilnigi isweidojusēs, noskanota un noteikta; te redšam tik konsekwentu idejistu isdšikinaschanos un nemitigu, organisku isšewišchēš ismalzinaschanos un isdaitoschanos. Tomehr tiktos isprast, kā radās šchi leelā, weselā mahkšlineeka daba, kurai noteiktibas, plastiska noweidojuma, klasiskās pilnibas šinā naw otras lihdsigās latweeschu, laikam ari ne zittautu rakstneezibā. Šcho un to tomehr war ismanit ari no augščhā usšihmetā ihšā dsihwes stahsta.

Raina tehws, kā redšams, ir peederejis pee wezā, nupat ismirštoschā latweeschu semneeku tipa. Plaščas darbības kahre, usnehmības drošme, neatlaidība un isturība šchi tipa raksturīgākās ihpaščības. Dširdejām, zil muiščas wiņsch nomajis, kā zentas paplašchinat šawu darbības lauku. Tagad, kur ismanigam zilwekam daudšajās kreditbeedribās un krahštases lehts kredits weegli peejams, naw gruhti muiščas nomat un pirkt. Bet toreij diwas muiščas nomat un trescho eepirkt, tur wajadseja zilweka, kas radis pašcha špehteem wīšu darit un no ahreenes

palihdšibas negaidit. Bajadseja ka, lihdsīga wezajam teif-
 mainajam latweefchu semneefam, kas weens pats ar sawu zirvi
 eegahjis muhscha gahrščhâ, lai lihdsumu lihstu un zeltu few
 mitekli. Bej schaubâm no tehwa dsejneekâ eedšimuse rošiga,
 neapgurščofcha leela darba teefme un neatlaidiga išturiba.
 No mahtes, leelâs audejas un krahsainu musturu išdomatajas,
 winam agrâ behrnibâ modufes krahsu patika un dšina uš
 glesneežibu. Wehlať redsefim, ka krahsu elements Raina ištuhstu
 un attehlojuma weidâ gan naw walbosčhais un wadofčhais,
 bet starp palihga lihdselkeem wiasch weens no šwarigalajeem
 un nekad neištruhšt. Tâ tad spehla un škaistuma dšinelki jau
 eedšimufchi dsejneeka dabâ. Bet kur šliprais ar daišo weenojas,
 tur dširdama jauka šašlana. Dsejneeka dšihwe un darbs ša-
 šlanoti šlan kâ augofčš, wilkots, šastarots akords. Dšitu,
 neišdsehščhamu eespaidu jaunâ augofčhâ dsejneeka dwehšelē
 atštahjufe ari wina behrnu deenu seme, Augščhgale, Latgale.
 Mehš, Latwijas wideenes eemihšneeki, ešam it kâ eespeesti
 beefchi apdšihwofâ šchaurumâ, starp noezetâm plawâm, išgrah-
 woteem tihreleem un aparteem [ušlalneem. Augščhgale wehł
 šchodeen ir pirmatnejaks, břihwaks plaschums: meščigi lih-
 dšenumi un kalnaji, křihr:naini-dumbraini purwaji, jemas,
 grihščhainas plawas aršudraba ešeru un šalu šmilščhainu lauzianu
 plantumeem. Bet pahri no leifchu pušes wehji lihds Dau-
 gawai nef šeno waronu teifšmas. Kas, pirmatnejati ween-
 šahrščhaks, dšitaks un špehžigaks, ir ištustas Augščhgales dabas
 eespaidds. Laudis tumščhaki, neattihštitati, bet par to ween-
 šahrščhaki, walširdigati un širšnigati. Te dsejneeks agrâ behr-
 nibâ mahžijâs pašiht nabaga laufchu dšihwi šemâs, puš-
 šakritufčhâs buhdâs, wianu truhštuma un tumšibas šlogu, wianu
 meefas un gara wahrgulibu, bet lihds ar to ari wianu ap-
 šlehpto, neišzelto un neattihštito augštakas dšihwibas špehju un
 širds šreetnumu. Ka behrnibas aplahrtnes dabas un laufchu
 eespaidi bijufchi špehžigi, war špreest pehž ia, ka Rainis pee-
 škaitams pee agri attihštiteem un ahršahrtigi apdahwinateem
 behrneem. Uštotâ dšihwibas gadâ wiasch wehł tikko šahl mah-
 žitees, bet jau 17-tâ beids gimmašiju, 19-tâ eestahjas augštšolâ
 un 23-ščhâ ir teešleetu kandidats! Daudšahrt ešam dširdejušchi
 pašajinu, ka školai ar mahšlu, šinatnišlai ištlihtibai ar mahš-

šlineezīfku darbību neefot nekahda, waj efot tīfai loti wafīgš
 fakars. Peemehram min daschus dsejneekus, kas behgušchi no
 fkolas, waj ištahjušchees no tureenes ar wahjeem diplomeem.
 Bet aismiršt norahdit, ka pa leelakai datai tee behgušchi no
 fkolas rešchima, no antīfinatnīfkas, nahwejošchas drefuras,
 Ja ir bijušchi dsejneeki bej plaschas, wispušigas wispahrejas
 iģlihtības, tad tee leeli tīfai fihlās leetās. Muhlslaiķu mahlf-
 lineekam, ja wīnšch negrib buht tīf fīķu indiividuelu juhtu
 un fajuhsmas glesnotajs, bet leela sozīala darba strahdneekš,
 nepeezeešchama dšīta finatnīfka iģlihtība. (Bahnormali ap-
 dahwinati, finatnīfki iģlihtoti bijušchi wīši muhsu simpatisfkafee
 fabeedriškee rakstneeki, peem. Weidenbaums un Palewiſchš.)
 Rainis no pašchas agras jaunības jau instīktīwi teezees peħž
 nopeetnām wispušīgām finaschanām. Ari wīna pirmee dsejas
 mehginajumi tahdas ſwešchadi nopeetnas dabas. Normalais
 pilsonīfklais gimnastīfš septīnpadsmit gadu wezumā wiswairaf
 domā par fīdotawu, par brīhwlaiķa atpuhtu un išdīhwi, par
 nahlofcho studenta uniformu waj korporastījas krahsu zepuriti;
 un ja wīnam dsejneeka dahwanas, tad wīnšch rakšta šaldus
 mīhleštības dsejoluš par šawas pašīhtamās meitšchas šīlām
 azīm un baltām rokām, par šawām breešmīgām fīrdsfahpēm
 un nostmīršchanu. Rainis šchajā wezumā tulkō „Borīšu
 Godunowu“, kurā naw neķa šaldi-šalkana šaturā, ne maigi-
 wehšmīga išteiķmē. Tur wehšturīfķa laīfmeta un wehšturīfķu
 žīlweķu attehlī wehšās, rahmās, šingrās klasīzīfma formās.
 Dšīrdejām, ka Rainis šahlumā mehginajas latinīfklās dsejās.
 Wispahri Rīgas pilsehtas gimnastījas šingri klasīfķā iģlihtība
 leekas eewīlfufe šawas šīpri manamas līnījas Raina dsejneeka
 dabas šīhmejumā. Wehšlaf beeschi redsešim, kā wīna pirmējo
 študeto, tulkoto un īspasīhto dsejneeku īdejas un īšteiķmes
 weids ir šīnamā mehrā weidojīs pašchas uštweršchanaš un
 attehlojuma špehjas un līhdseklus; šīnami klasīzīfma wīlzeeni
 līhdš beidsamajam nenofuhd Raina darbōš. Wīš šcha pašcha
 klasīfklas iģlihtības weida Raina šīprā teekšme uš walodnee-
 zīfķām študījām. Bet šewīšchķā leīšchu walodas patīķa wehl
 īšflaidrojama ar to, ka dsejneekš jaunībā nodfīhwojīs turw
 pee leīšcheem, bej šchaubām daudz no tureenes dšīrdejīs,
 warbuht daudz pats noluhfojīs. Ša datai leīšchu rakstneežības

un wehtures eerofinati waretu buht ari tee romantifsee teifu un waronu motiwi, fo tik beeschi fastopj Raina beidsamà laika allegoriskajôs dsejojumôs. Raina plaschàs walodneeziffàs studijas, pamatiga sweschwalodu sinaschana un it fewischki turu radneezigàs leifchu walodas passischana ir weens no eeweh-rojamafeem, wina dsejas wehrtibu radoscheem faktoreem. Ar to winsch eespehja tultot darbus, kas lihdj tam wiseem lifàs pilnigi nepahrzelami latweeschu walodà; sweschtautas fewischkeem jehdseeneem winsch wareja sameklet lihdjigu waj tuwi lihdjigu apsihmejumu latweeschu waj latweescheem tuwi radneezigà walodà. Sawa pascha ihpatnejos dabas un dsihwes eespaidus eespehja atglesnot swaigà, jaunà walodas glesnà; sawu sajuhtu sihkalàs wibracijas atflanot wismainà walodas musika. Jhstam dsejneekam jabuht ari ihstam walodneekam; labu walodneeku starp latweeschu dsejneekem ir waitaf (Pludonis, Aspajija), bet tik reformatoriski kà Rainis, neweens sche naw irahdajis.

Gruhtaf fo noteiktu spreest par to, kadehl Rainis taisni teesu sinibas ifraudsijis par sawu studiju galweno preekschmetu un adwokaturu par arodu. Sawu datu te bes schaubam darijuse wina jau mineta pirmejà klasiska isglichtiba. Latinu walodas un romeeschu literaturas studijas winu dabiski eerofinaja preeksch tik klasiska preekschmeta, kahda sawôs pamatôs ir teesibu sinatne. Bet galwenais swars te bijis ahrejàs dsihwes apstahleem un eedsimtàm teesmem. Dsirdejàm jau, ka dsejneeka tehvam isnahluse teesaschanàs, ka aisstahwetees neprasdamš winsch pasaudejis sawu ihpaschumu. Latweeschu femneekam, kas tik daudj netaisnibas zeetis, tomehr ir deesgan spehzigà intuitiwa teesibu apšina un eauguse naiwi-sihksta pahreleziba, ka taisniba pasaulè ir, tikai wajag praft winu usmeklet un aisstahwet. Brahwofechanàs, prahwas daschadà swahytiba, gaidas, zeriba, wilschanàs un pametums dsiki sawitnoja un fatreeza wifu dsimtu. Dsejneeka dwehseli skarbi aisslahra un sawitnoja lihdj dsimtas kluhma, un, warbuht, jau tad winam radàs nodoms leelam isauguscham ismahzitees par tahdu, kas labaf nekà tehws prot aisstahwet sawu taisnibu. Droschi ween Pleekschanu tehvam, wina plaschajà un darbigajà dsihwè ar tik daudj zilweleem daschadôs sakarôs nahgot

bej minetās leelās prahwas beeschi buhs gadijuschees fihlafi
 konflikti un nepatifikšanas aij nepeteefoschas likuma un teesibu
 finansšanas. Wifam tam wareja buht finans swars Raina
 aroda iswehle. Bet wina wehla mā mahklineeziskā un fabeed-
 riskā darbiba rahda, ka ſchi iswehle notifuse ari ſaſana ar
 dſejneeka wehl neapſinatām eefſchejam dſinām, nahlamo leelo
 idealu jausmā. Mahzitaja arods ir wezmodigo, deemtzigo,
 uſnehmibas bailigo latweeſchu fihlfaimneeku un winu dehlu
 augſtakais ideals. Ideali ſapraſts ahrta arods augſts
 indiwidueli-maigi juhtofcha, muhscham filantropiski-lihdſzeetiga
 pilſona azis. Kur runa par teesibām, tur tuhlin nahl prahtā
 drofme uſſtahteets, ſpehls aijſtahweteets. Schis ſpehls un ſchahda
 drofme tatſchu dſirdas katrā Raina dſejas pantā! Tas ir
 wina zilweka un mahklineeka dabas pamata elements. Ir zeeſchi
 redſami ſakari ſtarp teesinibām un Raina mahklineeziskās
 darbibas zelem un idejisko apwahrkſni. Teesinibai wifai
 zeeſchas ſaites ar tautſaimneeziabas mahzibu un ſoziologiju —
 ar ſinibu, kas pehta un iſſkaidro wifas fabeedriſkas dſihwes
 parahdibas, winu ſawſtarpejos ſakarus un zehloniſko attihſtibu.
 Teesinibu wehſture rahda, tā ſaimneeziſki-fabeedriſkas dſihwes
 attihſtibas gabjeenā mainijuschees zilweku ſawſtarpejee ſakari
 un winu nokahrtojati likumi. Un teesinibu filoſofija ſaka, ka
 iſklatra laimeta ſewiſchlee likumibas jehdſeeni un normas iſ-
 auguſchas no ta laimeta raſchoſchanas kahtribas un no ſa-
 beedriſku ſchkiru atteeziabām. Tā teesinibas zilweku eewada
 fabeedriſkas dſihwes dſilakā iſpratnē, nowed pee teem dſilumeem,
 no kureenes nahl dſihwes dſineji un weidotaji ſpehli.

Dſejas mehginajumus Rainis ſahzis jau wifai agri.
 Tas pilnigi ſaprotami: til leelas dſejneeka dahwanas newareja
 neparahditees jau agrā behrnibā. „Auſtruma“ redaktora
 augſtprahtigā iſtureſchanās ſtipri aiſſlahra jaunekla juhteligo
 paſchlepnumu. Septimus gadus winsch atturejas no plascha-
 ſas literariſkas darbibas. Loreiſ winsch newareja eedomatees,
 no zil ſweſchas paſaules nahza „Boriſs Godunoms“ tautiſki-
 epigoniflam redaktoram, kas drukaja Apſiſchu Jehkaba ſwehti-
 pamahſofchus tautiſkus ſtahtus un Zanschewſka dſeeſmas par
 leiſchu karotajeem. Zomehr negribas izet, ka titali aij pee-
 dſihwotā apwainojuma ween ſchi ilgā atturiba. Zeekas, ſche

ari wehl ziti motivi. Sinaſchanas alkums winu ſpeeda no-
dotees ſtudijam; bet laſitais, paſcha peedſihwotais, plaſchas
ſabeedribas noſlauſitais un nowehrotais winam pamaſam at-
flahja dſihwes poſta un nelaimes iſhtos zehlonus. Un tad
winam wareja ari liſtees, ka ne dſejot ir galwenais, bet
dſihwê teeſchi ſtrahdat. Sabeedriſkas darbības teeſſmi rahda
ari wina ſcha laita nedaudſee dſejas darbi. „Maſee dunduri“
un „Apdſeedamās dſeesmas“ ir teeſchas, tekoſchas dſihwes
ſatiras. Tās jau ſklaidri rakſturo dſejneeka dabu un eeſihmē
wina nahkamās darbības wirſeenu. Kā wiſi leelatee latwee-
ſchu dſejneeki, ari Rainis ſahl ar proteſtu, ar ſawa laita
ſeklās, jandaliklās ſabeedribas iſſmeeklu. Pahraſ ſweſchs
winaſch bij ſchai ſabeedribai; welti winaſch nomelleja iſdeweju
ſaweem nopeetneem dſejoteem — tautiſkajeem epigoneem to
newajadſeja, un zitas organiſetas un apſinigas ſchliwas uſ ka
atbaſtiitees toreij wehl nebij, waj bij tikai wehl pirmsahlumā.
Tai wehl wajadſeja augt. Un Rainim peeſrita wehſturiklais
uſdewums, audſet to ar ſawu dſeju un paſcham lihds ar to
leelam augt. Latweeſchu tſchaklo laſitaju ſabeedribu neaudſina
tikdaudſ ſkolas un zitas eeſtahdes, kà laikrakſti. Tadehl naw
brihnums, ka Rainis uſnēmās „Deenas Lapas“ wadibu.
Ar to ſahlas eewehrojams laikmets latweeſchu ſabeedriſkas
dſihwes wehſturē. Tas ir otreiſejais pamoſchanās laikmets,
dſitaks un ſwarigaks nekà pirmejā tautiſkà atmoda. Zil pir-
mais bij troſſchnains, tautiſkām bungām rihboschs un retori-
kas ſalmu uguni plihwojoſchs, til fluſs un fluſi darbigs ſchis
otrs. Pirmais ſpekuleja uſ weegli ſakarſejama tauteſcha
juhtām, jauneem mitologiſkeem krahmeem gribeja pildit to
paſchu wezo tſchaulu, fraſchu, pinekſkeem wiſus latweeſchus
ſaiſtit weenā weenigā tautiſki kompakta maſā. Otrais nen-
leedſa tautas ihpatnejibu, ſahlumā tſchalli ſtrahdaja pee
latweeſchu etnografiſjas un walodas pehtijumeem, bet ſaprata,
ka tautiba war buht tikai kopejās zilweziſkās kulturās ihpat-
nejā atſpulga, ne mehrlis par ſewi, tikai ſewiſchs lihdsellis
darbā preeſch zilwezes kopejā leelā idealo. „Deenas Lapa“
jau Raina laikā ſahla ſneegt ſinatniſtus un ſabeedriſtus
rakſtus, kas wareja eeſtinat ſlegmatiklo latweeſchu laſitaju
pahrdomat par nenowehtſchamo ſchkiru plaiſmoſchanu un

intereschu pretiſchlibām modernā kapitaliſtiſkā ſabeedribā. Ap ſinigi iſwehleti ahrjemju modernās beletriſtiſkas darbi latweeſchu ſeletonu zeenitaju no tautiſko lihguſonu Zahnu-wakareem eewadija nopeetnu ſozialu ſareſchgijumu arenā, no tautiſku bilſchu galerijas maiſes zihnā uſtrauktu dſihwu zilweſu pilnā dſihwē. Saprotams, ka Rainim, dſilas dabas zilweſam, kaſ kà awiſes waditojs aſſinajās ſawu ſwarigo ſabeedriſko lomu, ſchajā laikā neatlika ne laikā ne intereſes beletriſtiſkam darbam.

Bet lihds ko wianu wairs neſaiſtija awiſchneeka deenas darbs, tuhlin atkal ſahla darbotees eedſintā mahſſlineeka dſina. Gepaſihschanās ar Aſpaſiju katrā ſinā ſche darijufe ſawu eespaidu. Bet tad nahja kluhmainee ſareſchgijumi Raina dſihwē — zeetums, zeetuma ſlimniza, nometinaſchana Pleſkawā, peh3 Wiatkas gubernā. Sabeedriſkai darbikai wiſch tika atrauts; dſelſs durwis aiſwehrās — un wiſch palika weentulibā, weens ar ſawu nepadarito darbu, ar ſawām ilgām un karſto mihleſtibu. Wiſs dſihwē peereſetais un pahryzeetais, wiſs neiſdſihwotais un jauſmā ſkatitais pamafam ſakuſa ilgu uguni, iſkriſtaliſejās dwehſeles wiſnotā dſihle, no kureenes neaiſturami augoſchais mahſſlineezikſas iſteikſmes ſpehſs retas wiſmojoſchas pehrles iſmeta kraſtā.

Wehl rei3 pahrlaiſhot wiſpahreju ſtatu Raina dſihwes gahjumam, tuhlin pamanamas daſchas rakſturigas eefihmes, kaſ to ſchkir no tradizionelā latweeſchu rakſtneeka tipa. Tradizionelais latweeſchu rakſtneeks paraſti ſtahwejis dſihwes zela malā waj aiſ jaſa kalna, uſmanigi wehrojis, un ruhpi3i tehlojis. Un ja pats ari kur praktiſki lihdsdarbojees, tad ſchaurinā eelokā — maſā, kluſā aiſwehja kaktinā. Raina dſihwe bijufe nemeera pilna, pahrmainu bagata. Wiſch naw warejis norimtees kluſā nomaliti, iſtahlēm luhlot, wehrot un tehlot. Wiſch gahjis dſihwē lihdszihnitees un lihdsweidot. Dſihwes praktiſkas ſmagā ſaiſtoſchā wara naw ſpehjuſe nomahſt wina idealiſta nemeeru, eewikinat peetizibas un ehrtas omulibas patwerſmē. Rainis naw kapitulejis, peeleezees un padewees kà Aſpiſchu Zehkabs, waj kà Andreews Needra — kà wiſi latweeſchu tradizionelā, paſiwā tipa rakſtneeki. Altiwitates un zihnās zilweſs un dſejneeks, wiſch naw ſawas mahſſlas dahrgumus pahrdewis dſihwes praktiſkam labumam.

Weshsturiškā un finatniškā materialisma peekritejs, winsch ar šawu mahkslu kalpojīs augstatajam idealismam, kahds dšihwē eespehjamš. Raina dšihwe un dseja — ir weens un tas patš. No winsch dšihwo, ir wina dseja, un šo winsch dsejo, ir wina dših.oe. No ta tas brihniškais spehšs un škaištums, kaš muhs weł un šeen pee wina peršonas, bet it šewiški pee wina dsejaš.

Jau pašchā šahumā, šawas mahkslineeka darbības pir-
majā posmā, Rainis pamatigi atšekhras no til wišai paših-
štamā, latweešchu rakstneeku normaltipa. Papirs un tinte
šchim rakstneekam ir pirmais un šwarigakais. Tikko rakstīt
eemahziješ (dašchreis wehl neemahziješ), tikko kahdu špilg-
tatu juhtinu kā šiwtinu šaujā notwehriš, winsch jau šteids
par to taišit dšejoli. Winsch wišpirms ir dšejneekš uš papira
un awiješ peelškumā, un tad til wehl šewi pašchā. Raina
darbi šah parahditees tikai waj pušmušchā, kad ilgas šah-
peš, maldš un šuhš darbs grauseš ap wina eesšateem, kau-
šejs wina idealuš, lihds kamehr tur atłizeš weens weenigs
aš šlihpets, dimantzeetš, šibena štarošchš krištals. Šchaubu
wehji winu tikam leekušchi, lihds wina griba tikuse zeeta un
nelokama kā tehrauda šteeniš. Šgi nowehrojumi, peedšihwo-
jumi, išbaudijumi un zeeshanas wina nerwu šistemu pada-
rijušchi apbrihnojami atšaužigu, wina dwehšeli kairi-juhtigu
kā mimofaš šeedu. No pašcha šahuma wina wihrišchēai
gribai reguletajaš un kahrtotaja loma wina instinktu štraujā
teekšmē. Latweešchu rakstneeku normaltips wišu muhšchu
šchlupštil to, šo eeshidš ar mahštes peenu. Rainiš ir pir-
mais latweešchu mahkslineekš, kurā eedšimtee instinkti ar iš-
koptu, ašinatu prahta atšinu špehžigas gribas dižiplinā ša-
weenojušcheš augstakā šaškanigā weenibā, genialā mahksli-
neeka individualitatē.

Dšejniškāš darbības šahumā Rainiš wišwairaf nodar-
bojaš ar tulkojumeem. Tulkojumeem pašcha tulkotaja, jauna,
augošcha dšejneeka attihštibā ir daudš leelata nošihme, nekā
parasti domā. Nedšejneekeem šchkeetas, ka tulkošchana ir
weegš darbs, ka tulkot war katš, kaš peeteekošchi prot šwešchjo

un ſawejo walodu — ka tultot nojihmē ſweſčas walodas wahreem un teizeeneem — ſaturā lihdsfigus ſameklet ſawā walodā. Tā ari pateeſcham teek tultoti ſtahiti pilſoniſko laitrakſtu ſefetoneem un lugaſ teatru iſrahdēm. Tatſchu dſejneekam tulkofchana nebuht naw tikai mehanikſs pahrzeliſchanaſ darbs. Winſch tulkō brihwi, nepeespees; pee tam wina tulkojamu darbu iſwehli wada tās paſchas ſimpatijas, aiſkurām winſch dabā waj dſihwē iſwehleſees eſtetiſka nowehrojuma un attehlojuma original-objektu. Sweſchas rakſtinezibas darbs wina war eeinteretſet trejadi: ſaturā, formā, waj abejōs kopā. Raina tulkojumi rahda wiſas trejadā tipa intereſes. Tomehr ſahkumā, leelas, wina wiſwairal peewek tulkojamā darba forma. Klasiſkā dſeja, ko Rainis gimnaſijā tuwal eepaſina, ſawā ſaturā Raini newareja pahral ſtipri ſaiſtit. „Boriſa Godunowa“ (gandrihſ tāpat kā Getes „ſſigenijas“ un „Tafō“) ſaturā tiſ wiſpahrzilweziſkas, noſklaidotas un noſkanotas domas un juhtas, neidealijeti, nepahrepihleti un nekariſketi rakſturi, ka intereſes wairal tihras mahkſlas mekletaju, nekā dſihwes ilgās kaiſtoſchu jaunekli. Protams, newar teitt, ka jau toreiſ, gimnaſiſta gaddōs, Rainis bij pilnigi ſklaidribā ar ſawām mahkſtinezizikām teeksmēm un par ſawas darbibas zeku. Wina peewilla Ruſſchka dſejas weentahriſchā, jemo ſauſchu runai tiſ tuwu ſtahwoſchā un tomehr tiſ ſkaiſtā, kuplā un ſpehzigā waloda; pſichologiſki ſklaidree, noteiktee, dſihwes ihſteni un mahkſlas pateeſi plaſtiſki tehli. Wiſā ſawā wehlaſajā darbībā Rainis klasiſkeem tuwu rada; naw brihnums, ja wina jau agrā jaunībā peewilla radneezigas dabas raſchojums. Winſch noluhlojās wehſturisko, mahkſlā atdſihwinato tehlu peewilzigajā diſchenumā, pamaſam eedſikinajās un eejutās wina pſichologiſajā, eedſihwojās wina paſaulē, un mahzijas leelo mahkſlu — konzentret ſewi iſklaidu ſajuhtas, ſawahlt auſtoſchas un behgoſchas jauſmas un wiſu ſiltu aſinu zaurſtrahwoto maſu twert zeetās ritmiſkās linijās. Winſch nerehſtinajās ar to, ka tagadnes latweeſchu wairumam ſchee wehſturiktee tehli deesgan tahli un ſweſchi, ka wina weidojuma ſkaiſtums paliks maſ manits, nowehrtets, uſnems un baudits. Wina ſwarigakais bij ſawa paſcha atjuſchanaſ un attehlojuma peepuhla un weikſme, ſawas eſtetiſkās redſes

iſſmalzinajums, ſawaš mahſlineeka roſas wingrinajums. Protams, ſchahds pirmais darbs newareja buht neziſ pilnigs un noſſanots. Tās paſchas formas ſimpatijas leelas winu modinajuſchas tuſſot Donaleiſcha heſſametrōs rakſtiots idiliſkos „Gada laikus“. Protams, ſawa loma te ari dſejneeka wiſ-pahrejām ſimpatijām pret leiſchu tautu un rakſtneezibu un tautiſkajam, teiſſim, tautiſki-demokratiſkajam elementam abōs nupat minetōs darbōs. Ziſ ſtipra Rainim formas wingri-naſchanās teekſme, to wiſlabal rahda Getes maſo dramu tulkojumi. Gete tās konſtrueja eſtetiſki-formaleem noluhkeem, žentās pehž antiſki-germaniſkās formas pilnibas, kamehr apſtrahdajamais ſaturš winam idejiſkā noſihmē bij gluſchi weenaldsigš. Wehl weenaldsigakš tas muhſlaidu latweetim. Wairak ſaturā Raini waretu buht eeintereſejis „Wilhelms Tells“, „Laupitaji“ u. ž. Schillera lužas, kam iſteikſme aij leeliſkā patoſa un retorikaš weetām eſtetiſki pretiga. Schekſpira un Hauptmana dramāš tikpat ſaturā kā formā peewilka tahdu muhſchigu ſpehktu un daiſuma mekletaju, kā Rainiſ. Spehks un daiſums winu peewelk, weenalga, kur tas ari neparahditōs. Getes „Fauiſt“ ir leelakais demwipadſmitā gadu ſintena mahſklaš darbs un leelakais un ſwarigatais ſtarp Raina tulkojumeem. „Fauiſta“ tulkojums meens patš atſwer weſelu gadu deſmitu latweeſchu rakſtneezibā. It ihpaſchi tulkojums, tulkojuma waloda wehl wairak nekā darba ſaturš. Saturā „Fauiſt“ ar ſarwu prahtneezikli-abſtrakto muhſcham-uſ-preeliſchu-ženſchanās ideju tomehr pahraſ wahziſki-ariſto-kraſiſkš, paſweſchš politiſki nebrihwas tautiņas pſichologijai, lai raditu plaſchi ſajuhtamu eeſpaidu uſ wināš mahſklaš un kulturāš attihſtibu. Iſ wahziſki-klaſiſkās un reneſanſeš pagahtnes aijnemtee ſimboli, lihdſibas un wiſš wināš eetwertais idejiſklais ſaturš gruhti peeejams naiwai latwiſklai domai un ſajuhtai. Pee ta ſpirdſinaſeeš un ſajuhſmināſeeš inteligentā jaunatne, kurai „Fauiſt“ Raina tulkojumōš un paſſaidroju-mōš tiziš mihtakš un ſaprotamākš nekā originalā. Neweenai tautai naw tiſ laba „Fauiſta“ tulkojuma kā latweeſcheem. Bar to taiſni jabrihnaš, kad eedomajaš ween, žiſ truhžigi walodaš lihdſekli Raina leetoſchanā. Latweeſchu rakſtneekem maſ nahzees lauſiteeš un meklet apſihmejumuš tihri praht-

neeziflām abstrakzijām, ne walodā atīstānot dīstafas, smal-
 kafas, daščhadi weidotas juhtu nofkanas. Tapat wiaščh naw
 mehginajis ūweščhas, augstu attihstītas kulturās tautas walo-
 das formu daščhadibu pilnigi attehlot. Rainim „Jauūstu“
 tulkojot wajađsigš weens lā otrs. Domu pa domai, teikumu
 pa teikumam ūaturā atdsejojot, išteikmē smalki ūa- un atfla-
 nojot, wiaščh beeschi atduras pee jehdseeneem, kuru wehl naw
 latweeščha apsinā, waj kuri sem basnizīstas kulturās ūpaida
 iđšīfūščhi no apsinās, kam peenahzigu apšihmejumu newar
 atraūt walodas leetojamā materiala kraħjumōs. Tahdōs ga-
 dijumōs ejami diwi zeli: pee wezu wahrdu kraħjumeem
 mezās wahrdnizās un pee tīhras tautas walodas ūajuhtas,
 kur ij paraūteem zelmeem un paraūtā weidā atwafinami pa-
 wīfam jauni, neparaūti wahrđi. Ta iv dabīūka metode, peħž
 tās wīfōs laifōs un pee wīfām tautām leeli mahfšlineeki iū-
 kopj un paplaščhina walodas lihđsektus. Šchim dsejneeka-
 walodneeka darbam iv daudš leelata noūihme, nekā pirmajā
 azumirkli rahdas. To kaut žil pasklaidros neapstrīhdami pa-
 reišā atšina, ka dsejneekš jaunai ūajuhtai un jehdseenam rada
 jaunu apšihmejumu walodā, bet laūitajam jaunais wahrđs
 eeroūina jaunu, lihđš tam nepaūhtu un neapūinatu ūajuhtu,
 waj atwer jaunu jehdseenu. Tā paplaščhinas žilweka garīgās
 ūpeħjas, tā pamafam želas wīfa kultura. Tulkotā dsejas
 darba ūabeedriūli-etīstlais idejīstlais ūaturš tīkai zaur jauno,
 ihpatneji paħrweidoto un peeweidoto mahfšlineezīstas iū-
 teikšmes formu eekuhst tautā, aug un auglūš nes. Weū tee-
 ūeščhas walodneezīstas radīščhanas darba Rainim toti beeschi
 peecriht ari walodas reformazija. Sem ebreju retorīkas un
 patoūa eeūpaida latweeščhu walodā no laika gala eeweeūuščhas
 paħrmeħriģi ūmagas, lirīūki ūieeptas wahrdu formas, wahrdu
 un teikumu ūaūtatijumi. Tahda waloda neder ūenūitiwai
 dsejai, kur reišem dšilai praħtneezīstai atšina jaatūpulgojas
 gaiūmas dšīdrā walodas kristalā, un reišem karūtām juhtām
 un ūajuħšmai jaiūūlan ihūā, aprautā walodas afordā. Rainim
 beeschi jaatmet garās wahrdu galotnes un prepoūīzijas, wī-
 paħr daudš wahrdu un paraūtu kombinaziju jaūaīūhina, lai
 eetilptu ihūā ūaūtanīgā ritmā. Leelakā dala Raina jaunradito
 wahrdu jau paħrgahjuščhi latweeščhu runā un rakūtōs, latwee-

ſchu djeja bej teem wairš naw ne domajama, ne eespehjama Wežā klasiškā „Fausta“ tulkojums ir palizis par walodas bagatibas krajjumu, no ka bej miteschanās nem latweeſchu jaunatā rakstneeziba.

War ſazit, ar Raini (naw jaaiſmirſt, ka winsch tulkojumās beechi ſtrahdajis kopā ar Aſpaſiju) latweeſchu laſitajeem pirmo reiſ pamoſtas plaſchala intereſe uſ klasiſko rakstneezibu (Ruſchkins, Vermontows, Gete, Schillers, Schekſpirs). Pamaſam wini radinas ſavraſt, uſnemt un baudit mahſſu winaš no ſkaidrotalajā, pilnigalajā weidā. Tas ir nenowehtejami ſwarigš ſolis uſ preeſchu pahtaru grahmatu un tautiſkās ſwahrgulibas apmulſinatas tautas mahſſineeziskā un wiſ-pahrigā attihſtibā. Zaur tihreem eſtetiſkeem eewilaojumeem rahmajā tautinā ir pluhdis ari neaprimtoſchas zenſchanās un labakas dſihwes ilgu poſitiwais ſpehls („Fausts“, „Laupitaji“, „Wilhelms Tellš“, „Rogrimuſchais ſwans“). Tatſchu dſejneeka paſcha darbibā tulkojumi uſſlatami tikai kā ſahkums, kā eepreeſchstudijas, kā awa paſcha mahſſineeziskās iſjuhtas pa-dſilinajums un iſteikſmes iſſmaſzinajuma wingrinaſchanās. Pahri ſcheem darbeem teejamees pee wina original-dſejaš.

Raina pirmais dſejolu krajjums ir „Tahlas no-ſkianas ſilā wakarā“ (1903). Nepilnu puſotra ſimtu lappuſchu beea grahmata ar nepretenzioſu dadscha-lapu ſih-mejumu uſ mahſa. Te ſafopotas dſejneeka trimdas laikmetā rakſtitās dſejaš. Schi grahmata, pirmoreiſ ſpilgti rakſturo Raina ihpatnejo dſejneeka dabu; ſawa laikmeta augſtakās idejaš pilnigalā iſſkana, wina pate ir laikmetš latweeſchu kulturdiſhwē. Wiſi eepreeſchejās latweeſchu rakſtneezibas labakee darbi it kā ſarauzas un apkluſt aiſ „Tahlam noſkanām“. Vihsj winām latweeſchu rakſtneezibas ſtraumite klusiām ſihž ap baſnizaš behrſeem, ap kapſehtas kalnu, ſchauras wadſinaš nowirſaš garām kaſpoſtdahſam, ganibām un plawinai pahri tekot peepilda linu mahſku un pihtu diſkiti. Raina dſejā pirmo reiſ atweras juhra, fur bangas brahſchas un kuai lepni ſazelatām buhrām trauzas uſ tahlem fur ſaule auſt. Pirmo reiſ latweeſchu tauta iſeet juhrmalā, nerwu ſihſakām zihpſlinām trihſot klaufas, kā juhrmalas ſkautre wehji ſwelpj kaſpu preedēs, luſko, kā kaijaš kleegdamas nirſt un želaš iſ

putofcheem witneem, — pirmo reij ilgās teežas tablē pahri filajam kalnam. Tur plaschums un dsitums un ſpehks, wara un pretwara, tur zihna, tur pametums un ufwara. Lai mahſklas darbā buhtu leels, kuſtinoſchs un eeroſinoſchs ſpehks, winam jaapaem dſihwes plaschumi undſitumi. Dſihwes plaschums eetwer ſewi pagahtni, tagadni un nahlotni. Wiſu parahdibu dſitumōs nowed iſkopts un aſinats prahts un mahſklineezikſi-praweetiſtā, redſigā eedomā. Iſpraſto un nojausto dara dſihwu mahſklas tehlē, gleſnās un muſikā dſejneeka dwehſeles zilweziſki-leelakee ſpehli: naids un mihleſtiba. Mihleſtibas un naida pilna Raina ſirds kā pahriluhſtoſcha wiſna kriſtallkauſs. Itweens latweeſchu dſejneeks dabā ir noſodits mihlet ſamū tautu. Raina iſhī apluhlotais dſihwes gahjums jau rahda, ziſ ſpehzigā winā ſchi neſawtigā tautas mihleſtiba. „Tahlo noſtanu“ pirmajā lappuſē wiſch ſuhta „garā tuwejeem mihlā dſimtenē ſirſnigus ſweizeenus“. Dauds ſimtu juhdſchu tahlumā aiſ tihreleem, purweem un ſileem wiſch nenorimſt domat par mihlo dſimteni un winas likteni. Wiſpirms dſimtenes liktenis winam prahtā, un tad tikai ſawejs. Grahmataſ pirmee dſejoli jau ſihmigi iſteiz wehlaſ arweenu ſkaidraſ un noteiktal iſpauſto atſinu, kā pirmā weetā ir lopums, ſabeedriba, kā til zaur to atſewiſchks indiwids dabū ſawu ihpatnejo noſihmi, war elpot un augt. Miſeedams wiſch atſahja dſimteni ſneega wahlōs tihtu. Wiſus garos gadus wiſch wehrigi klaufijees, waj nedſirdēs ſeedona balſis. Wehriģa klaufa, twihſmatainas ilgās, dſikas ſahpes, iſmiſums, pagurums, plauſtoſcha zeriba, augoſchas tizibas ſpehks — wiſs dwehſelē pahrlaiſtais nemeers Raina dſejā teeſcham dſirdās kā tahlas noſtanās ſilā wakarā. Apſkaidroti, juhmigi turu un tomehr it kā no wehſa attahluma ſtan patš ſchiš Raina dſeju wirſraſts. Beſ tendenzes — beſ paſtrihpojuma — norimufchu ſwehtu ſahpju ſauzeens dſimtenei ſem weentulibas tumſchſaleem ſpahrneem. Semneeka dehls, ſawas tautas dabai un laudim peeaudſis, wiſch newar aiſmirſt dſimteni, ziſ ruhktuma un ſahpju winam tur ari bijis japeedſihwo. Weenā weeniģā iſhā dſejoli („Senatne“) wiſch burwigi-ſalgofchā gaiſmā atdſihwina wiſu ſenatnes romantiku ar winas lihgo dſeſmām, ſpihdofchām jahnugunim, nahrām mehneſnizā, ar

bahra behrneem beffaulites wakarâ, melnu tšchuhſku juhrâ.
 karâ jahjoſchu bahlelinu, ar pilskalnu, kas kahps augſchâ ſtarp
 duhmeem un twaiteem, ar trejkrähſainu ſauliti, kas deg drihſ
 ſila, drihſ ſala, drihſ ſarkana. Tautiſko epigonu gara mantu
 krahjumi ar wiſeem brilku wihru pehtijumeeni latweġtim
 nerahda til neaiſmirſtamu ſenatnes ainu, kâ Raina aſtonpadſmit
 rindas. Bet ſenatnes romantika Raini war ſaiſtit tikai uſ
 azumirkli. Wiſch ijeet tagadnes peekwehpuchâ gaiſâ, tagadnes
 dſihwê un zilwekôs. Tur wiſch uſ latra ſtuhra ſateel godigu
 pilſoni, filiſtri. Protams, godiga pilſona tehlu weido ne ſa-
 juhſma, bet ſatira. Mizinaſchanu un dſilas ſahpes atſtaroſchâ
 ſatirâ Rainis wehro godiga pilſona dſihwi ar darbu, rahtno
 tehwijas mihletaju, prahtigas rihzibas peekriteju, kas ar peeri
 neſtrees ſeenai zauri, bet labal nogaidis, peeleeſſees un luhgs.
 Par filiſtri war runat dſeloſchâ ironijâ, par juhgâ nogrimuſchu
 draugu ironijai zauri dſirdas ſmaga nopuhta. Bet kad paweras
 tahlak, tad wakâ atſegtä dſihwes dibenâ rehgojas ſeklumi. pe-
 leki, netihri, puhſtoſchi. Tuſſchas, wilkdamaſ eet deenas,
 beſ ſpehka, beſ jehgas täs kâ aſinis ij bruhzes lahſo. Pa-
 ſtahwoschäs dſihwes reebums wiſu meefu un garu pilda
 dſilam moſam. Telpas naw iſſtaipit tirpſtoſchas dſihſlas un
 ſmadſenês ſlahpetas degoſchas domas, ſmadſenes ſagrufd,
 lozekli ſaruhſ kâ weza maſchina. Til ſobus ſafoſt, zeeſt un
 neſt un neaiſmirſt, ka tumſas dſilumôs tomehr gaiſma dſimſt
 kas tihraſ un dſihwats tam japaleel weentulibâ; jaeet kalna
 ſahpeja gaitâ, kur atſchekelas pehz drauga draugs, kur atgadas
 rets zekineeks, kas dwehſlê rada, reta pute, kas klinti aug,
 bet augſtal ari tee juhð, kalnu tahlês beſgaligs kluſums
 ſchnaudſ ſirdi; bet duſas nebuhs ledus gahlês, jo kruhtis deg
 wiſas ſemes ilgäs („Kalna ſahpejs“). Uelakâ dala Raina
 dſejoku ir dſilas weentulibas domu un ſahpju kriſtali. It
 ſewiſchki domas Rainim dſimſt un darbojas weentulibâ.
 Domas til plaſchas un tirdoſchas un ſmagas, kâ liktena dſel-
 ſchainas waras; te iſbehgt newar, winas twer un ſamin.
 Bet domu ſadragats zilweks atdſimſt un pazelas atjaunotâ
 diwlahryſchâ ſpehka. Tikai tas mirſt, uſ ko ſplauj un ſamin
 barâ. Tadeht: ſargatees gara nabadſibâ ſewi projam ſweeſt;
 lihðſ beidsamam attihſtit paſcham ſawus ſpehſus, paſcham ſew

palihdsetees, pašham durwis wehrt şawai laimei („Pats“).
 Bet zilweks muhscham newar buht kâ şawillta ştihgga. Reişem
 jaatkuhşit, lai pehşaf noruhditos wehl zeetats. Dşejneeka şirds
 reişem teef mihtta weenfahşčas, zilwezşkas mihleştibas
 şahpu un laimes alkâs. Winşch ir kâ alkana seme, kas kahri
 dwaşcho pehş augştu pahri lidojoşcha walguma mahşonişcha.
 Selta twaitâ mirkşt wişa paşaula. Şirds glaimi fleezas pee
 şihka şabirşuşcha seedina, pee şihkeem kristala pirşşineem, zaur
 kureem auşt diw' şarkanas şaulites, pee maşakâm kahşinâm,
 kas şib kâ balti şirnişchi pa plahnu. Şirds ir mihlas tiş
 pilna, şit maişş şatuma, şit seedoşchs ahbehdahşşş şmarşchas
 pilnş. Zeetais, nelokamais dşejneekş paliziş lokans un ştanigş
 kâ teewina şudraba ştihgga. Bet tomehr winşch nenogrimşt un
 nepaşuhd şawas mihleştibas wilni. Winam jamişl şeeveete,
 jamişl weens, lai zaur şcho weenu wişus mişletu. No mih-
 leştibas şiltâş dwaşchas winâ atmoştas breeştoşchi plaşcha
 dşihwişba, şirb kâ juhra beş gala un waldaş, ştaro waşaru uş
 şirdim, kas şemâ un şalâ. Şilganu dşirşştetu mirgas met
 winam tuwâ, şpehla pilnâ şirdş; nu winşch atkal warêş şauli
 wehştit, miruşčas kruhtis şeribu dehştit. Kaut ari wişit aplahrt
 wehl duş, jazekas no şaldo şapnu palageem, janokrata wişâ
 weşâ dşihwe, japasteidş apjoşt gurnus. Żihnas droşmê un uş-
 waras jauşmâ tahli şkan Raina himne augştakai idejai. Kas
 winas uguniş eededeşes, tas nerehkina par to, ka jaeet bojâ
 ne fewiş, ne zita winşch newehro, neşkatas şahniş, tiş eet un eet;
 wişaplahrt tumşa, tiş weenu wişoşchu şwaigşni winşch redş („Wee-
 nigâ şwaigşne“). Zauri weentulibas klufumam, zauri miruşchai
 dşihwei winşch eet pee dşihweem zilwekeem. Dşejneekş eet pee
 jaunekkeem, un şawads ir wina şauzeens teem. Weşâ mahşiba
 şkaneja: jauneklim jabuht godigam, rahtnam, paşemigam un
 paşlauşigam. Pretim weşai moralei Rainiş teiz: jauneklim
 jabuht droşulim un pahşgalwim, laudiş uş eelam lai ştatâş un
 brişnas. Ogles lai winşch kaişa pār kauşchu galwam, apşegu
 lai norauj, dikti lai runâ, şchiboşchu lahpu lai şchilbina ažiş —
 uş preekşchu lai şteidş uşwaras droşmê, tad ari laudiş beidşot
 ņekos winam žihnâ. Un tahlak Rainiş rakşta aişgrahşboşchu
 elegiżu par peeminu jauneklim, kas dşihwâm ažiş newar no-
 ņkatişees, ka ar ņmeekleem taişnibai teef ažiş ņplautş, kur

wahjeem waigâ fit, fur pat mahtes fwehtumam naw zeenas! Mifeet winsch zihnas mutult un teel pahrnefts stihws un klufs. Wet wina luhpâs fastinguschais nitnumš dsel; wina nahwe daudjeem dod dsihwibu un drofmi. Jaunekligas drofmes un spehla pilna ta ſabeedribas data, pee kuras Râinis naht; ta paauſde, kas netop weza un kuras wahrdi ir legions, ta augš un weiks un leeks jauno gadu-ſimteni un padaris ſew par wehrgu. Wet dsihwê nekâs nenahk no ſewis. Jaunais laiks nenahks, ja laudis to newedis. Tauretais ar ſawu tauri weens neſpehji iſlauſtees zaur ſeenu. No malu malâm wajag darbineeem naht, kopigâ ſajuhſmâ, kopigâ zihnâ. Ne ſchehlotees, ne gauſtees, ar ſpehku lauſt ſchawro lofu. Un zihnas fanatiſmâ gamilê jauneklis, kas aiſ ſewis nolauſis tiltu, dsihwê nogremdejis laiwu, kam wehtrâs grubht preti klinſchu kraujas, plehſch wokaš, lauſch kahjai balſtu; winsch domâ, ſin un ſajuht til weenu: uſ preekſchu! preekſchâ ſaules tahles pluhſt. Wet pehž wehtras — tad kahpâs redš nolauſtas preeedes. Tâš augſtakas bij par zitâm, pehž tahlem winu ſkateens ſneedſâš, winaš neſpehja ſlehptees, ne muguru leekt. Wet tahds ſpehks naw iſnihzinams. Augtâš preeedes pehž lauſuma par kugeem iſnirſt uſ uhdena. Kruhtis lepni zilajas pret wehtru, pret wehtru zihna no jauna duhž. Lai naidigâ wata brahſch bangas, lai ſchkel, lai lauſch, wini ſneegš tahles fur ſaule auſt („Auſtas preeedes“). Saule, reet, ja, reet — bet tomehr atkal reiſ auſt, ſtaru pahtagâm tumſu ſchauſt. Muſt jauna deena, paſtara deena, ta wezo paſauli ſagrauj pelnôš, lai jaunais war ſalokſneji augt un attihſtitees. Un kad wiſš ir iſzihnits un ſaſneegts, tad ne beigas tâš, tilai ſahkums garai gaitai. Wehl augſtak, augſtak wina ſneedš. Sarauzas wiſš, kas atpaſal palika, gaiſa kahrtâ top dſeſtri-lehna, bet augſtak, ſaulei preti gaita ſneedš, un muhſcha galôš naw kas gaitu leedš („Gara gaita“)...

Raina „Tahlâš noſkanâš“ ir weena no tâm brihniſchſajâm, idejiſki pahrbagatajâm grahmatâm, par ko jaſaralkſta beſſi ſehjumi, lai winu kaut zik iſſmeltu. Iſ wehtras preeekſchwafara ſajuhſtâm raduſchees Raina dſejoki. Tomehr tâš ſahpes, ta ſloga ſajuhſta, taš elpaš atguwums un zihnas teekſme, iſ ſawa laikmeta iſauguſe nepaeret un nejuhđ lihđš ar ſawu laik-

metu. Si fawa laika fajuhmas dimumschi, Raina dsejoti at-
stano to augstako ideju, kas muhschiga ka pate zilweze. Rainis
pats fawam kalna kahpejam eefschiji lihdsigs. Augstaka ideja
eededsees winsch eet lihdsi un preefschgalâ teem, kas leeks un
pahrwedos jauno gadu-fimteni.

„Zahlâs noslanas“ raduschâs wehtras preefschwafarâ,
„aif apmiglota loga“, „peefwehpuschâ gaisâ“, „sem weentulibas
tumschsaleem spahrneem“; „nachts ehnas“ winâs, „selta twaikâ“
tik retumis pamirds „trejkrashaina faulite“, tik istahlem fa-
klaufamas „preefschpawafara“ slanas. Wisstraujako fabeedriško
kustibu laika Rainis atgreeschas no trimdas un šaralsta otru
dsejoku krahjumu: „Weht r a s s e h j a“ (1905). Pamata ideja
sche ta pate, kas „noslanâs“. Bet noslanu te wairs naw.
Das naw laiks, kad weentulibâ wehrot un niht un fawu
fahpju kausejumu birdinat kwehloschu-slanoschu asaru lahšes.
Nu arlks uswehls semos slahnus, wehtra sehllu sehjuse, leetus
weldsi lehjis, un dsejneelam jaet lihdsi eewahkt aulâs plauju.
Nu slateem afordeem slan Raina dseja „pawafara pehrfons“,
„skrejofchâs ugunis“ un „šarkanâ gaismâ“. Smagi dahrodoschas
siihgas nu dsirdas Raina dsejas mujika, wiš apwahkfnis
wiš šarkanâs kahwu kaujas glesnâs. Igi slahpets un aisturets
špehks islaufchas ka šwilpojofchs pawafara wehjsch, kas wehlina
šneega pahrlas greesch gaisâ, kokeem no galwam lapas rauj,
debesi un semi šagreesch kopâ. „Zahlâs noslanâs“ Raina dseja
fawâ motiwu daschadibâ bij plafcha, wišu dsihwi aptwerofcha.
„Wehtras sehjâ“ wina schajâ šinâ it ka šaschaurinajufes. De
dsejneeks wairs nestahw dsihwei pahri, ka neutrals wehrtetajs
un teefnešis. Dsihwes mutuli, laikmeta drudsi — winsch pats
ir familnotu fabeedrišku spehku warâ. Un wina pašcha warai
naw zitu teeksmju, ka lihdsi eet, paahtrinat to wirpuli, kas
winu greesch. Winsch nepeeder wairs sew, bet fawam laikam
un fawa laika weidotajeem. Ka no uguns isplehšchas stari us
wisam pusēm, ta tagad wisa dsejneeku fajuhtu daschadiba un
fajuhmas daschadâs nianšes strahwo no weenas weenigas,
štingri konzentretas, nepahrprotami redšamas zentalâs idejas.
Dâs raksturigais špojchums, weetâm warbuht dsejneeka pašcha
neapfinats, tomehr lasitajam un šlatitajam labi nojaušchams,
mirgo wišâs wina glesnâs. Ka plahni fegts pamats šihlam

beeschàm zihpflinàm auschas katrai schwihtrai zauri, tà zeeta pamatskana dsirdas wisgaram djejas musikà. Pirmo reisi teel nepahrprotami redsams, ka Rainis ir plaschàs, toreis pirmajā atmodàs spehlà sakustejuschàs pamatschkiras dsejneeks. Ja salihdsinot ar pirmo, fawàs sahpes un karstās ilgàs weentulà demokratisklà inteligenta dseju sehe war runat par fashaurinashanos, tad tomehr jaatsihst, ka ta tapuse noteiktata, konselwentata. „Wisi sihsti putnini, Wisi lauku stahdini, Wisi semju wahrgdeeni — Sameenojatees!“ — tas tagad wina dsejā wiszaurdsirdamais fauzeens. Un dsejneeka wahrdu saprot wisi: winsch runà tuhstotofch walodàs reise. Lauku stahdini winà klaufas un sihsti putnini seko wina aizinajumam. Sabeedriklà paguruma laikòs ihgni wehrschas nojt no dsejneeka, kas trauze farufufcho klusumu un palehnam eesildito meegu. Bet wehtras laikmetà allst tauretaja, praweescha, kursch flati issazitu to, kas ikweenà neisteikts un neisteizams breedis un nu lauschas uf ahru. Un mihla, saprotama dsejneeka wahrdòs klaufidamees ikfats fadsird fawa pascha atbalsi, un weens fadsird to paschu to wisi, un wisi fajuhtàs weenoti weenà teelsmè, weenà leelà darbà. Scha laikmeta Raina dsejas teeschà, fabeedriklà nosihme til leela, ka, warbuht, atfwer tos truhkumus, kas tagad daudfòs wina dsejodòs tà duràs azis. Minejàm jau, ka Rainis pehz fawas dabas un mahflineeziskas isglihtibas stahw tuwu klafiteem. Bet tahds intimi runat war tikai dwehseles weentulibà un klusumà. Wina mahfklas spehls ir tikpat dsità eejuhsmà un pahrdsihwojumòs, zit wina rubpigà kristalifazijà, tikpat intuzijà, zit logikà. Wehtras wirpulòs lihdsaisrauts, winsch newar tà nodfinatees, tà wina daba prafa. Wina panteem ir Raina doma un isteikfmes afums, bet beeschi teem truhst Raina dwehseles. Tatschu Raina ta laika dsejas idejiski-eerofinoschais faturis ir par sewi islobits un paschsugestitjas lihdsfekteem isleetots leelajà kulturàs zihnà.

To paschu war fazit ari par daudseem nahfotofchà laikmeta Raina dsejoleem. Bet newaram luhkotees uf dascheem atfemischfkeem dsejoleem, pat ne uf wesele atfemischku laikmetu dseju. Galwenais tomehr ir pate dsejneeka persona winas muhschigà zihnà deht pilnibas un flaidribas idejā, fajuhsimā

un isteifsmē. Rainis bij atradis to ſchkiru, kurai kalpodams
winfch wiſam kalpoja; to augſtafo ideju, preefch kuras ſtrah-
dadams weenigi dſejneeks teef par praweeti un waditaju
tautu attihſtibas zela. Ir ſaprotams, ka ſchis ſchkiras atſina
un ideali tahdā laifmetā iſpaufchās teoretifkati, laiflafi nekā
to peeltautu dſejneeka temperaments. Bet reis ar dſihwako,
ſpehzigako ſabeedrifku ſchkiru ſaiſtijees, Rainis paleef ar wiau
wiſā winaſ turpmafā, kluhmainā liktena gaitā. Ideju un
ſahpju bagataks winſch atkal ſem weentulibas tumſchakeem
ſpahrneem pa apmiglotu logu raugas, wehro un ſtumſt, pa-
guruſt kluſās ſahpēs un atkal pazelas nahlotnes ſtiprā ſa-
juhſmā. No ſweſchuma winſch ſuhſta atkal „garā tuwejeem
mihlā dſimtenē“ diwus dſejolu krahjūmus: „We h j a n e ſ t a s
l a p a s“ un „T e e k a s n e a i j m i r ſ t“ (1910). Echo dſe-
jolu eewadōs dſejneeks pats ſihmigi iſſata ſawaſ laifmeta
un ſchkiras ſimpatijas, par kurām augſchā runajām. „Ar
atlaufſtu gabalu no darba eſ nahku pee jums, jo ſinu, ka no
weena mana atlikuſcha wahrđina juhſu mihleſtiba, kaſ tif
leela iſauguſe, iſtehloſ wiſu degoſcho ſirdi, iſ kuras wahr-
dinſch nahjis; no weenas domu ſtrihpinas juhſu ſchinis
ſtraujōs gadōs aſinatais prahts iſſchketinas weſelas domu
wirtnes, tif garas un grodas, ka tās neeetilpſt dſejā, bet iſ-
wehropjamas tikai dſihwē un muhſchibā. Tif leelā ſapraſchanā
eſ nezeru brihnumus: pate daba ſchobrihd dſejo lihđſi —
wehja nopuhta un wehtras gruhdeens, apzirſtā apse un mir-
kuſchas ſmiltis, auſtoſchs rihts un pahrwaroſcha ſaule. Pats
laifs dſejo lihđſi un fatrs weens no jums, kaſ dara laifa
darbu un juhtās kā maſa daka no wiſuma, ir dſejneeks, jo
maſa muhſu deenās dſejo darbā paſchu zehlafo epopeju, un
ta ir wehl tikai eewada dſeefma . . . Ar nodomu eſmu wai-
rijees no jauti krahfotām gleſnām, raibi ſawehrteem wahrdu
wiſuleem; ſche tikai juhtas, kaſdas winaſ iſwerd no neaiſ-
ſlehgtas ſirds. Wiſmas temi eſ ſinu, draugs, kureſch naw
jaſauz wahrđā, — tu mani ſapratifi, ka eſ gahjis ſcho zelu
un juhs, neaiſmirſeji, kuru ſahpes nezeefch nekahdus wiſutis
un iſſakamas tikai kaileem pateſeem wahrdeem. Ir noti-
kumi, kuru eefſchejā dſejiflā ſajuhta tif ſtipra, ka atraida iſ-
teifſchanu poetiſkeem lihđſekkeem. Gala wahrds lai peeder

tam, kam peeder nahotne: jaunibai un pamatschkirai. — Kam peeder dsejneela firds, tas te pahraf flaidri teifts lai wehl schaubitees par to waretu. Pamatschkira ir atkal atspeesta wezajās robeschās, norobeschota un kluša padarita. Un klušu winai nu šlan Raina dseja. Ne ruhgtinat, ne baidet wina neweena negrib; lai wina klušata par klušo, lai wina atraitnu un pahrzeetušcho klušo waronu dseja. Waronu šahpes un nahwe ir tik weentahrschi leelista, kà fails notikumš ir jau šawâ finâ aistustinoscha dseja, ka parasteem poetiskeem lihdselkeem winu isteikšme neespehjama. Raina dsejistâ isteikšme šawâ finâ it kà aistlehpj notikumum waj faktu, kas wisflaidral runâ patš šawâ eelschejâ, tragiskajâ weentahrschibâ. Weentahrscha un šawâ weentahrschibâ dšiti tragiska ir wiša darba kauschu schkiras dšihwe. Schis dšihwes un scho tipu tehlojumi naw eespehjami wezās, pilsoniskās mahšklas raibi wišchulaineem lihdselkeem. Raina dsejotōš war useet jaunās mahšklas elementus. Tatschu dsejoki, kurdš tee usejami, nepeeder pee labakajeem krahjumōš. Wispirms tapehž nē, ka Raina išdšikinatâ un išmalžinatâ isteikšmes weikšiba tomehr wehl manama, ka formas weentahrschibas prinzijs naw konsekventi eeturētš, ka isteikšmei truhšt weklas weengabala ša- un noštanas. Bet ko wišch dsejoku eewadâ ištata, naw ari formas weentahrschibas prinzijs, bet pilniga atteikšchanās no formas — no „isteikšchanas poetiskeem lihdselkeem“. Bet bešformas prinzijs dsejâ naw ištewdams. Beš dsejistās isteikšmes naw dsejas. Atklahtibâ išteta dsejistās šajuhšmas kaila weela, šabees, šavez, pahrlodojas, galigi pašaudē šawu eelschejo wehrtibu un no ahreenes naw pašihštama. Marmora gabals eelscheji eeslehtgâ, latentâ weidâ šatura šinamâ tehla ahrejās formas; bet mehš winas redšam, ijuhtam un usnemam tikai tad, kad mahšlineekš tās ištobijis, atšwabinajis no leelâ un nepeederigâ. Pahral ešam peeraduschi pee Raina štingri weidoteem tehleem un wišmai- }
 neem glešnojumeem, warbuht ari tadehl weens otrs dsejolitischajōš wina krahjumōš leelas auštis un neijuhtams. Ka }
 weentahrschi leeliskam šaturam newajaga komplizetu, wiju- }
 šainu formu, tas protams. Kâ tautas dsejâ, tâ nahotnes }
 mahšlâ leelš idejistš šaturš tehrcpees weentahrschâ, bet to- }

mehr peestaniġa un fkaistâ formâ. Raina krahjumôs ir daudj dsejolu, kur jau ismanams ſchis mahkſlas tragiski-idejiſkais diſilums un weenkahrſchâs, ſpehzigâs iſteifſmes ſkaistums. Ar romantiſko ſwahrgulu poeſiju ſalihdſinot, Raina dseja weenmehr bijuſe kluſa. Œhajâ laiſmetâ kluſi wina atſewiſchkee dsejoli, kluſa winau kopejâ noſkana. Un tomehr wina ir iſhta ſabeedriſta un mahkſlas ſpehla dseja. Neſpehzigas dwehſeles beeſchi rauga aiſmirſtees teatraliſkâ troſſni; tilai noguruſchâs winaſ atriht ſawâ iſhtajâ elementâ: reſigneoſchu ſapru un ſtumjas pahrdomas kluſumâ. Spehks beeſchi ſazel troſſni, bet troſſnis ir tilai wina negribeta pawada parahdiba. Spehla dseja iſhtenibâ peh; ſawas dabas weenmehr kluſa. Ja Rainis ſchos ſawus dsejoluſ wehl pats ſauz par kluſeem, tad tadeht, ka tee wehl daudj kluſaki, nekâ wina pirmâ laika dsejaſ. Œhajâs rubens dſeemâs iſſtan wiſ, kaſ pa peezeem gadeem — peezeem muhſcheem eewilnojis dſejneeka juhtâs un domâs, kaſ pahrlaidees kâ wehja ſchalla, aiſ kuras lapâs un ſihla ſaulite pamâſâm rimdamâs lokâs, kaſ kâ neapturamâs ſwanâs reiſ eelihgots nebeidj dwehſelê dunet. Winſch diſtâs domâs eet gar juhrmalu un dſird laiwineeka uſaizinajumu kaht wina laiwâ; uſmoſtâs no domâm, nopurina galwu: uſ mahjâm? — nê! ko welti ſirdi ſew dari gruht, — taſ newar buht. („Una barca“)! Medj winſch tahtuſ loguſ, kur reetedama un atkal atauſdama ſpulgo ſaule; wiſapkaht ir ehnaſ un ſehraſ — tilai tur wehl ſarkanaſ leeſmaſ kaiſt („Zahlee logi“). Muhſcham dſejneeka ſirds ir „jauno deenu ſemê“. Za ir no meega modinata, ta kuſtaſ, roſaſ un aug. Tuhtſiots atminu pawedeenu aiſwehrpjaſ un truhtſt un atkal wehrpjaſ ap darbu, kaſ ſahtſ un nenobeigtſ, ap miſheem zilwekeem un beedreem, ap pahrdſihwotâm ſahpêm un neiſdſihwotu lihgſmi — „Wehſ eſam tee, kaſ neiſmirſt“! Œche ir taſ ſpehks, kaſ ſcho kluſo dseju pazel par ſpehla dseju. Te ir ſpehks neiſmirſt, ſpehks dſihwot un juſt tâ, kâ lai ſchi deena buhtu til wafarejâs turpinajumâ. Spehks ſtrahdat tâ, ka itweenâs deenaſ darbâ lai ſaiſtitos ar otru tâ kâ kehdes lozelli keraſ zitâ un neweenaſ naw pahrlauſchamaſ un iſmetamaſ. Tâ dſihwot un dſejot ſpeh; tilai tee, kaſ weentulibâ un kluſumâ tomehr neſajuhtâs weentuki un noguruſchi.

Individuēli pahrēdēsihvojumi ņeet un iņdņeest, ja tee netweras ņabeedrīfā kopumā. „Es pluhstu pulkā lihdsi, Kā koks no strāumes rauts, Kad ņeetona pluhdōs needres Un duhnas aīņnef strauts“ („Leelāis meers“) — ņata Rainis. Un ta ir ta weenigā — bet ta ir ari absoluta starpiba starp Raini un latweeņchu daudsajeem, pehdejā laiķā demonstratīwi klufa-jeem dņejeeteem, starp leelo un maņo meeru, starp kluso ņpehķa un kluso neņpehķa dņeju.

Wisķaidraf Raina apbrīhnojāmās dņejeekla ņpehķas pa-rahdas dņejojumā „A ve sol“ („Eņi ņweizinata, ņaule“, 1910)! Tajā it ķā wiņu eepreeķņejo laīķmetu ņaweenojums un konzentrazija — wiņu pahrēdēsihwoto juhtu ņakufums, wiņu eewin-grinatu iņteīķņmes lihdsēķtu kopīņweidojums ņaņtanīgā weenībā. Eķhi dņeja ir ķā brīhniņēķi ņlīhpets kristalkaus, kuru puņi gree-ņham pret ņauli, ta ņalgo warawīķņnes krabņās. Dņejas ņa-turs ir praņijis ņlaidu epīķta tehlojuma gultni. Bet tā ķā ta ņleezas pa ņtahwu peegahņi, wīnas pluhdumam neatņlahbī dramatiķs straujums, ņpehķs un aīņrautiba. Un tā ķā ir no ņwara, lai mehņ ne tīķai ņtatītu, bet ari pateeņham redņetu ķatru wīlnīti, ķatru burbulīti, ķatru uhdens pīlīti wīnas at-ņewīņēķā īhpatneķā ņlaīķtumā, tad Rainis to rahda ņawas līrīķas wīņmā. Līrīķa — tas tomehr ir tas galwenais, wei-dojoņchais un wadoņchais ņchajā īņjuhtas un tehlojuma weīdu trejweenībā. Līrīķa tomehr ir Raina maķņlīneekla dabas pamatelements. Tadehķ ir preeķs redņet, ķa tairni līrīķā wīnēķ ņneedņ tīķdaudņ jaunu krabņu un ņlaku, glesnu un mu-ņīķas ņlaīķtumu. Ari ķā weentahņcham dabas tehlojumam ņchāi Raina dņejai buhtu augķta maķņņlas wehrtiba. Bet pa-ņīhņtam Raini un ņīnam: ta ir alegorija. Paķeņam pret ņauli kristala kauņu un redņam: wīņmainā warawīķņnes rotala ne-ween no ņaules, bet wīņwairal no ta ņeltaini-dņīķņņoņchā ņa-tura, ķahds wīnam eeņchā. Wīņzauri dņejā īņmanams, ķa ņchee tehlojumi dņejeekam wajađņīgi tīķ ķā eerahmejums zīl-wēķa dwehņeles, dņīhwes un dņīhwes mainu glesnojumeem. Tee ir simbolīķi glesnojumi, dņīķa idejīķa ņatura warawīķņnes atņpulga. Raina dņeja wīņpīrms ir nupat pahrēdēsihwotā kluh-mainā laīķmeta wehņturīķs atteķs. Daudņ weetas dņejā lee-zina, ķa ari pats dņejeekņs strahđajis raudņīdamees taqadnes

gaišmas un tumšas zihnâ, azumirkla eejuhmâ. Bet tagadnes dšihwes kluhmaino mainu winšch ſaprot tikai ka weenu zehleenu kulturattihstibas gahjumâ, ka leelâs paſaules gabu kahrtas, kas gan tuhſtioſch gadôs, tomehr muhſcham un nenowehtſchami atkal un atkal atgreeschâs un eet tahdâ pat mainu kahrtibâ. Muhſchiga ir zihna ſtarp gaiſmu un tumſibu — nekad wina nebeigſees, jo tad beigtoš ari paſaule, zilwels un wiſš. Raina dſejas gleſnojumi ir ſchis atſinas ſimboliſkais eetehrps. Dſejneeka auſš dšird ſolu noſtanu no muhſchâ ſpehta, kas nahl zaur neweidibas tuſhneſi un ſtanot pilda wiſumu. Schis ſenâš ſtanâš, ſcho wezo dſeefmu winſch mehginajis atſtanot. Kâ winu ſault, ſcho ſpehtu un mainu parahdibas ainu — par zihnu, kuſtibu, dšihwi — wiſš weens: tikai ainu dſejneekš redš, tikai ſimbolu — ſauli.

Neweens neteel par leelu mahſſlineeku tikai ar to, ka leelas, ſpehzigâš idejâš aiſgrahbtš. Tâpat ar to nê, ka ſawu ſihlo ſajuhſmu prot eetehrpt mahſſlotâ, iſtſchokurotâ un iſwiſutotâ formâ. Veelš mahſſlaš darbs tikai taš, kur dšihſch ſaturš eeweidotš ſkaiſtâ, peeſtanigâ iſteikſmes formâ. Raina lirikaš un lirisko epu ſaturu eſam eepaſinuſchi. Bet wina dſejas miſſigaiš idejiſkaiš eeſpaids latweeſchu ſabeedriſkâ dšihwê iſſkaidrojams tikai ar to pilnigo mahſſlaš formu, tahdâ arweenu iſteizâš Raina idejâš. Tadeht mumš wehl jauſkamejâš pee Raina dſejas formaš wiſpahrejâ rakſtura, kâ ari pee rakſturigaſajeem atſewiſchkeem panehmee-neem un ihpaſchibâm. Zau aiſrahdiſjâm, ka Raina augſtakâ ideja ir tahda, ka taiſni, atlahti winu iſſazit ſcha laiſa apſtahlôš naw eeſpehjamš. Zau tadeht ween dſejneekš ſpeeſiš iſwehleteeš aplinſuš zeku, iſteikteeš ſimbološ. Tomehr ap-lam buhtu domat, ka tikai aiſ ſcha eemeſla Rainiš tapiš par ſimboliſtu, par leelako latweeſchu ſimboliſtu. Schahdš mahſſlineeziklaš iſteikſmes weidš organiſti iſaug no wina paſcha un no wina idejâš dabâš. Tai idejai, kurai winſch ar ſawu dšihwi un dſeju nodeweesh, winâš wiſpahrejâ, plaſchalajâ weidâ wehl naw reala, redſami wehrojama weida; ta ir wehſturikſti un ſinatniſti nodibinata atſina, kaš dšihwa un ſpehzigâ tikai pamatſchirâš dšihwatâ, preehtſchahjeiâ datâ.

„Ta fokü noflana no muhscha spehta,
Kas nahf zaur neweidibas tuffneft,
Aug audgams pretflatos par pafauls ehfu
Un weenibâ wehrfch mainas mutuli.

Sauz to par zihnu, fustibu waj dshwi,
Par ftraumes graufmu, pofta uguni, —
Teiz: seedons, preeks waj zelfchanâs uf brihwi;

Man wahrda naw, es tifai ainu redfu:
Tur fauli, — un ar roku azis fedfu“

fafa Rainis „Ave sol!“ eewadâ; un tas ir wina idejiftâs fajuhftas un mahflineezifta fajuhfmas weida labakais pafch-rafftiurojums. Winafch dšird muhscha spehta noflanu, winafch redf ainu, fimbolu — fauli un tehlo. Un ja winafch tâ dšird un to redf, tad tifai tapehz, ka wina dwehfelê fen trihz fchis augofchâs flanas, wina eefchejai redfei arweenu fpilgtat eedegas krafças, kas infinktivi ifpluhft newitus eeluhktas, realas ainâs nedšihwâ fchemâ. Neta dšejneeka darbôs tahda faflana, tahda weengabaliba, tâ Raina dšejâ. Wiſas wina fajuhftas greeſčas ap weenu zentru; wina fajuhfmas ifpluhft kâ atſewiſchâs leefmu mehles no tâs pafchas uguns — uf-mirpufo kâ dširftis no wehja ahrditas ogfu kopas. Ja dabiftâ kahrtibâ un ſakarâ gribam pahrfkatit Raina dšejas daſchados poſmus, tad jaſahl no wehtras preekſchwakara dšiki peſimiſtigajeem, ſmagajeem panteem un jabeids ar klufa ſpehla dšēju. Speediga ſloga fajuhfta ir galwenâ Raina pirmajôs dšejofôs. Sem weentulibas tumſchſalajeem ſpahrneem winafch klaufas ſewi, wehro ſewi. Sirds winam gruhfta; winafch nedomâ par ſawas fajuhftas zehloneem un neanalifê toſ, winam tif weeniga, nepahrwarama dšina attehlot ſawu a z u m i r k k a j u t o n u. Winafch ir fimboliftis; winafch flaki nekleeđ par ſawu grubtummu, wina fajuhfta klufa un dšika, winafch paluhfojas lauftâ, tehlo, fo tur redf un dšird.

„Smagi, ſehri
Lautu mahtes
Elpa puhta;

Pahri plawâm
Rudens twaita
Wehfmu fuhfta.

Wehsmas drehbe
 Pelefsihda,
 Miglas schuhtha;
 Pehrte smaga
 Wihle wellas,
 Seezas ruhtha —
 Nobirst ruhtha,
 Nobirst astra — —
 Sirds til gruhta.“

(„Sirds til gruhta“, „Tablas nostanas“, I. isd., 58. lap. p.)

Schis ihfais dzejolis bagats isteikfmes lihdsjektem, tam fazelt lasitaja autora pahrdsihwoto jutomu. Ja ta ir azumirkla jutona, tad ne frejoscha, siboscha. bet gauša, gruhta azumirkla. Dsejneeka šajuhta ir dšila, klusa un druhma ka nostahjees, melns peefmadsejis uhdens. Weenmuliba ir schis šajuhtas raksturiqata ihpašchiba. Domehr ir milšiga starpiba starp miruschas, us muhschu nostahjuschās firds weenmulibu, un starp dšihwas, sem azumirkla floga šastinguschās. Wina elpo, tahda firds, un smagi, klusi elpo wišs ap winu. Raina dseja fastahw no peezeem trijrindu pantineem. Katrā rindā pa divi wahrdeem, katrā wahrdā pa divi silbem — ar pirmo pantu lasitaja wehriba un šajuhta ir lehnā, lihgojoschā, weenmulā rituma warā. Kā stipras, wehšas, milli-maigas rolas aukledamas nes pār rudens debesš apmiglotu lauku; dširdas klusee, gruhtee, weenmuligee šoli, bet aismigt un aismirstees naw eefpehjamš. Pelefsihda wehsmas drehbe wehši šlaras klah: luhl, smagām pehrlem rafotai wihlei wellotees klusi nobirst ruhtha, nobirst astra — un peepešchi naw wairs manams wehši miklais, ilgštoschais, tihšmigais rudens gruhtums, nedširdas weenmuligee, midšinoschee šoli — smaga roka ušgulstas kruhtim un otra špeesch muti zee. Dsejā palahpeniši aug šchi gruhtuma šajuhta. Peezu pantinu lihgoteem šoleem lehnām nokahpjam no krehšlas melnā tumšā, no feh-ras, wehrojoschās lirikas noejam dšila dwehšeles tragisma šahpu šchnaugōš. Weens weenigš motiws wišā dsejā; ihstēnibā tas naw motiws, ta weena wate augoti, moduleta šlana, kas ar katru nahšoschu pantinu klusaf, dobjaf un druhmaf šwan lasitaja apšinā un šajuhtās. Pirmajā juhtam lauku mahšes elpu; otrā tajā šamanam rudens twaika wehšmu;

treschâ wehrojâ miglas pelesihda drehbi; zeturtâ ta muhju
 juhtleem it kâ pahri, redsam, kâ smaga wihle noleez ruhtu
 aisturam elpu; nobirst — ruhta nobirst — — astra — —
 nobirst. Weidsamais jaukums ir pagalam — guhstam elpu:
 firds til gruhta. Sahlumâ dsejas walodas musikâ, garajâs
 steeptajâs patflanâs dsirdam lehnu, sehru rudens elpu, dsir-
 dam mihtstu sihda drehbi smagi flidam pahri plawâm un
 dahram. Bet beidsamâ panta sehchôs wahrdôs („Nobirst
 ruhta, Nobirst astra — Sirds til gruhta“) ar gransofchajeem
 „r“ un sprakstoscheem „st“ dseloschas sahpu adatas fabirst
 aisturetas elpas speestâ, beszeribas tukschuma apnemtâ firdi.
 Dsejas sajuhsmas weengabalibu formâ isweido peezi, zits
 zitâ atflanoti panti; wifu pantu beidsamee wahrdi ir tã sa-
 flanoti, kã tveras paschi kã lehdes lozekli zits zitâ un wifu
 tura dsejneela eedomas wirseenâ. Ja nostahdam un lasam
 dsejneela leetotâ kahrtibâ saflanotos wahrduš no wifseem pee-
 zeeem panteem (puhta — ūhta — schuhta — ruhta — gruhta)
 tad dsirdam, kã dsejas pamata noslana, miglainas, druhmas
 uhdens deenas schalla, wiswairak no wineem. Un katru par
 sewi sawam pantam peelihdjinadami redsam, kã katrs no
 teem minimumâ eetwer wisa sawa panta sewischko saturu.
 Tadeht ari wiru flanu sajahwâ it kã ismanama tãs paschas
 sajuhsmas pamafiteja augschana, ta pate konsekwentâ pahreja
 no sehras wehrojofchas lirikas dsitâ dwehseles sahpu tragikâ.

Schis dsejolis ir tikai weens starp daudseem, wehrtibâ
 lihdsigeem Raina azumirkla eejuhsmas dsejoleem. Saturâ un
 formâ schkeetami til ahrtahrtigi weenkahrtichs, winsch tomehr
 ir besgala ruhpiigi isstrahdats, saflanots un nosflanots, tadeht
 atstahj til dsitu eespaidu. Silweka daituma sajuhtu mechanisms
 ir wifai sarechgits; tas ir instruments ar simts stihgâm, un
 wifas winas jaaisklar, lai buhtu dsirdama jauka saflana.
 Raina dsejâ lasitajs sajuht rudens miglas wehfi-maigos schah-
 reemus, reds sihda drehbi flidam, reds rafas pehrkoto wihli
 pukes leezam un birdinam, wiszauri dsird smago, sehro puh-
 teenu. Zo wairak juhtleku un sajuhtu dseja aissklar un eero-
 fina, jo leelaks un paleekamaks winas eespaids. Rainis ap-
 brihnojami spehj lasitajam list pahredsihwot sawu azumirkla
 sajuhsmu. Winsch ir im presionists scha wahrda tihrafajâ

un labatajā nošihmē. Rā wispah̄r winšch ir jaunās fa-
 beedriškās schkiras un jauna tipa mahšlineekš, tā, jafaka,
 winšch ir ari jaunā tipa impresjionists. Ari wežā tipa im-
 presjionists tehloja šawu azumirka eejuhsmu; bet aij noteiktu
 sozjalu šim- un antipatiju truhkuma wina darbeem nebij
 nekahda šakara zitam ar zitu, tee bij aprauti tehlojumi, kas
 trauzās katrs uš šawu puši. Škatra atšewišchka tehlojuma
 formas likās nenobeigtas, steigā pakertas un nahšošchā darbā
 atkal atmeštas, jo tehlotaja weikšmes pastahwigā attihstibā
 nebij redšama zehloniška šakariba, organiška augšchana un
 pahrweidošchanās. Redšama bij tikai weegla rotakāšchanās
 daščhadeem formas elementeem, eksperimentešchana, reijem pat
 foketešchanās un weentahrschka akrobatika. Raina dšejas wa-
 došchā un waldošchā akordā wiszaur dširdas wina augštakā
 ideja. Uš ta wiši, pat šihkatee azumirka eejuhsmas dšejoli
 stahw kopejā šakarā, kā daščhada leeluma un krahšas šihles
 weras uš weena deega. Wišos wina krahjumos ta pate, tikai
 daščhadi islozita melodija. Bet tāpat ari ikweenā atšewišchkā
 dšejoli škanal waj klusal škan ta pate pamata stihga. Wina
 impresiju (azumirka eespaida) tehlojumos naw japaleek pee
 krahšam, krahšu toneem un linijām. Naw japaleek pat pee
 wišas glesnas waj glesnotā preešchmeta. Naw japaleek un
 naw eespehjams palikt; ušmanibai negribot jawehrschās uš to
 galweno, uš dšitako, kura isteikšmei kalpo wiši šchee ahrejee
 lihdsjekti. Rainim peemih̄t apbrihnojama konzentrāzijas špehja;
 wina aprautee impresiju tehlojumi weenmeh̄r grupeti ap,
 warbuht, neustrahditu, bet šlaidri šamanamu zentru. Wina
 preešchmeti arweenu tā fastahditi, ka galwenais pirmā weetā,
 bet pahrejee šinamā, nošwehrtā atstatumā, lai izželtu un
 atbalsiitu galweno — peem.:

„Bes gala upe sneezās
 Uš šileem kalnajeem.
 Tur debes̄s pret semi leezās
 Uš mubšcha tablumeem;

Tur debes̄s ar semi teekās,
 Tur tablums̄s nepluhst wairs,
 Tur balta laime man leekās,
 Tur tu, tur nogrimst dairš.“

(„Balta laime“, „Tabl. nosl.“, 54. lap. p.)

Krahšas tā jauktas un fastatitās, ka spēhzigakā spēilgti atplaiķņojas pret pahrejām glesnotu fonu. Peem.:

„Wiš bahli-šatgans šaigums debefs tahlē,
No šaules reeta šelta migla pluhšt.
Wehl raša reti mirgo welgā šahlē,
Un šiltais gaišs, tā maigā weldšē kuhšt...
Bet krahšas, gurdamas, jau nihtš un bahlē.
Naktš wehji dšestri, šlepeni šahl puhšt — —
Uš femi tumša gulštas šmagā wahlē...
Beš weida, mehra, dšihwes... Šchnaudšas kruhtš,
Šalšt šchaltas, tufšchums weras, — deefgan buhtš.“
(„Wehlš wakars“, „Tahlas nošt.“, 61. lapp.)

Te wišpirms pirmajāš diwāš rindāš redšam, tā „Wiš bahli-šatgans šaigums debefs tahlē, no šaules reeta šelta migla pluhšt“. Še ta ir ainas tahlakā data, ko pirmo redšam, un pirmais eepaidš glesnu škatot arweenu paleef wadošchais turpmaķem. Bet wehla wakara dabas glesnā debefs arweenu tas šwarigakais un rakšturigakais: preefšchmeti krehšlā ir šaudejušchi šawas konturas un krahšu iŃpatneju, un debefs tagad wišam lej pahri šawu nokrahšu. Tš bahli-šatgani šaigojošcho, šaulreeta šelta miglas apwiłkto debefi nowehrojušchi greefšcham štatus tahlak un redšam, ka „wehl raša reti mirgo welgā šahlē,“ šamanam, ka „šiltais gaišs ka maigā weldšē kuhšt“. Brihdi aišmirštamees šchajā šiltajā, bahli-šatganā šaigumā; tad šatruhtšamees: „Bet krahšas, gurdamas, jau nihtš un bahlē.“ Paželam galwu. „Naktš wehji dšestri, šlepeni šahl puhšt — —“ Weeglas trihšas pahrištreem. Luhkojamees apšahrt: „uš femi tumša gulštas šmagā wahlē...“ Un peepešchi nošaram galwu, nolaišcham rokas un aišweram azis: „beš weida, mehra, dšihwes... Šchnaudšas kruhtš, šalšt šchaltas, tufšchums weras, — deefgan buhtš.“ — Ar tipiška liriska glesnotaja šajuhtu un krahšu tehnikas prašchanu Rainiš uš glesņojiš šcho wakara glesnu. Kaktš preefšchmets te noweetotš tā, ka škatitajš winu pamana tikai šinamā momentā, katra krahša atmirdš tajā pašchā dšeeftošchā blahwumā, lai beigās wišas nodšistu sem tumšas šmagās wahles un palittu tikai tufšchas, bešweida dšihwes nahwiga apniškuma šajuhta. Rainiš atradiš šawai mahštlineezijšlai eedomai, šawai dramatišklai lirikai apbrihņojami peešlanigu dšejola formu: tšchetrrindu

pants, triju un beigās divu. Pirmajā ir viņa glesna, par fēvi, leetas, flaišta, bet bez dīfaka šatvara, bez tahlata rofinajuma. Bet otrajā viņa top dīhwa, šamanam gaismas un ehnu zihnu, krahšu simboliku, kurā pauščas djejneeta dīfatee dwehseles pahrdīhwojumi. Un beidsamā neredzam mairis ne glesnās, ne atferwiščķu krahšu, — tikai gurstoschā, tumstoschā šaigunā dīhweš tufschibas šahpejoscha šajuhta. Tatschu šchahda djejoku forma kalpo arī zītadeem Raina mahšlineezifkeem noluhkeem. Analizetajōs djejolōs izšelas Raina pahrdīhwojumu dīkums, šajuhtu intensiwitate un wišām juhtu nianšēm šmalli peefkanota išteifme. Bet pehž šawaš wispahrejās dabas šchee pahrdīhwojumi un šajuhtas daudš neatščķiras no parastās latwiški-pešimistigās lirikas. Rasturigaki tee, kur šchahdas formas djejolōs išpauščas Raina ihpatneji-idejišķlais, zihnas kahrtais, drofmes zetais dramatisķķlais špehķs. Tur blahwi-salgojoscho, gurstoscho krahšu weetā viņam špilgtas, leesmojoschas. Rimstoschas šchalkas weetā tur dširdas augoti-ašs wehja puhteens; maigi-šiltās weldšes weetā juhtās šprigstoschas, durstoschas gaisa adatas. Te šajuhtu un djejas ritmā naw pakahpenišķa wiršeena uš leju, bet otradi — uš augšchu. Ar klušato un blahwako šahšbamās, djeja pamāšam peeaug lihds špilgtajam un škanakajam — plihwo tā štrandains purpurwehķs, dšel tā gifts un šehes („Bažaduschais behķs“, „Zeeta širds“ — „Tahl. nosķ.“. 13. un 12. lap. p.). Un reišēm šchi špehķa dšihwā kustiiba winu tā ašrauj lihds, tā winsch ašguhtnēm, aprautām linijam tiško pašpehž usmešt zelā šastapto preeščmetu konturas, un it tā šteigā mesteem krahšu plankumeem attehlot, tā viņās atplaišņijas škrejoschas ugunis, waj kahwi („Škrejoschas ugunis“, „Kahwi“ — „Wehtr. š.“, 49. un 50. lap. p.). Bet taišņi tā usmeštās konturas un krahšas šche wišlabak kalpo djejneeta mahšlineezifķajam nodomam, rada štrauja, leesmaina špehķa apjaudu un preeščštatu.

Seelakā dafa lirisko djejneeku ir šajušmas glesnotaji, kas rihtojas weenigi krahšām. Tad — dašchi ir šihmetaji, kam linija kluuša, kas waj nu glesnojumu šlehds noteiktās apweida konturās, waj šihmē tikai ar špalwu bešķrahšu figurās. Rainim ir šcho abu tehlojuma weidu špehķas. Kur jaišteiz wispahreja liriska eejuhšma, nospeedošča waj atšwabinošča, winsch glesno.

Kur azumirkla usmaniba peewehrschas kahdai atsewischkai pa-
 rahdibai waj preeschemetam, it sewischki wina idejai un wis-
 pahrejам juhtu un domu wirseenam nepeesfanigam, winsch
 raksturigeem spalwas wilzeeneem sih mē karikaturu. Tautas
 atminā dsihwo leels pulks Raina karikaturu no godigo pilsonu
 aprindām, no tautiskās pilsonibas soologiskā dahrja. Bet bes
 schim winam ir wehl weena spehja, kura stipri pauschas jau
 wina glesnojumos un spalwas sihmejumos. Ta loti sa-
 reschgitas dabas un parahdas daschadi. Wispirms ta parahdas
 kà intelekta un intelektuelas gribas spehja azumirkli aifturet
 sawas sawsmas pluhsmu, ar domu sibeni apgaismot kuhsofcho,
 sawaukto masu un laisi zaur kahrtotajas un tihritajas kritikas
 filtream. Un tahlat ta ir spehja list juhsmas mirdsofchām
 lahsem atdsist ihpatnejā dimanta kristalā, waj itkatru pileenu
 twert winam peesfanigā, ihpatnejā formas kristaltraukā.
 Spehja ismanit to raksturigako katras parahdibas mainu ku-
 stibās, katra preeschemeta daschadōs momentōs; momenta
 eespaidu (impresiju) twert weselā, zeetā, nemainamā formā,
 kas tomehr isteiz un raksturo wisu preeschemetu, wisu wina
 dsihwi — dsihwi un muhschibu wispahre. Ta ir spehja weidot
 plastiski; ta ir klasiska mahkslineeka isteiksmes spehja, aug-
 stakā, kahda mahkslineekam wispahre peesneedsama. Wispahri
 Raina dsejā ismanama klasiska, plastiski weidotaja mahkslineeka
 teeksmē. Ta organiski isauguse wina domataja dabā un kla-
 siskas isglihtibas rofinata un iskopta. Dihreem sawuhsmas (resp.
 satura) dsejneekam (kà Stalbem), plastiskas isteiksmes weids
 pilnigi neespehjams, nedabists un wina dwehselei nepeesfanigs.
 Dihro formas mahkslineeku (kà Pludona) plastika war buht
 peewilziga ar saweem liniju lozijumeem un wispahre ruhpiگو
 isstrahdajumu, bet beeschi auksta un nedsihwa; wina tehleem
 truhst ta istahlēm nojauwachamā masiwā, weengabaligā sma-
 guma, kas plastiski weidojamās weelas, marmora waj bronfas
 tipiskakā ihpachiba. Tee ir kà scanigas, ahrpufē krahfotas
 mahla figuras; tās scan tapehs, ka tulschu widu. Raina pla-
 stiklajeem tehleem weenmehr peemiht weidojamā materiala
 eelschejais, ihpatnejais smagums, tadeht tās bes kahdeem krah-
 sojumeem graziofi daitas. Silweta skateens pa leelakai datai
 pawirshi, tilko peeslardamees, noslihd gar preeschemeteem. So

tural un beeschaf jem azim lahds preekschmets, jo pawirschaf
 winu apluhfo. Bet plastikas eespaids atkarajas no ta, zit
 dsihwi skatitajs ustwer, zit dsili eegaumè preekschmeta ahrejo
 apweidü. Bet tehla ahrejais apweids tikai tad peewest us-
 manibu, eespeeschas dwehsele, eewilno zilweta estetisko domu
 un fajuhstu, kad sawadal lozitäs, afäs konturu linijäs twerts
 spehzigas aktiwäs darbibas moments. Raina idejas dsihwee,
 darbigeer tehli ir tik sihmigi, ka veij skatiti neaismirstas.
 Neaismirstas „labdaris“, — bagats, bet mihsstu firdi, kas
 tuhlin ko dsird par gruhdeenischi raudam, bahsch roku kabata
 un isweel sawu nehshodsinu. Neaismirstas semneeks, zeeti semè
 eeaudsis, milsena behrns, leels un tempigs — rokam lahtschus
 plehsis, kad zelsees. Dsihws idejiks spehks staro no atsaluschä,
 fastinguschä, nekustoschä kermena, kas guf kopsch garas muh-
 schibas un gaida, lai siltas ašaras tam lihtu uf kruhtim, lai
 zeltos uf gawitu rihtu. Jau ahrejä weidä un nostatijumä
 meen kats no teem, sawads, ihpatnejs mahsflas darbs.
 Pirmä—maigäs, bahganäs terakotas statuete, ko nostahdit uf
 tualetes galdina un apluhfo, lai no rihta siltu, mahnigo sawu
 miglu trauktu dsihwes wehsä ironija. Dtrs — leeleeem, speh-
 zigeem zirteeneem weidots granita gabals, nosuhnojuscheem
 plezeem, semè schlihi eegrimuschäm lahjam, rahmä swebt-
 deenas deenä, apsehtu laufu widü. Treščais — balta, wehsa
 marmora tehls, smalkäm graziosäm linijäm weidots, jem
 dobji skanoschäm welwem, uf melna samta katafalka gulbits.
 Kontrastä ar to pazelas „bronsas statuja“:

„Druhmi stahw debeschu
 Tehrauda greesti;
 Strejofchi mahloni
 Bahri tew kleefti;

Remeers un nitnumš
 Kruhtis tew walstas,
 Kofa uf akmeni
 Meerigi balstas.

Druhms tu un besbailigs
 Stahwi bes wahrda, —
 Pehrkonš un sibens
 Debeschus ahrda.“

(„Webja nestas lapas“, 24. lap.p.).

Šči statuja it kà atgahdina pašču dšejneeku tajòs mirkòs, kad wina dwehsele wispirms weidojas dšihwes plastiske tehli.

Kad atšewiščee liriskas šajuhšmas mirkti un wimu raditàs simboliskàs glesnas teežas rindotees ap weenu zentru, dšejneeks winas fatopo weenà kopejâ leeliskâ ainâ; atšewiščkàs meldijas fakaušè weenâ fastanigâ simfonijâ („Ave sol!“). Kad plastiske tehli šahf kustetees, augt un galwàm padebeschus rausf, tad šawada gaifma no augščas applušt winus, un rinkî apšahrt, behgošcho mahkonu un škrejofčas šaules atštaròs, gaifmas un ehnu zihnâ, wišs paleel šawads — nirkbigi šalgotš, nemitigi kustigs un mainigs. Tad šchahdas zihnas tehlojumeem nepeeteef ihša, simbolistiski-glesnaina dšejola ne glesnu wirtnes; nepeeteef ari plastikâ tvertu azumirkla tehlu. Tee ir tapušchi dšihwi, tee kustas un zihnas; bronša palikufe šilta, marmora baltums ašinu šahrts un lošans. Šl azumirkla tee šawadàs pošàs; it azumirkla mainas situazijas un apšahrtne. Dšejneeklam jarakšta dramatisks tehlojums. Kâ teiktš, Raina dramas naw dramas šcha wahrda tihrajâ, tipiskâ nošihmè. Winàs pašraf daušf tihras lirikas, šas ušmanibu wehršch no tehleem, no winòs konzentretas dramatiskas dšihwibas, no wineem demonstretas idejas uš liriski tehlotàm apšahrtnes epifodèm. Šatschu atšewišchki škati Raina dramàs beefchi šwer wairaf, kâ žitam wešela luga.

No laika gala Raina dšejas redšami atšchekras no paraštàs, melancholiskàs latwiškàs lirikas. Wina lirikâ weenmehr tveras dšihšch šabeedrišku waj idejišku pašredšihwojumu šaturš. Wina thšee dšejoli apšihmè tikai izšeltus momentus wina šajuhšmas wišpašrejâ štrahwojumâ. Šahkums ir pirms wineem un beigu šlehšeens nenahf lihđši wineem. Tee aiškustina, eerošina un wirša tahlaf; wišòs winòs apšlehpts špežigs dramatisks impulsš. Dširdežàm, ša jau agrâ jaunibâ Rainis mehginaješs dramatiskas išteikšmes formâ. Pareišs mahšlineela instinktš wimu pee tam wadijis. Ždejiška, it šewišchki šabeedriški-idejiška mahšlineela domu un šajuhtu pluhšmai weenmehr ir dramatisks ritums. Šo ideja pež šawas da-

bas ikreiz ir zihnitaja; un fur zihna, tur dramatisms. Ta-
dehl dabiski un saprotami, ka Rainis wehlatā laikā arween
wairaf peegreesčas dramai, kā ūpehzigu lirisku momentu ap-
weenotajai un ūfaufetajai, kā idejiskas zihnas demonstratajai
dūshwōs, plaūstiskōs tehlos. Ari Raina eedsimtās klasiska
weidotaja mahtsklineeka ūpehjas un klasiska mahtsklineeziska is-
glihtiba wina leeza pee dramas. Un kaut ari wiūas wina
dramas naw wiūpuūigi pilnigi darbi, tomehr ari latweeschu
dramatiskajā rakstneezibā wiūsch nostahjas atūewiūchki, iszilu;
wina lugās idejiskais dūlum, atūewiūchku momentu nostati-
jums un liriskais krahschjums, warbuht, atūwer weetumis
stipri redsamōs dramatiskas kompozizijas truchkums.

Raina pirmais dramatiskais darbs ir „newehsturiska
joku luga is pagahjuūchā gadu ūimtera beigām“: „Pus-
idealisti“ (1904). Pusidealisti ir „senzibas“ idejas uguni
eededsees lauku ūaimneeks Andehls, pus idejisks ūanatiks, pus
gekis. Tahdu tipu attehlot ir ūewiūchki gruhti. Sinams, it-
katram ūanatiskam latweeschu tautibneekam ir ūawa dala
gekibas kaht; tautiskās gekibas tipiskās ihpaūchibas Rainis
dūshwē wareja labi un wiūpuūigi nowehrot. Tad winam
buhtu jaraūta weentahrscha joku luga ar aūati ūihmeteem,
waj druūku kariketeem lauku zilwekeem. Bet wiūsch peemai-
ūijs stipri tragiskus elementus, lai tā komiska un tragiska ūa-
durūmi rahditu komedijā. Taiūni senzibas komediantis An-
dehls ir tas, kam wiūsch leel mutē neaiūmirstamo augstakās
idejas dūjeju, ko paūihstam is „Tahlo noslanu“ apūlata! Bet
ūaūaūet tragisko un komisko lugas representanteūchā perūonā
dūjneekam naw isdewees; neredūam dūshwu zilweku, kur at-
ūewiūchkas ūastahwdatas organiski ūauguūchas zeeti kopā.
Andehla raksturā ūweūchi, preteji elementi leelas titai ūamai-
ūiti, ais ko winā darbiba naw wiūzaur peeteekoschi un pahr-
leezinoschi pamatota. Lugas ūlatuwes panahkumeem kaiteja
ari tas, ka wina isnahja par wehlu, kad senzibas kults kā
laitmeta raksturiga parahdiba hij galigi isbeidsees, kad uū
nahwes gultas jau likās ari Needras konstruetais „jaun-
nazijonalisms“. „Pusidealisti“ wiūpahri naw ūlatuwes ga-
bals. Turpreti kā tihri literarisks darbs, kā weiklōs ūa-
atūlanotōs pantōs rakūittas dūejas, tas ir peewilzigs it

femishchi tadeht, ka jau rahda Raina-dramatika darbibas raksturistakos panehmeenus.

Seels mahkflas darbs ar eewehrojamu moralistku un audsinataju spehtu ir Raina „saulgreeschu pasafa peežods zehleendõs“: „Selta firgõs“ (1910). Ir peeauguschuum rakstittas lugas, kuzãas titai behrns ar patiku war noluhkotees; „Selta firgõs“ ir pirmã behrnu luga, kas peeauguschuus warbuht wehl wairaf saista, nekã behrnuõs. Behrnu lugãas wiswairaf teef aismirõts, ka mahkflã titai tam ir ihõts audsinataja spehts, kas eeweidots dõihwõds, skatamõds, fajuhõtamõds un fajuhõminõschõds tehõds un tehõljumõds. Raina morale mahkflu beeschi padara par nemahkflu. Raina lugã tahdas naw. Lugas wadõschãis pawedeens pa leelai teefai fawehõrõts no pasõhtõstõmu tautas pasafu motiweem par tehõwu un trim dehleem, no kureem diwi wezãfõee gudri, treshõchãis weentõefõtitõs. Taf pehõru wirtenõ tas swarigãkãis naw pawedeens, bet tas, kas uf wina fawehõrõts. Raina lugas pawedeens nefur nepãhõtruõhõst; un ja winõsch ari bõihõschõm pastipri fastõepõjas, peem. fãhõfumã un beigãas, tas naw wisai swarigi. Jo tas ir skãidri redõsãms: winõsch fastõepões aif ta smaguma, kas winam fawehõrõts wirõfõ. Rainis it wisur ir simbõlistõs; pat teiku motiwi winam nodõr titai til tahlu, jif teem attehõlot jihõnu stãrp uguni un nãkti, gãisõmu un tumõsu, labõ un launo.

- Balto tehõwu un Melno mahti. Schis zihõnas ideja dramãtiskã darbã weenã finã loti pateiziga: winãas simbõleem jãstãhõw fãwã finãmã weetã un noteikõlãas atteezibãas; schi ideja prãfa jõnamu lihõdõswarõ abãas zihõnitãju pufões, ufwarã un pamõtumõs atfãrãjãas no apstãhõkõleem, kas paschã zihõnã rodãas un atõihõstãas — tã estõetõistõki apluhõkõta wina lihõdõf beigãm saista wehõrotãja ufmanibu. Bet deesgan bihõstõma wina mahkflinõekãm tadeht, ka loti parõzõiga stereõtõpeem simbõlu jõhõmõjõumõem, parãstõem, konwõnzõioneleem panehõmeeneem. Rainis naw nekã no ziteem noluhõkõjõis; bet wina paschã galwõnãdõs idejãas pasõhõmões ir wisõds wina labãkãjõdõs darbõds (dõfejõkõdõs, „Ave sol“, „Uguni un nãkti“, „Selta firgã“). Tafõschu „Selta firgõs“ ir pilhõigi ihõpatõnejs apõtrãhdãjõumã, spõilgõts atfõwõschõdõs skãtõds un tehõljumõds. Peem. otrã zehleenã meschã aifmãlbõjõuschõees behõrni nahõf fõldõitees pee weentõefõschã Antina

uguntinās un aīšņeš winam wīšas pagalītes. Naħš weħja maħte ar ņaweeem beħrneem, auro un greeščas ap aīšmīgušcho Antīnu. Naħš ņeeega maħte ar ņaweeem aušħigeem beħrneem un īšbaħršta paħrņlaš. Īwweenai ņituazījai ņawa ņīħli peeštanota īħpatneja walodas mušila. Īņatram dialoģam dšīli paħrdomajams, bħiħšam tīħri praħtneezišks ņaturš, ņaš arweenu zeešħā ņaħarā ar luģaš Ćalweno pawedeenu. Dtrā zehleenā wīšwairak dašħadu abstrakzīju un dabas ņeħtu ņimboli; trešħā — aħrħaħrtīgi interešanti un ņīħmīgi raksturu un ņħķīru tīpi. Dašħdasħadi zīlwewi te trauzas ņītkla ņalnā, un teekšmē peħz weena meħrka teek redšamas īwweena ņīħmīģakās īħpašħības. Šħīs ir interešantakais no luģas peezeem zehleeneem. Tatsħu dsejīšķaks par to zeturtais — ņītkla ņalna Ćalā ņītkla ņaħrķā apburtā Ćaulzerite un ņeptīni melni kraukli par ņargeem tai rīnķi apħaħt. Ćatrā kraukli ir ņawads ņeħķš, Ćatrs ņawadi ņargā prīnzeses meegu, bet ari wīši Ćopā wīni neeēšpeħj neķa pret Ćaulwedi-Antīnu. Ćau dekoratīvā ņīnā ņħīs zehleens ir ņaš muħšu dramā nepeedšīħwots un uš ņlatuwes neredšets. Weħl leelīšķak to īģel Ćaina dseja, ņaš bħiħšam krauklu ķeħrzeenōš doģji daħrd ņtaħwās Ćlīntīs, un bħiħšam ar taurenīšħa-dweħselītes ņpaħrneem ņpīndj ņītkla adatinās. Ća maģee ņtatītaji pīlnīgi neīšpratīs „Ćelta ņīrģa“ īdeju, naw leela waina, teem līħģī teatrī eet maħtes, un tām Ćamaħzas weħl wairak neķā wīnu beħrneem.

Ćaina aģģtakā īdeja ņawā dšīlakā dabā ir taħda, Ća weenħaħršħi, taīšni īšteīkt wīnu dsejneeķam ņħīmbrīħšħam neeēšpeħjami. Ća tas Ćau no ņewīs nebuħtu maħķšlīneeka radōšħā dabā, wīnšħ buħtu ņpeešts mellet ņawai īšteīķmeī ņīmbolus. Tadeħl ir ņaprotams, Ćadeħl dramā, Ćur īdejai Ćaeeeweidoģas teħlōš un teħlotā dšīħwē, Ćainīs tīl labpraħt īšweħlas teīku un weħstures motīwus. Weħsturīķī-teīķšmaina ņawā ņaturā un notīkumu aħreenē ari wīna „ņenā dseēšma Ćaunās ņķanās“, wīna līħģj ņħīm leelakais, latweešħu dramatisķās rakšneeģības leelīšķakais darbs: „Uģunš un naktš“ (ķaraktīta un drulata 1905. Ćģ, īšħħdīta 1911. Ć. ņaħķumā, tā tad peħz „Ćelta ņīrģa“). No aħrķpūes, noģauķuma peħz, pateēšħam, weģi leeķas daudģī dramā īšwesti zīl-

weki, un kas jaunradīts, kļautpēdsejots, tas arī no tās pašas wežas teiku weelas, tajā pašā teiksmaini-wehsturiskā pateesībā. Lahtschplehsis, Niskrauklis, Leelwahrdš, Kofnešis, Burtneeks, Rangars, Spihdola, Laimdota — latwisku teiku pateesība dširdas itweenā no schein wahrdeem. Uzis pār dsejojuma wirspuši pahrlaischot pateescham redsam patuplinatu un šasarotu teiku par tautas waroni Lahtschplehši, kas eet zihnā pret welneem, puhleem un raganām, pret Rangaru, wahzeescheem un Spihdolu, wisus pahrwar, iszel eserā no-grimuscho pili, atdšihwina atmeni pahrwehrstos un kriht pats aif wiltibas un nodewibas. Senā dseesma iahdā wihsē šahsta atkal tif par pašihstamo zihnu starp labo un ļauno, starp deerwu un welnu. Tomehr modernu zilweku waldsina wežas dseesmas jaunās šlanas. Tās winam tifdaudš šahsta, tifdaudš eewilno, eejuhšmina, atwer, ka atrautees newar no Raina dramatisķās dsejas dšihwā šlaistuma. Zhsitenibā tiftai divi elementi winā: nakts un uguns — un tomehr brij-nišķlā wišmā rahdas katrs notikums un katrs tehls. Lahtschplehsis ir dsejā wisgaischak un stingrak raksturotā persona. Birmatnejs, tuhligš ir Lahtschplehscha spehks. Spehks, ko nerihko pašcha nodomi, ne wingra intelektuēla griba, bet liktenis ahrpus wina, augstak par wimu. Liktenis ir bespartejisķš, wišch nesubta Lahtschplehši kahdā šewišķlā usdewumā, bet riho to wispahrigi karot pret wisu ļaunumu, waj naidneeks reetrumōš waj austrumōš. Lahtschplehscha tipiskatā ihpašchiba ta, ka wišch nenahl pats aif šawas personigas gribas, bet suhtits. Šahlumā wišch nemas naw persona, bet pirmatneja spehka personifikazija. Dsejojumā loti weilli rahdits ķā wišch pamasam isweidojas un top par personu — sem Laimdotas eespaida. Ta jaunawa gludeem linu mateem, uhdensšilganām azim, peenbahlganeem waigeem, ne špriķš, ne kwehl, ne glaima, ne špihwa. Deenu wimu šehras mahš un nakti šapni dšen. Bet winas ilgās weegli aptušinamas, šapni peepildami. Lihdš mihlotam Lahtschplehsim ta šneedšas; un tad kopā ar to — pa meerigu zeku, pa laimigu. Tās Latwijas šimbols. Bet blakus winai Spihdola, winas pretš tats. Ta jauna, wehl mas pašihstamu spehtu, jauna, wehl neišweidojusķās šlaistuma šimbols. Spihdola ir bešgala

komplizeta, minama un pilnigi neufminama buhtne, leeliska-
 tais starp latveeschu jaunatās rakstneezibas tehleem. Winā
 taweras augofchās pamatschiras, augofchās jaunās kulturās
 elementi un dsejneela nojausto nahlotnes grofibu schema —
attechojums un praweetojums weenā reise. Spihdola daudf
 mas isprotama til atteezibās pret Lahtschplehfi un kontrastā
 Laimdotai. Es esmu skaitala par wifu, kas semes wirfū un
 kas sem semes ellē — wina atfal un atfal atlahrtoti raksturo
 feni. — Es esmu dailes faule, kas wifumu gaismo, es wifam
 tehlu dodu un weidu, es esmu waldofchā daile. Es pate
 fewim ufdeuwums, man zita naw. Es pate ween few weh-
 letaja, es esmu brihwa pate few, es kustos pate, pate nahfu,
 pate aiseju, nestnu turp, es pate spihdu ij sawas gaismas —
 uguns mans tehws; man klausa wif, man rokā wif dots:
 es turu mehnesi ar wifam swaigsnēm, laimei atweru wahrtus
 un aisweru. Winai naw tās saskanigās, aprobechotās ween-
 gabalibas, kas Lahtschplehfi, ne tās idiliskās, firdsflaidrās
 newainibas, kas Laimdotai. Sabeedribā ar welneem un ra-
 ganām, winai klausa burwibas tumschās waras. Wijiga,
 smalka tshuhfklas meita ar tshuhfklas jobeem. Wina nahf
 pee Lahtschplehfscha tā kahrdinatajs, waldsinatajs spehfs, bet
 reise ari tā atraisitatajs, eededsinatajs. Spehfs ar daili —
 wina faka — mehš sahbrōs deram, mums mehrtis weens ir:
 pilniba. Laimdota — dala no manis, few wajag wifa —
 es esmu wifa, mehš abi pasauli rolās twerfim. Til brihwu
 un laimigu tu wehlees Latwiju, muhshigu nē? — Un ne-
 prahtigā zihnā ar beidsamo eenaidneeku, ar melno, aflo bru-
 nineeku, tam wiltigi noluhki un jelts par eerozi, Lahtschplehfi
 ska: dri dširdas Spihdolas eespaids. Winsch faka: wifās tau-
 tas dshwe tuhstots gadōs ir leelaka par latra warona ne-
 garo dshwi; pehz manis nahfs ziti, kas iswedis gaitu galā.
 Un Spihdola atshst, ka pee Lahtschplehfscha wahrda Latwju
 fajuhsmiba gadu fimeem faistisees; nahlotnes waroni aug-
 dami neluhjis, neuhš weeni, tee nemitofchi smels spehtus ij
 tautas, weenas semes robeschas tos neesfehgs; ne seme pret
 semi tad karos, bet wifās kopā pret melno, aflo brunineeku.
 Un kad abi zihnitaji nogahschas no klints, wina nolez lihdsi,
 Lahtschplehfi palihgā. — Naw gruhti „Uguns un nakts“

Bet hargala
 Jarai gatai...

tehlõs fajiimmet leelu fabeedriktu spehtu simbolus; wezàs dseefmas jaunàs fkanàs naw gruhti fallaujit sozialu zihnu atbalti. Pagahntes teifmaini-wehsturiškà pateesiba un tagadnes kulturas simbolika Raina dsejâ tà fawihri, fawijas tà auflâ melns pawedeens ar selta mirdsofchu. Naw eespehjamis un naw ari wajadfigs mahflâ atwiht un atschketinat katru par sewi. Mirbofchi mainigs mirdsums „Uguns un nakts“ fkaistuma galwenâ ihpafchiba. Raina dramatisškà dsejâ ir weselas, pilnigas dsejneeka buhtnes pilnigatâ isteifme. Idejâ, isdomâ leelakais, isbuhwê leeliskakais, formâ originelakais un fkaistakais, wiskopejâ noskanâ „Uguns un nakts“ ir wehrtigakais mahflas darbs latweefchu jaunakajâ rakstneezibâ. — Ari tà fkatumes gabalam fchai dsejai bij leeliski panahktumi. Ap 50 reifchu gandrihf no weetas „Uguns un nakts“ tika israh-dita Jaunajâ Rigas Teatri. Tas ir pirmais gadijums latweefchu teatra wehsture. Bet fchi gadijuma nofihme fneedfas pahri teatrim un wina wehsturei. „Uguns un nakts“ ir wilkufe teatri nepeeredseti plaschas laufchu mafas, wistumsfchakos laudis radinajufe pee dailes, pee pateefa fkaistuma, un tà mahflas fehllai gatawojufe semi tur, tur ifkats stahds wisfpehzigal aug: tautas plaschakajõs, dfitakajõs flahnõs. Ne-weens zits darbs tà naw sekmejis wispahrejas latweefchu mahflas upplautfchanu.

Sawam jaunakajam dramatisklam darbam: „Induls un Arija“ (jaunibas tragedija peejos zehleenos, 1911) weelu Rainis atfal nehmis no teifam. Sihnigi, ka dsejneeks, kam til zeeschi fakari ar tagadnes leelakajam fabeedriškam fuftibam, kam pats mafatais, fchetr- waj diwrindu dsejolitiss domats dsihwas fabeedriškas zihnas sekmeschanaj, dramâ tif konfekwenti turas pee teiku motiweem. Bet tas iffkaidrojams weenfahet ar fcho motiwu pfichologifko dabu, un otrfahet ar pascha dsejneeka, idejifka mekletaja un dsejifka tehlotaja ihpatnejam teefmem. Mafee dramatiki (peem. Skribe, Sardû waj Sudermanis) ir atjautigi originelas fabulas isdomataji, jaunu, peemwilzigu fareschgijumu tehlotaji. Turpreti leelee dramatiki (peem. Sfchils, Sfchepfirs, Hebels) weelu faweem darbeem arweenu fmehluschi no tà faukteem wezeem awoteem: no fawas waj zitu tautu wehstures un teifam, no wezeem miteem

un epeem. Šawa laimeta un šawa laika kulturas ihstakee un spilgtakee isteijeji, wini tomehr isteikšmei naw nehmušchi šawa laimeta tehluš. Leelas, tapehž, ka tagadnes žilweka šchaurās, nenoweidojušchās, miškštās waj traušlās formās newar lahgā eetilpt fintetiškā, wišu tagadni aptweroščā, nahkotnē teezjoščā tragedijas ideja. Dšejneeks newar brihwi tehlot: wina fantasiju kawē un šaišta dabiski eerobeschotee tagadnes tipi; laštajš un šlatitajš newar brihwi ušnemt un baudit: winu traužē leelās idejas un mašās formas nesaškana. Drama tikai tad ir drama, ja winā dšihwi žilweki. Lai nebuhtu tikai koka waj atmena tehli, tikai žilweku šchemas, dšejneeks iſwehlaš wehšturišku weelu, kur fantasijai brihws želšč, kur teikšmainu waronu tehloš wina ideja war netrauzeta augt un weidotees. Galu galā gan iškatre dšejas darbs ir teika; bet ja ari dšihwes ihštenibas realā teikā nawa, tomehr dšihwes pateesjai winai jabuht — beš dšihwes pateesibas ta nebuhtu teika, nebuhtu dšeja, nebuhtu maškšlas darbs. Wehšturiškā teikšmu weela ir pehž patikas un eedomas weidojama; wehšturiškais tehls ir til šchema, ir tikai wahrds, ko iškatre jaunš dšejneeks pilda ar jaunu šaturu. Leelas idejas eetehrpa, wišč ir leelats, špehžigaks nekā realee. Wišč nahf no gadu šintenu attahluma, šen wišč jau tahlē redšets tuwojamees, tadehš, kad klahť un šklaidri redšams, wairš neleelas pahrmehrigš wina leelums, nedabifšks wina weids, neešpehžjams tas, ko wišč runā un dara. Teikšmu waronim wiš eespehžjams. Rainis šala, ka waroni dahrdot ejot pa tagadni; bet tomehr pats wišč šchos tagadnes waronus rahda pagahťnes weidōš, šawas jaunās šlanas allasch eewij wežā dšešmā. Ar to naw šajits, ka pawišam neešpehžjami rakštit tragediju, realu teiku ar tagadnes tehleem. Tikai Raina dabā tas naw. Wina klasifšā literariškā išklihtiba, wina ihpatnejās eedomas un iſjuhtas weids, wina idejas meklē tipifši klasifškos, tradizionelos isteikšmes lihdsjektus wehšturē un teikās.

Dramatifška darba wehrtiba un špehžs ir weelas un weida šaškana, tehlu dšihwā plastifka. Dramatifška rakštimeeka ihpatnejā špehja waj nešpehja wiškšklaidrak redšama no ta, waj wišč eespehžjis iſwehletees šawai idejai peesšanigu, eedomai un tehlotaja ihpatnejibai parozigu wehšturišku weelu.

Weela pate par ſewi ir nedſihwa, tikai mahkſlineeks eepuhſch piſhſchteem dſihwu dwaſchu. Kā teikts, wehſtūres un teitu motīvi ir pehž patikas iſleetojami un apſtrahdajami. Bet apſtrahdāt var tikai to, kas pilnīgi aptverts, iſpraſts, pahrwaldīts. Rainis jau „Uguni un Nahti“ rahdija, tā wiſch prot iſmantot un iſweidot aiſguhtu weelu. Weenkahrſchas, weenmulīgi epifſas, weztautiſkās ſajuſmas raſchotās teikas motīvus wiſch iſtrahdaja par lirikas mirdſoſcheem, ſpara un atſpara pilneem dramas ſlateem. Sentimentali maigee latwiſkās teikas waroni un puſwaroni wina rofās iſwehtās par dramatiſka ſpehta pilneem dſihweem zilweeem un lihdſ ar to par wina idejas ſimboliſkeem paudejeem. Šchis latweeſchu leelafās dramas noſihme netiks maſinata, ja teikſim, ka tihras lirikas wiſufu winā tomehr pahrat daudz. Šihku kraſtu un ſkanu pahrbagatiba daudzahrt wehrch ſtatitaju uſmanibu noſt no galwenā, no galwenās idejas un winas neſeju perſonām paſchām. Kraſtu un ſkanu romantika newar lahgā peefaiſtitees tragedijas todofam, — ta paleek par ſewi un wiſch, iſlobijees waj iſlobams atkal par ſewi. „Uguns un Nahts“ ir drama; turpreti „Induli un Arija“ jau pateeſham iſmanams tragedijas ſpehks — tā to jau dſejneeks pats wirſraſtā apſihmejis.

Indula teika motīvs dramatiſkam darbam neſalihdſinami parozigaks, neſā Lahtſchplehſcha. Šche wairs nawa tihri rahms weengabala epifſs ſtahtijums, kur dſejneekam paſcham, tā ſakot, mahkſlīgi jaſaleek un jaraiſa dramatiſki meſgli. Indula teika jau ſawā pamatweelā ahreju un potenziālu dramatiſku konfliktu bagata. Šche dſejneekam naw no nedſihwas weelas wiſs paſcham ahreji jarada un eekſheji jaapgawo. Notifumu un zilweku bagatās teikas ſareſchgiijumi it tā paſchi teegas preti dſejneeka fantaſijai. Dſejneeka idejas ſche weeglat, beſ pahrat leela pahrſtrahdachanas darba eetilpſt puſlihdſ gataru tehlu un ſituaziju formās. Šchis formas ir ſinama, noteikta wehſturifka laikmeta weidotās, tās ir iſpleſchamas waj ſarauzamas, bet naw wairs pilnīgi pahrkaufejamas un pahrweidojamas. Un ja winas teek neſalihdſinami bagatigafās, kuplataſ un kraſfainafas, tad tikai tadehſ, ka winas zaurſpihd eeleehtais jaunais, ruhžſtoſchi-dſirkſtoſchais ideju ſaturs.

Rainis ſawu darbu ſauž par „jaunibas tragediju“. Bet

jaunības tragedija nepar buht žits, kā mihlestības tragedija. Latvešču wiršaiščha un wahžu komtura meitas kluhmainās mihlestības stahsts. Ari šchis naw tilai weenkahrščhas romantiskās mihlestības stahsts, bet šarwā dšlakā buhtibā leelas šabeedriščkas idejas ahrejs simbolisķs tehŗps. Tomehr Raina simbolisķms naw tahds kā pilsonisķo modernistu simbolisķms, turščh itkā krahsainām škrandām apkahrķs, weetām glusķhi kails škelets, rehgojas no latras rindas. Raina simbolisķms ismanams kā tahla, austošcha perspektiwe aij krahsu spilgtās, dšihwās glesnas, kā tahlas šaules wišma iķlatrā preeščhmetā un wiņa ehņā, — kā tahlas nostanas šilā wakarā. Wińsch nepar tikt ismanams un nojauščhams žitadi, kā tilai dšihwōs tehļds un dšihwā dramatisķā tehlojumā. Tadehķ ari šchis Raina darbs wišpirms apluhļojams kā teescha, teiķšmaini-reala Ņndula un Arijas mihlestības tragedija.

„Ņnduls un Arija“ ir pilnigi patšahwigs iķpatnejs mahķšlas darbs. Bet taišni tapehķ wińsch tik štipri atgahđina kadhū žitu jaunības un mihlestības tragediju. Diwu patšahwigu dšejneeku darbi naw wehrtejami šarwistarpeji šalibđsinot — ari tad nē, ja teem weens un tas pats ahrejaiš šaturs. Tahđejadi nepeeliđsinot un nepašeminot waram šazit, ka „Ņnduls un Arija“ ir latveesķhu „Romeo un Ņulija“. Kā Šheķšpira dramā diwas nesašeerinami naidigas dšimtas, tā Raina darbā diwas tautas šahw weena otrai preti. Kā tur ahŗā, Weronas eelās šobeneem štringšhot, tā šche kaujas štarp brihđi eedegas šchi brihņišķķā, neaižinatā, neaišđšenamā mihlestiba. Tik pahrmehŗiga, degoti neatwairama un neerobešchojama mihlestiba nepar raštees rahmā meerā laiķā, kad žilweķs meerigs un peetižigs. Ņr wajadšigi pawišam šewišķķi apšahķķi, lai tahda raštoš. Lai žilweķā aišdegtōš tik špehja un leela uguns, wiņam eepreeščh ilgi jatwiķķst naida šaltumā; katrai šihlakai maigai teekšminai janobeiđšas, lai tad wišu buhtni uķ reišes aišrautu kā kalnu štrautā. Ņndula un Arijas mihlestiba liđđinas dširķštelei, kas išlez wiņu šobeneem krukstojotees. Prahtam, žilweķa gribai par wiņu naw waras. Tas ir kulturās neaišškartu dabas žilweķu iństinkķs — tas ir tas pats iństinkķs, kas gahju putnu welķ uķ deenwiđeem, kas tauriņu dšen lampas uguni. Mašakais šahķumā Raina tehlotā

Indula un Arijas mihleštiba ir tahda tipiski instinktīva, alla dšina. Ta ir zilwekā, tomehr leelata un spēhzigaka par zilweku — ta ir zilweka liktenis.

Raina tragedija ir tipiska waronu tragedija (to winsch patš jawā eewada pantinā atšihmejis). Indulis un Arija un winu mihleštiba ir widū, ir wišur — wišs pahrejais tikai preešč ta, lai atbalsitiu winus, lai izželtu winus, lai kalpotu par peleku fonu, pret kuru jo spilgti atstaros waronu mihleštibas ašinainee kahwi. Waronu leelums wislabaf rebsams pretstatā apfahrtnes mašifumam. No pašča šahkuma Rainis šawus waronus rahda krašōs, šihmigōs pretstatōs. Wispirms winsch tos pašchus nostahda kā naidneekus weenu otram preti. Pakritis latwoju wiršaitis un par bruaineeku pahrghebrta, nomaldijusēs wahžu jaunawa nejauschī šastopās. Wina pulšs ir šakauts, wina dšimtene nomihōita, wina pils wahžu nagōs. Wina no eebruzeju, laupitaju zilts, winsch šawas tehwsjemes nelaimigš fargatajš. Wina kristita, winsch pagans. It neka kopeja wineem naw, kā deena naktij wini weens otram stahw preti. Nihnafee eenaidneeki, wini ar šobeneem bruhl weens otram wiršū. Un kad Induls Ariju zihnā pahrspehj un patš, winas nejauschī eeraudšitā seewetiskā škaituma pahrssteigts, šakumst pee winas kahjām, tad nahl šanifnotas tuhru seewas, kurām tif reebums pret wahžu jaunawas gresnumu, besgala nihnumš pret eewainoto, pahrspehto, newarigo eenaidneezi. Winām širds pušču plihst naidā un atreebibas šlahpēs. Winu lopi aisdšihiti, meeschī nomihditi, rudšī ar uguni nodedšinati, wihri un dehli nokauti, meitenes aishwestas. Winas aplaupa Ariju, plehsch tai matus, — piršteem winas tai šahrditu wišas meesas pa dšihlinai. Bet Arija neluhdšas un nepasemojas paganu seewu preeščhā. Lepni un spihtigi wina panes wišu, ar kahju šper šawām mozitajām. Tās ir šihmigi waroniflas rakstura ihpaščhibas, kas parahdas tikai rupja puhla kaišlibām prestatā. Bet tās ir arī tipiskš ta laika bruaineeku ihpaščhibas; tadehl Arija no pašča šahkuma rahdas ne kā teifšmains išdomas tehls, bet kā pateesš, dšihws zilweks, to blakus Indulim weenmehr atšehkirti redš wišas lauschu druhšmas widū. Ari pate šchi druhšma naw mehms statistu puhlis; wina dšihwo lihds, winas kustišbas un walodā škaidri

ismanam ziņas laimēti ar vīna spilgtajām īpatnējām šarvādībām. Pārspēto latveesču bēspēhīgais naidis, neuztizamo palihgu-leišču spēnenā wiltiba — tas ir tas tvanainais, peekwehpufehais gais, kurā balti deg Indula un Arijas mihlestības uguns.

Lai vīna buhtu jo špoščaka un tahtaf redsama, dsejneeks no druhsmas daschus atferwischkus zilwetus abeem galwenajeem waroneem tuwat peewiršijis. Tur slawenais leišču tunigaistis, warmahla Mintauts, kas abas tautas un Ariju un wišu gribetu dabut šawā warā. Wezais komturs, Arijas tehws, kam dahrga wīna kristīgā tiziba un brunneeziskais lepnums, kas tikai peh3 leelas eelšchejas ziņas war peekahptees pret šawa behrna teeksmēm un rupjo paganu zeest šawā tuwumā. Skaudīgais, wiltīgais brunneeks Kuno un Indulin uztizīgais brunu kalps Ugis. Indula ziņas beedris wezais Budikis, kas ar dšilām firdšahpēm noflatas, ka wīna audsetni wahzeete eetin šawōs tihlōs, ka tas wišu spēhjis weift, tikai šawu firdi nē; wīnam Induls mihšč, bet wīnšč nesaprot, kā tautas waronis aif šawa pašča personiskajām teeksmēm war aismiršt kopigo leetu. Janatistā leiteete, šwehtnizas aplopeja wežā Tuschē, kas Ariju širšnigi kopj un glabā, lai — to wēselu un špirgtu uš šahrtā šadedšinatū; wīnai pašchai atreebibas šlahpst (wīnas meita aifwesta, wihrs nofauts un ašinim pate apščlakstīta), bet wīnas paščas šahpes un eenaidis maš dširdams, aif weenigās peenahškuma apšinas — kalpot leelajam Mintautim, atreebibas šlahpstohčas tautas taifnibai un deeweem. Un pār wišām leetām tur ir Indula kalpone, neiffalami maigā, padewigā Wišbulite. Šchis originelais, problematisklais, dšihwās nesawtigās mihlestības tips ir šašihmejams gandrihš wišōs Raina leelatōs darbōs. Wišbulitē wīna pilnīgākais išweidojums. Wišbulite ir mahša Antinam „Selta širgā“ — tikpat weentēšiga, tikpat gatawa atdot wišu, un pašču šewi tam, ko mihl. Bet wišreescha tehla nebij eespehjams wišās niansēs tā attehlot wišu to šewis atdoschanās maigumu, kahds redšams Wišbulites dšihwē un nahwē. Wīnai naw pašchai šawas dšihwes, ne šawu eegribu. Wīnai ir tikai Induls. Ko wīnšč mihlē waj eenihst, to wīna; ja wīnšč wehlas, wīna šawas paščas mahtei fodis un eenaidneeku glaudis. Wīnc ir lahšite,

winsch leelais efers, wina wisbulite, winsch tas salais meschs; kà rihtinsch deenâ, kà ehna pasare, kà smarscha seeda wina tajâ eeflehgta. Tâ nodewusēs Indulim, wina tomehr nenihst ari Ariju. Winas weetu pee Indula neweens newar aifnemt. Ja winas nebuhs, winas weeta paliks tuffscha kà egles pakahje bej sahlites. Tas ir simbolisks tips, no kura wisulotimaigâs ahrejâs tehrpas islobams dsilfch idejists faturs. Bet sche mums no swara tikai tas, ka taisni sawâ wisulotimaigâ ahrejâ tehrpâ Wisbulitei leela loma Indula un Arijas mihlestitibas tragedijâ. Winas nefawtigajam maigumam pretstata iskelas skarbâ, newaldamâ, egojistiskâ traufma. Kluso schuh-schinofcho fanonu pahrmahz pehrfona grahweeni, pileenimu norij wehtras kulta esera bangas. Wisam klufajam un maigajam ir jabeidsas, tur saduras spehks un skaitums. Jo ari skaitums ir spehks, tikai no zitas pasaules. Ir diwas schkirtas pasaules un diweji spehki; ja fateelas un saduras, tad ari pascheem jafadrup un jafadeg kà diwâm skrejofcham swaigsnem, kas newar maigi safust lopâ par, weenu nedalamu kermenî.

Mihlestiba, un it ihpafchi schahda instinktiwa, pirmatnejâ uguni eedegufēs, isteizas wistihratâ lirikâ. Neweenâ zitâ Kaina dramatiskâ darbâ naw tik daudj un tik dsilas, sugestiwâs lirikas, kà „Induli un Arijâ“. Us ritofcha dramatiskâ pawedeena weras nepahrskaitamas, ihstas lirikas pehrles. Tâs ir leelatas un sihtakas, ruhpiigi wisōs sihtumōs ijsrahdatas, un tik pamata formâs noslihpetas, bet weenads pamata weids winâm wisâm. Tâs wisulo wisadâs krahfâs un krahju nianfēs, bet wisâm zauri samanama weena pamata krahfa. Ari juhsmigu dsejolu sawirknejumi daudsreis dehwejas par liriskâm dramâm, bet dramas tur wairaf naw, kà wirskafstâ: pa personam sabalita un nodeklameta lirika wehl netop par dramu. Tomehr wiçi leelafee dramatiki alafch ir bijufchi ari leeli liriki. Jkats rakstnezibâs weids un ari drama sawâ dsitatâ buhtibâ ir liriskâ; waretu fazit, drama ir lirikas un epa apweenojums, sintese. Liristku dsejolu waj deklamaziju krahjumu pahrlafot ir pilnigi jaaismirst eepreelschejee, lai patlaban lasamo waretu pilnigi ufnemt un baudit. Dramâ nedrihst buht nefa dalita, nefa atfewischka. Drama ir wefels, plastisks organisms, tur katram lozeflim sawa weeta, tur

fatra datina tik wisfopumā nošhmīga un fopums newar buht
 wefels un plastisks, ja weena weenīga loželka winam truhst.
 Raina liriskas atšewiškļos gabalinus zaurstrahwo weena wee-
 nīga neatlaidīga dramatiska impulsa dšihwiba. Wina warona
 waj warones šajuhtu un jušmu azumirkļa tehlojumi šahw
 zeeschā šakarā žits ar zitu, ja weenu isnem, tad eepreelšejais
 paleel it kā nenobeigts un tahlakais nepamatots un nesa-
 protams. Indula un Arijas mihlestības raksturā, kā teikts, ir
 šawada nenowehršamība, pret ko žilweta šaprahts un griba
 neka nespehji. Ta nahl kā lahšts, kā liktenis un rotalošas ar
 žilweta dwehfeli. Žilwets nešin pats, kadeht winšch tā teežas
 pehž otra — tāpat kā wafars nešin, kadeht winšch deenai
 neshchirami šlehdsas klah, kā wilnis nešin, ko winšch behg, ko
 nahl pee malas. Pašahpeniski augošs dramatisks pluhdums
 ismanams Indula un Arijas mihlestības liriskos tehlojumos.
 Alba waronu mihlestības šparam pretšparā lihdsi aug indi-
 widuelas mainas un šabeedriška nošeguma apšina un lee-
 dšošchās, naidīgās apkahrtnes draudi, Škatitajs un lašitajs
 newar azumirkli nowehrštees no uštrauzošchās, diwlahrtejšās
 žihnas ainas. Waj Induls uswarēs sewi, waj kritiš? Winšch
 kriht. Mihla nokauj wihra špehklus, širds top nespehžīga
 winu nesot, azis kluhdas un auzis škanas juhl. Šur rubens
 ruhž, tur nu waronis dšird laštigalu, zaur širgu šweegsmi
 šihle šaldi šwelpji. No debešs pehlšchni kritiš špošchums ap-
 schilbinaja azis, šwešchads špehls nu wišu trauz un rauz un
 aišrauž un padara nesklaidru kā šila tehrzi, kur dšerdams pah-
 gahjis štirnu bars. Mihla lausch winu pušchu kā atmens
 trauku, kā šala atmeni, kā šula mišu. Arijas šobens nespehja
 weilt Induli, bet winas mihla ir štipraka par wišu. Wišus
 šchlehršchus šper winas mašā lahjina, wišs škarbums grimst
 kā šiltā eserā — kā ahbeles seedi biryt uswaretā warona kļehpi.
 Waronis ir uswarets. Bet dramai wehl naw beigās.
 Ne — dramai ir beigās, bet tad šahlas tragedija. Liriskās
 glešnās atwišmotā žihna ar apkahrtni un šawu apšinato pee-
 nahktumu, istahlēm ismanamais un paredšamais isnahktums un
 beidsot mihlas pehdejais lahpeens pār širdsapšinas ašinaino
 lihki — ta bij ihsta, dšili šatrizinoscha drama, dramatiska
 dšejneeka meišterdarbs. Romantiskajā mihlestības dramā

Romeo un Julija mira kà uswaretaji, nahwê saweenoti. Raina idejistkà tragedijâ waroni dšihwo, lai tiktu pahrspehti no ta, ko domajas uswarejuschi. Dramatika leelakà waj masakâ mehrâ ir ikkatra zilwela dšihwê waj schis dšihwes tehlojumâ, jo dšihwe ir atšewischkâs perjonas zihna ar apkahrtnei waj sewi pašchu, un ikkatra zihna leelakâ waj masakâ mehrâ ir drama. Tragedija šaklas tad, ja mironi zelas augščâ un trauzas preti dšihwajeem. Tee nahk atkal kâ leedšejas apkahrtnes waj pašcha eelšcheju pretrunu atšimuschji spehti, bet nu winu atbalsis ir tahlat nekâ apkahrtne un dšital nekâ pašcha eelšcheene. Wezajâ mahšlâ šcho tragistko spehtu šauza par deewu waj likteni; pret deewu waj likteni zihnitees zilwelam neespehjamš, tadeht ari antistkâ tragedijâ redsam tif, kâ waronis pamasam eet bojâ, nepahrspehjamu waru weikts, waj pamasam iszelas, šcho pašchu waru atbalsiits. Indulim jazihnas pret atkalusmoduschos šabeedriška peenachtuma apšinu, kas pirmajâ mihlas škurbuli litâs noweikta un aplušufe. Desmittahrt spehzigaka wina mostas, kad pirmais reibulis pahrsrehjis, kad azis palikusčas škaidras un šaredš šwescho apkahrtnei starp tautas eenaidneekem un šawas tautas postu, kas par tif daudš leelaka top, par žif rahmaka un pašchapmeerinatata paliks wina pašcha laime. Bet waronu mihlestibâ jau kâ tahdâ newar buht ihsta meera ne laimes, ta tragistka jau pehž šawas eelšchejâs buhtibas: wina altst wairak un wehl wairak, bet ari warona spehjas neteef lihdsi wina ilgâm. Arijas mihlestiba ir reentahrtšchamuschigi seemeetistka: Induls winai ir tahlakais un weenigais, gals un peepildišchanâs. Bet Induta mihlestiba tikai šaktumâ ir škaidra un wišuaptweroscha. Winam Arija naw warona gaitas gais, bet tikai lihdsellis, tikai palahpe us augstako un tahlako, tikai eewaditajs jaunâ zihnas pošmâ. Žif škaidra un weentahrtšcha Arijas mihlas waloda, tif noslehpumainu aišdomu un tumščas prahtošchanas pilnas pamasam top Induta runas. Tu mahžiji mani wišus mihlet — wišch Branda wahrdeem šaka Arijai. Es tagad esmu šasneedšis wišaugstako. Šintas dšihwes manî werd, bet wišas us weenu: dšihwe wairš naw mana pašcha, bet wišas tautas dšihwe; es dšital šajuhtu winas muššcha behdas. Šewi glahbdams šatweru šawu dšihwi, nu jaglahbj šintas dšihwe, dšintene. Arija nespehž Indulim šekot,

winsch tai leelas tumšs, kà wina Latvijas mešči. Kà bite, kas pate šavà medū mirst, tà pate šewi pašubina waronu mišla. Divi, šavà ihpatnejibà tik leeli žilwefti muhscham newar šaweenotees un tapt par weenu; jo tahda šaweeniba ir kompromiſs, kas prasa peelahpschanoš no weenas un no otras puſes. Ilgi Induls waldijees kà strauts, kas aissprostots pret schchrschteem schlahz, kà širgš, kas wiſàs dšihslàs drebót ſprauslo. Winsch iſraujas no mišlas rokàm un aiseet atpakal pee ſawas tautas. Tauta ilgi gaida atpakal ſawus waronus. Ta ir tauta, kas gadu ſimtenus gahjuſe wadoneem pakal. Wadonis iſlauſch ſtigu, kur winai ſtaigat, wadonis ſteeg purwà, pār winu toki kriht un uhdens schlahz, bet tautai rahdits brihwš un taiſns zesh. Ta tauta naw radinajufes pate ſew zetu meklet, atraſt un ſinat. Winai naw ta inſtinkta, kas peemehram gahju putnuš rudenì zel gaišoš, ſatura ſlehgtà rindà un well uſ tahlajeem, neredšameem deenwildeem. Kad laiku gaità iſaugš tahšs inſtinkts, tad ilfats buhs waronis un wadonis. Bet kad wadoni tautu krahpj, kad tauta wilas ſawoš wadonoš, wina pamet toš, eet pahri teem. Induls newar wairs ſakuſt ar ſawu tautu; ſweſchš palizis wina gehršs, wina iſſfats un waloda. Un Arija newar no wina atraſitees; wineem abeem jamirſt, lai palautu tautai brihwu zetu.

Raina tragedijas pirmee divi zehleeni iſleelas it kà ſteepi, deefgan weenmuſigi, wairak epiſti nekà dramatiſki. Žhſtenibà gan laikam ari tas naw dſejneekam par kluhdu peerehkinamš: lugas wehſturiskà weela ſche praſijufe tahdu weidojumu. Šareſchgitais, daſchadibu pilnais kara-laikmetš, daſchadu tautu druhsmaš un daudšàs iſžilu perſonas dſejneekam wajaſeja eepreeſcheji rakſturot, lai tuhlin, ſahkumà tiktu nojauschama ta aplahrtne, kurà wina waroni žihniſees, jai tuhlin ſahkumà waretu iſmanit daſchaduš ſekmetajuš un ſawetajuš ſpehlus un winu atteekmes. Wiſš tahlakais ir elementara, augoſcha dšihwibas ſpara pilnš. Waronu eekſchejàs žihnaš dramatiſku wišzaur iſžel un paſtiprina aplahrtejo naidigo tautu draufmigàs kuſtibas un darbiba. Ar wiſu augſto dſejiflo wehrtibu Raina tragedijai laikam buhs ari eewehrojami ſtatuweš panahkumi.

Bet minejām jau, ka „Indulis un Arīja” ir simboli-
stiskas mahkšlas darbs. Ne reālas teiksmu-tragedijas liriskā
un eewehrojāmās staturēs panahkumās wina galwenā wehr-
tība, bet tajā tahtalajā, kas zaur wīnu teel dširdams, tajā
dšitājā, kas wīnā atweras. Wlums jaluhkojas uš austofcho
perspektiwi aij krahsu spilgtās, dšihwās glesnas, uš tahtlas
šaules wismu ifkatrā preefšmetā un wina ehnā, jaklausas
tahtlās noflanās šilā wakarā. Raina simbolisms pa laikam
ir lihdsigs mahkšligi noslihpetam kristalam: skatatees no wee-
nas pušes — wīnšch atmirdš šilā krahsā, no otras — wīnšch
špulgo šakā, no treschās — eedegas šarkanā. Trejkrashainā
šaulite mirdš tam zauri un pa gabalu jums azis schilbina
šchi nenotweramā, neapraftami maigā triju-krahsu rotata.
Rainis pats šawu darbu šauz par jaunības tragediju. Da-
pehš ka wīnšch pats ir tipisks jaunības dšejneeks, jaunās pa-
audšes un jaunās šabeedriktās schkiras dšejneeks. „Uguni un
nakti”, „Selta širgā” — wīšur jaunatne ir zihnitaja. Un
„Indulis un Arīja” wispirms pateescham ir tipiska jaunības
tragedija. Wezā paaudse ir peeradinajufes dšihwes pastah-
wofchaj kahtribai; kas reiš peekahpās, tas, apšinadamees un
neapšinadamees, peekahpjas arweenu wehl un til škaidri ne-
šajuht tās wergu nastas šmagumu, ko dšihwe wīnai krauj
plezōs. Šatofšneja, pirmatneja špehka nestā jaunība newar
leektees, negrib peekahptees; wina trauzas dšihwot pilnu
dšihwi, pilnām kruhtim elpot, brihwām rokām twert un karstu
širdi mišlet. Bet ap brihwu mišlestību wīšzeeschal šawellas
nebrihwās, wergotajas dšihwes schnaugi. Tur wezaki ar ša-
weem aprehkineem, dšintās un wezu šikumu tragedijas, tur
schkelofcha, schkirofcha tautu alla eenaida štraume. Jaunības
un wīnas mišlestības škaidro šilo leesmu dšehsch dšihwes
šlapjee wehji. Indulis un Arīja ir schis škaidrās, nelaimigās,
muhšcham jaunās jaunības neašmirštami simboli. Tadeht
šchi tragedija taps par latweeschu škaidrās, nesalaustās, zih-
nitajas jaunības mihtato grahmatu.

Bet zauri maigai šilai leesmai mirgo ašā, šakā ugun-
tina. Jaunības tragiskās mišlestības wīšpahrigā šimbolā
tweras žits, aprautās formās šlehgts, pa gabalu rahdīts, bet
tomehr nepahrprotams. Dšilā zilwezištā mišlestība škaidrai,

ſpehzigai jaunibai naw wiſs, naw weenigais un pehdejais. Tad wina nebuhtu tragifkâ, ar dſihwibu ſamatſajamâ, tad wina buhtu ſihkâ, ſaldi-eemidſinoſchâ. Winâ ſpehji iſplauſſt wiſi jaunibas ſpehki un ſpehjas, bet tas ir tiſ ſapau ſilais ſeedſ, kam lehn nenobirt, kad ſehllu galwina ſareeſta. Jauniba nahk kâ mekletaja paſaulê; apſtahjas winai naw pat tur, kur ſemei un dſihwei gals. Wina mekle pate ſewi, tadehk nekad neatrod. Wina zenſchas pehz pilnibas, tadehk winu nekas neapmeerina. Ta ir augoti ziltſ; wina pate to apſinas un teežas augt wiſam pahri, wiſu aptwert un wiſu paklaut ſem ſewis. Jnduls ir tahds ſewis mekletajs, indi-widualiſts, kura gaitai (tâpat kâ Lahtſchplehſcha gaitai) naw gala. Ari Arija winu newar aiſturet. Winſch ſamin mihleſtibas ſilo puſi un traužas tahtlaſ. Lai ari wiſs winam nemts, winam tomehr paleek weens ko newar iſdeldet, ne lauft, ne dſehſt: wina paſcha griba un wata. Un kad tahtlaſ wairſ naw kur eet, winſch kriht pâr ſemes malu un rolas, gaiſâ peetwerdamâs, ker ſtarôs. Kas nahwes mokas man? — Winſch iſſaužas — es mirſtu patſ; es mirſtu patſ, lai augſcham zeltoſ patſ!

Bet mihleſtibas un indiwiduelo teefmjû ſili-ſatais kop-mirdjums nogrimſt ſarkana blahſmâ. Staidrâ, neſalauſtâ jauniba ari ſewim dſihwodama dſihwo preeſch ziteem. Wiſs, ko wina ſewim mekle, tiſkai tadehk, lai ſeedotu ziteem. Un ſewi paſchu lihdi. Lai ſpehtu atdot ſewi wiſu, wina zenſchas wiſu eeguht, un indiwidueli ſtipra kkuht. Wina mekle leelumû, kas winu zel paſchaj pahri. Tragedijas pehdejâ, noſlehdiſoſchâ dalâ atkal dſirdas ta pate wezâ dſeeſma jaunâs ſkanâs, kas wiſôs Raina leelafôs un maſajôs darbôs. Weens par ſewi zilwekſ naw ne leels, ne ſtiprſ, ne waroniſ. Tiſkai tiſ augſtu winſch war zeltees, ziſ augſtu winu zel ſabeedribas, kolektiwa wata. Winſch ir kâ wilniſ, ko wiſs juheas plaſchumſ pazel waj nogremde dſelmê. Kas ir weena warona atſewiſchkâ buhtne preti wiſai ſabeedribai? Karaki wed karâ un nahwê tuhſtſoſchus, bet paſchi iſtahlem, droſchâ weelâ noſkatas. Un tomehr winu dſihwe naw nekas pret to ſihko tuhſtſoſchu dſihwi, pret teem, kas ſehja un plaſhwa preeſch wineem, un ſehs un plauſ pehz. Tee paleek, tee naw iſnih-

zinami, tee ir muhschigi, un kas muhschigs, tikai tas galā ir
 uswaretajs. Ihts waronis newar apmeerinatees fellā god-
 fahribā: ihfu muhscha sprihdi warmahzigi walbit pār no-
 speestu tautu un tad eenihstam mirt neezigo un aismirsto
 nahwē. Winam zits zelsch: seedotees tautas labā, lai wina
 garš paleef tajōs, kas brihwi augš, kas winau glahbs ne
 dšihwē, bet aif dšihwes. Ir laiki, kad tautai naw wajadšiga
warona dšihwe, bet nahwe, lai usnemtu warona garu, audseju
špehtu un leelo mihtu, kas zaur tuhstosch gadu wainanām
 un juhgu galā tomehr uswarēs. Atsewischkam zilwekam ir
 jamiršt, lai wina garš diwfahrtejā mehrā nahktu pār wina
 šabeedribu — ta ir weenigā, zilwetā un dšihwē eespehjamā
 nemirštiba. Induls miršt preelšch šawas tautas, bet ari
 tauta wehl naw tahlakais un beidsamais. Ari tauta ir tikai
 wišas zilwezes dala, masa, šewi šchauri noslehgta, naidiga
 pret zitām, muhscham nenoleeziga, karojoscha. Tauta ween
 wehl newar waroni nahwē atpeštit. Preełsch wajatas, no-
 speestas tautas mirdams wišch miršt preelšch wišas zilwezes.
 Nahwē ejot winam preelšch azim zita dšihwe, zita tahlaka,
 naidā stiprata un mihtā šaderigata šabeedriba, kurā šaweeno-
 jušchās wišas tautas. Naw wajadšigs šche šewišchki aistrab-
 dit, ka wišs, ko Rainis šaka par tautām, winau naidu un
 karu, war sihmetees uš tagadejās šabeedribas daščhadām
 šchirām un winau zihau — uš to leelo zihau, kas ilgst jau
 zilwezes muhschu. Raina tragedijās aktiwā šabeedriškā sim-
bolika naw pahprotama. It šewišchki tee šapratis wina
 mahšlas trejkrashaino špulgu, kas pašchi šchajā zihnā, kas
 redš, ka wahjee top štipri, ka uswaretee šahł weift usware-
 tajus. Tee šapratis latweeschu leelakā dšejneeka un wina
 raditā Indula glesnā tehprto praweetojumu:

„Laiš wišot wed muhs wišu tautu walsti,
 Kas balto juhru šlehš tā rotatā,
 Un wišām tautām brahtu rofu šneedš.“

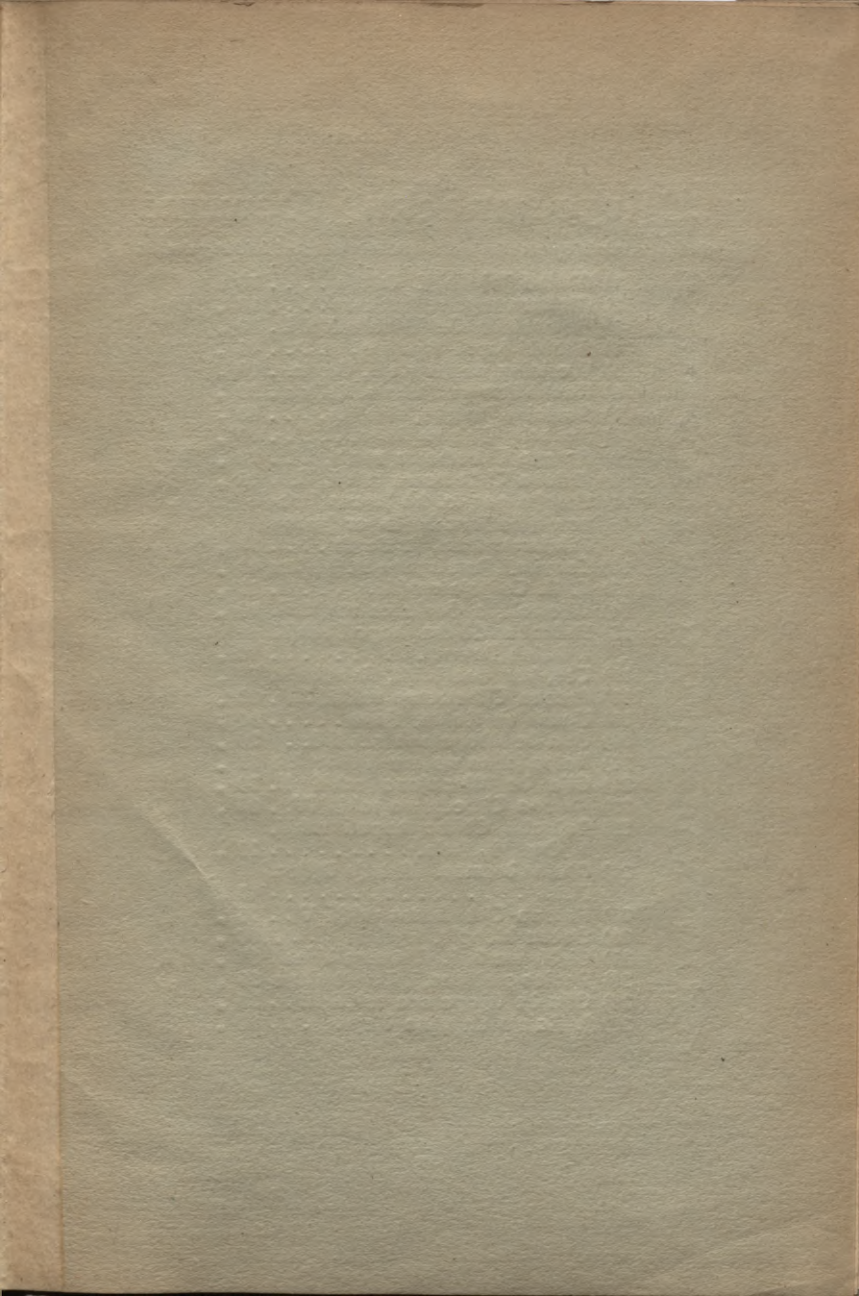
Šcha ihšā un warbuht nepilnigā Raina dšejas un
 wina formu rakšturojuma galwenais noluhšs rahdit, ka mahš-
 las wehrtiba naw ween tik šaturā, bet tikpat daudš ari

formâ Wînsch nodomats teem, kas Nainim garâ tuwi, ky aistrauj wina ideju teeschais spehks, bet kas beeschi nedomâ par to, kabhâ weidâ dsejista fajubfma pahrluhst mahkslineeka dwehseles krasus, kâ wina peepilda wîsas muas utojinas un issejusechus strautus un wîsu apweeno weenâ spehzigâ augstatas idejas straumê. Teem, kas beeschi aismirist, ka ari dai-tums ir spehks. Spehks-Lahschplehhs newar uswaret, ja Spihdola-daile winam neet palihgâ. Dzejista spehka un mahkslas dailuma diwweenibai peeder nahlotne. Ar teem, kas domâ, ka mahksla war buht mahksla ari bes idejista fatura, titai ar formu ween, mums naw dalas. Ta ir isfchahfstejuse gudriba, kas pate jew wairs lahgâ netiz. Dzeja ween, bes formas, mahkslas darbâ ir faufa, nedsihwa; un forma bes fatura ir seepju burbulis, kas pahrluhst lihds sprihdi pazehlees gaisâ. Saturs un forma — tee weens zaur oturu top un aug. Bet tomehr, faturs ir pirmais; titai no kausetas kwehlweelas war rastees dsihrs, noteiktâ formâ weidojees kristals. Bes leelas idejas naw neweena leela mahkslas darba. Wîsu laikmetu dsihwatee mahkslineeki arweenu teefuschees pehz leelam idejam. Bij laiki, kad muhsu maso raschotaju publis domaja, ka mahkslai noderigas weenigi „wispahrzilweziskas“ idejas, kultiweja wiswairaf religifistos idealus un kas ar teem sakarâ. Un atkal ziti, kad leelaka bij patriotifma, tautas un tautibas ideja. Zau fahkumâ aistrahbijam, ka wispahrzilweziska mahksla nekad naw bijuse. Yllatra ideja pehz sawas dsitalas dabas ir fabeedrista ideja; bet weenas „wispahrzilweziskas“ fabeedribas un tamdeht ideju nawa. Leela ideju mahksla aifween bijuse finamas fabeedribas dalas, finamas fabeedristas schkiras zenteenu un psichologijas ispaudeja un sekmetaja. To titai tagad fahf plaschafi un dsilaki fapraft, kad pate dsihwe dsen ikweenu zilweku isprast sawu stahwofli un atsiht sawu fabeedristo ihpatnejibu. Semafajos fabeedristos flahnos arweenu spehzigata peeaug dsina pahrweidot saweju un lihds ar to wîsu dsihwi. Dsina pehz jaunas eefahrtas, fur pateescham nebuhtu schkiru ne schkiru naida, fur zilweks buhtu brahlis zilwekam. Wispahrzilwezistais tã tad ir titai tãs mahkslas ideals, kas tagadne wisstaidraf apfinas un nenoleedf sawu schkiras rasturu.

Starp ņeeem nedaudsajeeem, jaunās, leelās mahņņas preeņņ-
tetiņeeem wiņpirmajā weetā ņahw Rainis. Wiņņ iņauga
ar jaunu ņabeedriņas dņihwes laikmetu; ar winu ņahņas
jauns laikmets latweeņņu mahņņā. Ta ir til ņehņziga
un leela mahņņlineekta perņoniba, ņahdu otru latweeņņu rakņ-
neeņzibas wehņtūre neņpehņi uņrahdit. Paņatdarinama un ko-
pejama tahda perņoniba naw. Bet ņas aug un zelu meņlē,
tas lai luhņojas uņ to, ņas iņaudņis un uņ droņņa, zeta zeta,
b:t tomehr eet, weenmehr ņalnā augņhā. Rā augliĝs, eero-
ņinoņņs paraugs Rainis der wiņai muhņu rakņtneeku jaunai
audņei. Un wiņa muhņu tauta aug, Raina naida wehju?
ņhauņta, wina ņaules ņildita.

Pe e ņ i h m e: ņņi ņtize rakņtita kopotu rakņtu eewadam,
tadehņi winā daņņas weetas (par „Zahl. noņt.“, „Uĝuns un
naktis“) iņ autora „Latw. jaun. Rakņtneeņzibas Wehņtūres“.

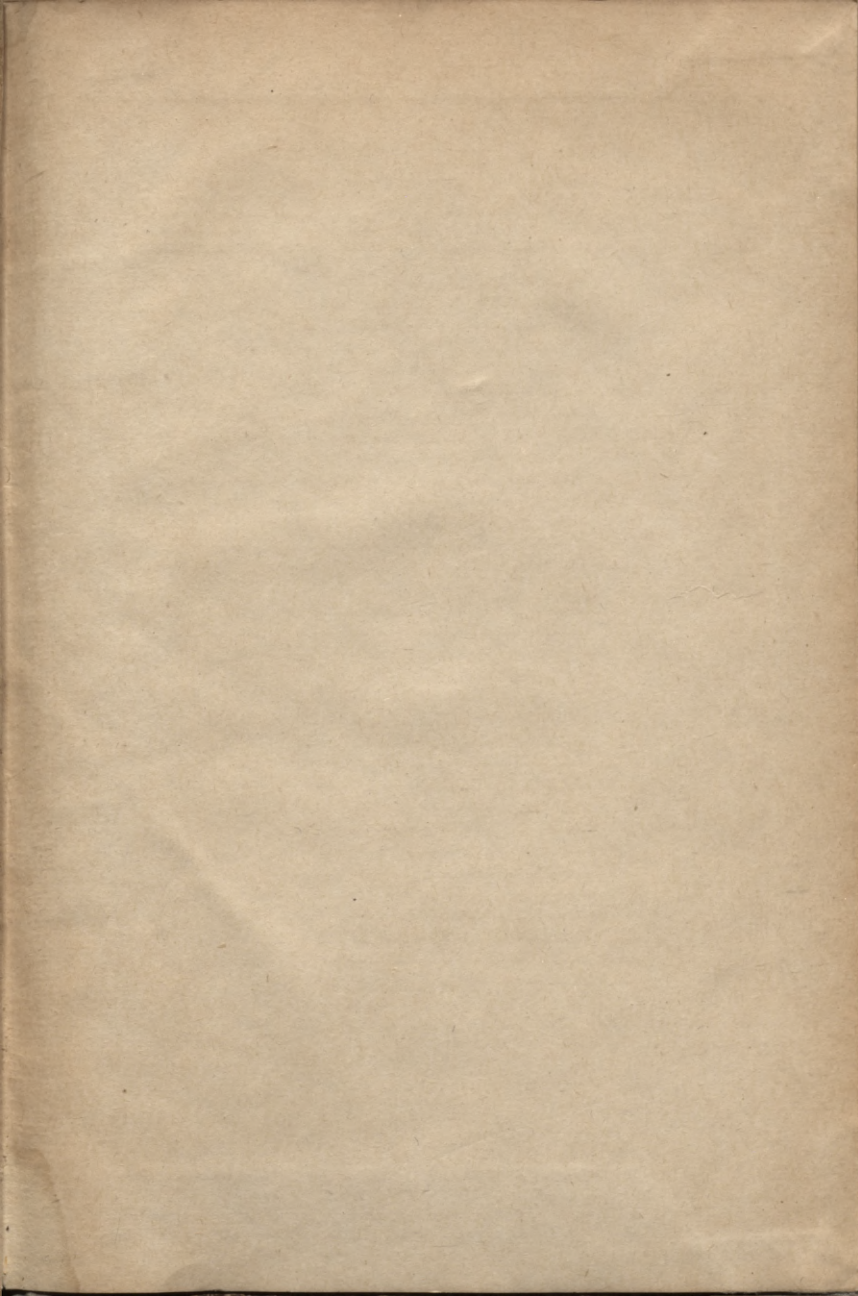

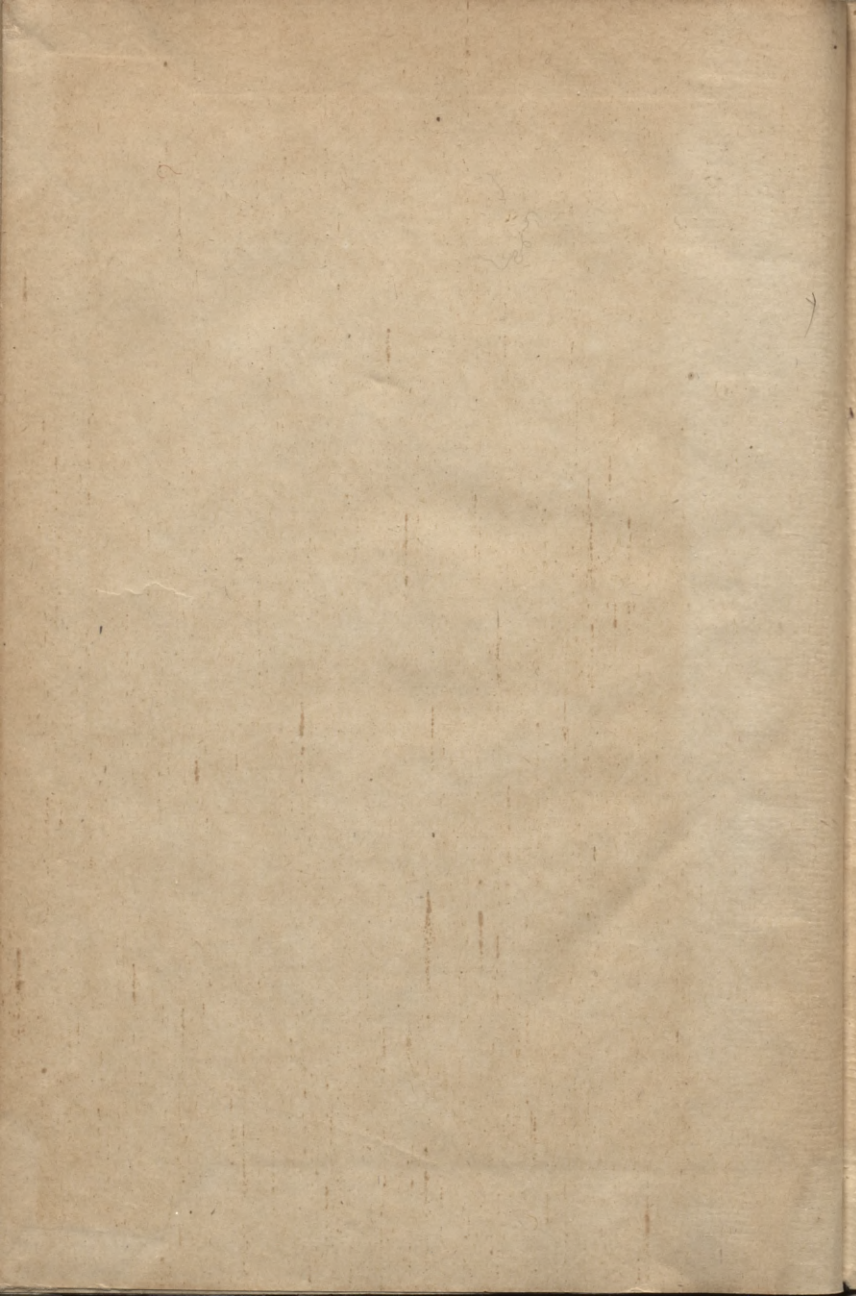

„Dzirzeemneeku“ isdewumā

Ilnahkulčias un dabujamas wifos leelakos grahmatu weikalos lekofčias grahmatas

-
-
- 1) Mutka Jahnis, L. Tolstoja 10 k.
 - 2) Makara šapnis, Korolenko 10 "
 - 3) Wšewoloda Garščina raksti I. . . . 10 "
 - 4) Sposchi šapni, Ašpasijas 40 "
 - 5) Wezlaiku muišņneeki, Gogola. . . . 10 "
 - 6) Kaukasijas gubsteknis, Tolstoja 10 "
 - 7) Saulains stubrits, Ašpasijas 60 "
 - 8) Awe soll Dšeja no Raina. 40 "
 - 9) Antona Čšebchowa raksti, I. . . . 20 "
 - 10) Antona Čšebchowa raksti, II. . . . 15 "
 - 11) Stahsts par to, kà Jwans Jwanowitsčs šanaidojàs ar Jwanu Nikiforowitsču, N. Gogola 20 "
 - 12) Laupitaji, škatu luga no Šr. Šbillera 60 "
 - 13) L. N. Tolstoja raksti 10 "
 - 14) Wšewoloda Garščina raksti II. . . . 10 "
 - 15) Sudrabu Edšča kopoti raksti.
I. Dullais Dauka. 20 "
 - 16) Tee, kas neaismirst, Raina džejas 70 "
 - 17) Antona Čšebchowa raksti, III 20 "
 - 18) Uguns un Nakts, Raina 60 "
 - 19) Gija de Mopašana raksti I. . . . 20 "
 - 20) Kalpa šehna wašara J. Akuratera 35 "
 - 21) Gija de Mopašana raksti II. . . . 30 "
 - 22) Antona Čšebchowa raksti IV. . . . 20 "
 - 23) Sudrabu Edšča kopoti raksti.
II. Engelišču skola. 20 "
 - 24) Mašas dramas. Andreja Upišča.
Dšejoli 40 "
 - 25) Antona Čšebchowa raksti V 15 "
 - 26) Seedu klehpiš, Ašpasijas 100 "
 - 27) Širds warà, J. Akuratera džejas 35 "
 - 28) Šaules gredšens, J. Akuratera luga. . . . 25 "
 - 29) Gija de Mopašana raksti III 30 "
 - 30) J. Rainis un wina dšeja. 30 "

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309099163